

D^o Mountfordi Sale 2^s: 0

Garioponti Lib. VIII }
Rem. Dodonaei — }
Observationes rara }

Remb. Dodonæi Medici Cæs.

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA RARA.

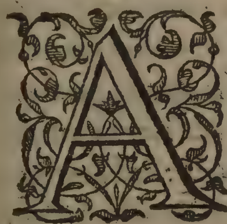
Accessere & alia quædam, quorum Elenchum pagina post Præfationem exhibet.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXXXV.

ILLVSTRI AC GENEROSO DOMINO, D. WOLFANGO RVMPFF LIB. BARONI IN WIELROS &c Sac. Cæs. Ma^tis Cubiculi præfecto,

REMB. DODONÆVS S. P.

RTEM *medicam, Illustris ac Generose Baro, longam quæ efficiunt, ab Hippocrate Medicorum Principe, mox in initio Aphoris. tria proponuntur. Præcipites videlicet agendorum occasiones: experimenta fallacia periculosaque: & iudicij difficultas. Ex his autem, vel sola iudicij difficultas, non modò prolixitatis, sed & difficultatis ipsius artis, causa, vel præcipua esse apparet. Occasionē siquidem etiam repentinam poterit diligens ac expertus Medicus non negligere: celeriter ac in tempore idoneis remediis adhibitis. Experimentis*

non facilè falletur, ab expertissimis doctisq. medicis frequenter compertis medicamentis, vel sibi longo cognitis vsu, qui cum iudicio & ratione vtetur: ab iis verò abstineat, quorum facultates vel non satis exploratæ, aut cognitæ fuerint: vel alioqui vehementiores, vsuiq. minus accommodæ, aut tutæ sint. In iudicio verò etiam exercitatissimos atque doctissimos subinde hærere contingit: & non modò in futurorum prædictionibus quandoque falli, veluti in morbis acutis, quorum non esse certas vel salutis vel mortis prædictiones Hyppocrates affirmat: sed tunc potissimum, quando aliquod admodum rarum, antea non obseruatum superuenerit symptoma. Tale enim medici etiam doctissimi atque expertissimi iudicium non rarò interturbat, ac dubium eum sollicitumque sæpenumero reddit, dum morbum atque eius causam cognoscere laborat, nec citò aut facile vel omnino non assequi potest. Istis autem tantis difficultatibus occurrere veteres Hippocrates & Galenus magno studio voluisse videntur,

tur, quandò multorum ægrotorum, tum & curationum exempla suis operibus inseruerunt. Per hæc etenim medici doctiores, & in ferendo iudicio promptiores redduntur: certiusque aliquid affirmare queunt: morborum causarumq. cognitionem faciliùs consequuntur; dum videlicet præterita, quæ circa alios contigerunt in memoriam reuocant. Nec verò dubium esse potest, quin & maiorem lucem abditis & difficile cognitu siue morbis, siue causis, allaturi fuissent, si ex morbis mortuorum corpora secare & aperire ipsis vel licuisset, vel libuisset. Neque enim vlla est, quantumcunque diligens, obseruatio, quæ de occultis siue abditis morborum ac symptomatum causis veritatem citius aut facilius ostendit, quàm ipsa mortuorum corporum dissectio. Hæc etenim affectum mox ostendit manifestumque facit, tum ipsius, ac symptomatum causas cognoscere docet. Sed cùm priorum sæculorum mores ac consuetudines non paterentur mortuorum aperiri corpora, quod potuerunt

 Hippo-

Hippocrates & Galenus præstiterunt. Ille siquidem V. ac VII. De Morbis popularibus multorum ægrotorum affectus narrauit: Galenus verò, non in vno aliquo libro, sed sparsim pluribus locis non pauca ad morborum notitiam ac curationes facientia, scripta reliquit. Quæ olim in vnum volumen à Symphoriano Campegio contracta & edita sunt. Posterior ætas maiore libertate vsa, humana corpora aperire, & latentes affectus, abditasque eorum causas, hac via perquirere didicit. Quod cùm medico vtile & quàm maximè sit conducibile, nos quoque imitari, quando licuit, studuimus. Atque hoc modo non solùm difficilium aliquot morborum affectuumq. abditas causas nos depræhendisse: sed & nonnullorum veras legitimasque curationes cognouisse & didicisse libenter profitemur; quorum hactenus curationes vel incognitæ, vel non satis rectè traditæ aut descriptæ fuerunt: vt in nostris De Curandis morbis libris ostensuros nos speramus, quos paulatim ad editionem paramus.

ramus. Harum autem Obſeruationum, non omnia exempla, ſed rara quædam tantummodo, quæ medicorum opinionē ſuperare poſſunt, in hunc libellū congeſſimus, quibus & quæ circa alios nonnullos haud vulgares affectus obſeruata à nobis ſunt, etiam adiecimus, quæ ita ſimul in vnum librū contracta Scholiis quoque nonnullis additis illuſtrauimus. Hunc autem qualemcumq. ſtudiorum ac obſeruationum noſtrarum fructum, ſemel quidem atque iterum editum, nunc verò etiam auctiorem factum, denuóque in publicum prodeuntem, D.T. Illuſtris Baro, offerimus ac dedicamus, quod veluti & gratum acceptumq́. futurum confidimus, ſic & ſub Illuſtris nominis tui auſpiciis apparenti, plurimum gratiæ atq. auctoritatis hinc acceſſurum ſperamus. Bene vale illuſtris Domine, & exiguum hoc chartaceum munuſculum benigne à me accipito. Calendis Decemb. CIↃ. IↃ. LXXXIIII.

REMB. DODONÆVS LECTORI SALVTEM.

QVANTVM ad omnium artium notitiam, amice Lector experientia conferat; quantum vſus & exercitatio valeant, ex eo manifeſtiſſimum ac euidens eſt, quod nulla ſit non modò ars, ſed nec ſcientia quæ non vſu experientiaq. inuenta, ab ipſis quoq. incrementum accipiat. Ars etenim tunc exiſtit, cùm ex multis experientiæ obſeruationibus, vna de rebus ſingulis naſcitur notitia, vt in Metaphyſicis Ariſtoteles tradit: experientia autem ex memoria, eodem auctore procedit. Multæ enim, inquit, eiuſdem rei memoriæ, vnius experientiæ vim efficiunt. Galenus verò experientiam non modò memoriam, ſed & obſeruationem eorum eſſe ait, quæ ſæpè eodem modo comperta & perſpecta ſunt. Hæc autem citra exercitationem conſequi nequeunt. Quid ſiquidem obſeruare poterit, cuius tãdem memoriam habebit, qui exercitatione caret? Habet in omnibus momentum exercitatio maximum,

mum, quæcunque obſcura, cognitu diffici-
lia, hæc dilucida ac facilia reddit. Si quis
hanc negligat, inquit Galenus, etiam opti-
mo præditus ingenio, nunquam tamen illis
melior artifex euadet, qui ingenij dotibus
inferiores, exercitatione & ſtudio ſuperant:
His verbis quantum exercitationi ac expe-
rientiæ in quauis arte tribuendum, oſtende-
re volens. Quod etſi ita ſe habeat, ac nulla
ſit ars, in qua non exercitatio & memoria
in primis ſint neceſſariæ: tamen in nonnul-
lis amplius ac magis, quàm in pleriſque de-
ſiderari videntur: veluti in his, quæ non ex
penitus cognitis ac plenè perſpectis, & nun-
quam fallentibus rebus continentur. Cu-
iuſmodi ars eſt medica, in qua pleraque in-
certa, multa latētia non ſatis perſpecta, quæ
coniectura quadam, artificiali tamen ſub-
inde magis quàm ratione aſſequi datur.
Naturalium etenim rerum notitiam hæc
ars coniunctam habet, & de his quæ in aper-
to haud ſunt, ſed latent ac conſpectum fu-
giunt, iudicat. Rerum autem naturæ noti-
tia, nec facilis, nec expedita. Nam præter
quod adeo innumera ac infinita ſint à Deo
Opt. Max. creata, vt nec ingenio compræ-
hendi, nec hominis ætas ad cognoſcendum

ſufficiat, multorum etiam facultates tales ſunt, vt nõ ex ſenſilibus qualitatibus, ſed per ſolam experientiam cognoſcantur: vt ſunt quæ eſſentiæ proprietatem ac ſubſtantiæ formam conſequuntur. Ad quarum notitiam comparandam diligenti obſeruatione ac exercitio in primis opus eſt. Deſiderantur & eadem, vt de internis ac latentibus humani corporis affectibus rectè iudicetur. Non modò autem quæ corporis pars laboret, cognoſcere ſatis eſt, ſed quales ſint morbi ſiue affectus, & quid expectandum, qualiter finiendi præſcire expedit breuíſne videlicet, an longus futurus ſit morbus, ſalutaríſne, an exitialis, per criſim, aut alio modo terminandus. Quomodo autem hæc ſciri queant, multis Hippocratis ac Galeni ſcriptis docetur. Exſtant illius Aphoriſmi, prædictionum ac prænotionum varij libri, tum & de morbis inſcripti: Galeni de affectorum locorum notitia, de criſibus, & alij eiuſmodi. In quibus clarè ac dilucidè quomodo præſentes ſingularum partium affectus agnoſci queant, docetur, & quid in ſingulis expectandum, quídue futurum, oſtenditur. Non tamen tam exquiſitè, vt non quandoq. medicum falli contingat. Nam

&ex-

& exercitatissimus etiam medicus, ac in artis operibus diutissimè versatus, quantumuis acri ingenio præditus, veritatem quandoque haud assequitur. Proinde non temerè κρίσις χαλεπὴ siue iudicium difficile in Aphorismorum initio ab Hippocrate asseritur. qui etiam se senem veritatem haud assecutum & deceptũ fuisse ingenuè agnoscit, lib. 5. De Morbis popularibus. Atque ex his manifestum, experiẽtiam, longi temporis exercitationem, haud fallibilem memoriam, in medico vel plurimum requiri. Tantùm abest, vt vel citra exercitationem, vel paucorum annorum studiis ars compræhendi queat: vt nonnulli somniantes aut citius delirantes sibi persuadent. Fieri tamen potest, vt ab huiuscemodi medicis nonnulli curentur, sed fortuna (quæ vbique plurimum etiam potest) non artis scientia aut industria. Tale enim aliquid ipsis contingit, quale nauigandi haud peritis nautis. Secundo vento dum hi vela laxant, propitio flumine aut mari nauigant, ac cælum sudum est, nullæq. tempestates suboriuntur, etiam delinquentes ac negligentius nauim dirigentes, in errore non depræhenduntur, & æquè portum ac periti assequuntur. Sed

cùm

cum ventorum turbines omnia perturbant, ſæuiunt tempeſtates, fluctibus naues iactantur, tum demum quàm imperiti, & quàm dirigendæ regendæque nauis parum experti depræhenduntur. Haud aliter ſanè cum non exercitatis medicis agitur. Quando enim homines nihil graue patientes, neque aliquo magno morbo occupatos curant, etiam à recta methodo ſubinde deuiantes, non citò deliquiſſe depræhenduntur, imò dum errore quodam morbum protrahunt, ad ſanitatem ægro reuerſo magnum aliquid præſtitiſſe putantur. Vbi autem vehemens, difficilis morbus huiuſmodi hominibus curandus contingit, tunc demum illorum ignorantia ſeſe prodit, dum veluti palantes nunc huc, nunc aliò conſilia ſua dirigunt: nec quod ſtatuant ac definiant, certi habent quicquam. Atque ſic demum illorum manifeſta fit imperitia: & quantum experientia medico conferat, diligensque multorum obſeruatio conducat, palàm apparet. Quæ omnia Medicinæ Princeps Hippocrates diligenter conſiderans ac expendens, tum & veteres illi, qui vel filij vel diſcipuli, nonnullorum librorum, vt exiſtimatur, auctores, qui huius nomine inſcribuntur,

buntur, non satis habuerunt, multis præceptionibus artem docuisse, sed & exempla addi operæpretium rati sunt: & tam eorum, quæ circa mutationes aëris ac temporum constitutiones, quàm penes ægrotantes diligenter ab ipsis considerata ac obseruata, veluti libri ἐπιδημιῶν, siue De Morbis popularibus, manifestè ostendunt: exemplis vtriusque generis abundantes. Hoc autem modo nec exigua, nec infrugifera arti medicæ accessio facta est. Exemplis siquidem, partim quæ præceptionibus cõtinentur, facilius in memoriam reuocantur, aut ob oculos posita eidem citius commendantur: partim verò ad nouas præceptiones via paratur. Vbi etenim eadem sæpius obseruata fuerint similia, tandem præceptum ac regula nascitur. Nam artem experientia facit, exemplo monstrante viam. Veterum horum laudabile istud institutum nonnulli posterioris ac nostræ ætatis viri doctissimi imitati sunt, qui ab ipsis diutina exercitatione cognita, editis scriptis studiosis communicarunt rara quidem & abdita, quorum in antecessorum scriptis similia haud extant. In horum numero vel primus occurrit Antonius Beniuenius Medicus sua

ætate

ætate admodum celebris, qui rariſſimarum aliquot obſeruationum libellum reliquit, titulum cui fecit, De Abditis nonnullis, ac mirandis morborum & ſanationum cauſis. Alexander Benedictus paucula quædam etiam exempla ſuis libris rariſſimorum caſuum inſeruit: quemadmodum & Valeſcus Tarantanus olim, & in ſuo De Medendis morbis Philonio. Iacobus Hollerius, & Valleriola viri doctiſſimi Obſeruationes quoq. ſuas haud vulgares ediderunt. Clariſſimus Ioannes Fernellius tametſi de induſtria huiuſcemodi argumentum non videatur tractaſſe, in libris tamẽ De Partium morbis & ſymptomatis quoſdam refert affectus, quales apud nullum alium deſcripti reperiuntur. In eodem autem ac ſimili argumento nos nunc verſamur, clariſſimos ac doctiſſimos viros ſi non aſſequi, ſaltem ſubſequi aliquo conantes modo. Scripſimus idcirco & nonnulla de admirandis, nec paſſim obuiis affectibus, quos ſupra quadraginta annos, quibus in artis exercitio verſamur, obſeruatos habemus. Potuiſſemus plura exempla adferre, ſed ab iis libenter abſtinuimus, quæ alij ante nos deſcripſerunt. Hæc verò à nobis litteris mandata, licet fortaſſis opinio-

opinionem ac fidem ſuperare videantur, ſic tamen ſe habuiſſe affirmare verè poſſumus. Cùm autem hæc Medicinalium Obſeruationum exempla, iam ſecundò in lucem ventura erant, ipſa recognouimus, & non exigua acceſſione locupletauimus, ac additis ſcholiis etiam illuſtrare ſtuduimus. Adiunximus verò & his ſimilis argumenti librum Antonij Beniuenij Medici Florentini, cum paucis aliquot annotationibus noſtris: ac deinde & exempla quædam ex Valeſci Tarantani, & Alexandri Benedicti libris tranſcripta, rara certè & admiranda quoque. quibus acceſſerunt & Hiſtoriæ aliquot geſtationis in vtero fœtus mortui Matthiæ Cornacis, Ægydij Hertogij, & Achillis Gaſſari: quæ rariſſimè contingentibus non temerè annumerandæ ſunt. His autem qualibuſcunque benignè ac feliciter fruere. Anno M. D. LXXXI.

ELEN-

ELENCHVS EORVM QVAE ACCESSERVNT.

ANTONII *Beniuenij Florentini Medici & Philoſophi, De Abditis nonnullis ac mirandis morborum ac ſanationum cauſis Liber, cum Annotationibus Dodonæi.*

MEDICINALIVM *Obſeruationum exempla rara Valeſci Tarantani, & Alexandri Benedicti.*

HISTORIAE *geſtationis fœtus mortui in vtero, Matthiæ Cornacis Rom. Regis Medici, Ægydij Hertogij Medici, Achillis Gaſſari Medici.*

REM-

REMBERTI DODONÆI MEDICI CÆSAREI,

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA RARA.

De Cerebri concußione, & oßis petroſi fiſſura.

CAPVT I.

QVIDAM cum baculo craſſo, ad ſiniſtram capitis partem, ſupra aurem percuſſus, non exiſtimabatur inſigniter læſus. Nam cutis integra, nullam læſionis notam oſtendebat: oſſe interim petroſo, quod ſubeſt, fiſſo, ac ſecundum latitudinem magnam rimam habente. Huic mox ſuperuenit ſopor, non tam profundus tamen, quin interpellatus excitari facilè potuerit: excitatus verò, facilè iterum oculis concluſis, in ſoporem relapſus eſt: donec tandem poſt (plus minus) dies 14. grauem ſoporem, à quo excitari

non potuit, mors ſequeretur. Decubitus toto tempore erat ſupinus, vrina & aluus rarò reddebantur, tandem etiam citra ſenſum profluebant. Lenta admodum, ſed nunquam remittens, aderat febricula. Capite huius poſt mortem aperto, reperta eſt durior cerebri membrana, ſub oſſe petroſo, ſanguine omnino ſuffuſa, purulento etiam circa cerebrum humore conſiſtente.

SCHOLION.

CONCVSSVM autem huic fuiſſe cerebrum aperto capite ſatis apparuit, quanquam & hoc ex ipſa oſſis petroſi inſigni rima ſatis manifeſtum: neque enim tam violentus ictus abſque cerebri concuſſione fieri potuit. Cur autem non ſtatim mutus factus fuerit, perquirendum videtur. Ait enim Hippocrates: *Quibus cerebrum aliqua ex parte concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri*: Sect. ſeptimæ, Apho. 60. Eadem verò & De morbis primo, ſed minus conciſis verbis habentur: *Si cerebrum*, inquit, *concuſſum fuerit, ac doluerit eius qui percuſſus, mutum ſtatim fieri neceſſe eſt: ac neque videre neque audire*. Sed hic Aphoriſmus, aut hæc Hippocratis verba, non de quauis cerebri concuſſione, neque de tali, qualem deſcripſimus, ſunt intelligenda; ſed de violentiſſima tantùm, veluti cum cerebrum concuti contingit (vt Galenus interpretatur) propter caſum aliquem totius corporis violentum ex locis altioribus factum. Iacent

enim

enim tunc eodem quo apoplectici modo, abſque ſenſu pariter ac motu. Quando verò minus violenta eſt concuſſio, non ſtatim muti redduntur, ſed tardius & aliquot poſt dies demum: veluti percuſſo huic contigit, tum & illi, de quo Hippo. Epidemion quinto: *Qui lapide, ait, in capite percuſſus eſt à Macedone, corruit. Tertia die voce deſtitutus erat, anxietas, febris tenuis, pulſus non valdè in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque ſapiebat, non quietus, ſed quarta mouebatur, humiditas circa frontem, & ſub naſum, & vſque ad mentum, & mortuus eſt.* Veluti enim maximos & violentiſſimos caſus, omnia grauiſſima ſuccedunt, ita minores, moleſta minus conſequuntur accidentia; aut tardius ſuperueniunt.

De vulnere cutis capitis, quod ſæuiſſima ſubſequuta ſunt ſymptomata.

CAPVT II.

ALTERI vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, cum inſtrumento retuſo, ſed nonnulli ponderis, quod exiſtimabatur periculi exors, vtpote cranei oſſe illæſo: idcirco etiam negligentius curatum. Superuenit huic & ſopor ille, qualis ſuperiori: ex caſtris, vbi vulnus acceperat, tunc in vicinam vrbem tranſlatus fuit. Decubitus huius quoque ſupinus fuit, pulſus

paruus ac creberrimus, mens nonnihil læsa, ad interrogata enim haud rectè respondit. Huic ingrauescente malo, vniuersum dextrum latus resolutum est: (cùm tamen in sinistra capitis parte vulnus esset) inde perniciosus sopor, à quo excitari non potuit, breui vitæ exitu subsequente. Cranio huius sublato, reperta est dura meninx sinistra parte liuens, ac similiter sub hac cerebri substantia, quæ apparebat, sphacelo correpta: dextra cerebri parte cum sua membrana haud malè affecta: cranio etiam vndequaque integro, nec rimam vllam aut fissuram habente.

Scholion.

Apparet & huic concussum fuisse cerebrum. Nam dextræ partis resolutio vulneris occasione non videtur accessisse, sed aliam ac maiorem caussam habuisse, ipsam videlicet cerebri ab ictu per instrumentum grauioris ponderis concussionem. Reliqua symptomata vulneri successisse potuerunt. Capitis siquidem ossetenus vulneribus, etiam osse cranij haud læso, grauia quandoque symptomata accedunt: ac tandem ipsa mors. Aër frigidus hisce vulneribus inimicus, à quo si vulneratus se non contineat, sæpe in periculum seipsum adducit. Complures referri possent, qui ex leui vulnere capitis, pericranio tantùm

vulnerato

vulnerato, obierunt, qui ſeſe aëri frigido expoſuerant. Superuenit autem iſtis ſenſuum ſtupor, ac tandem profundus ac noxius ſopor: nonnullis etiam febris: deinde mors. Sed reſolutionem alicuius partis non memini in quoquam capite vulnerato alio, quàm in hoc, me obſeruare. Quamobrem non vulnus modò, ſed cerebri concuſſio morti occaſionem præbuiſſe videtur. Cur autem alij ex leui vulnere capitis perierint, qui ſui nullam aut exiguam rationem habentes aëri frigido ſeſe expoſuerunt, nulla alia apparet cauſa, quàm quòd frigidum per denudati oſſis cranij poros ad cerebrum perueniens, ſphacelo inducto, ipſum vitiauerit: quo ſuperaccedente, ægri haud diu viuere potuerunt. Nam vt Apho. 51. lib. 7. *Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt, corruptum eſt, in tribus diebus pereunt; ſi verò hos euaſerint, ſani fiunt.* Quæ ſententia & in Coacis Prænotionibus paulò aliter ſic habetur: *Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in ſeptem moriuntur: hos verò ſi effugerint, ſeruantur.* Cuius ſententiæ poſtrema verba de ſphacelo confirmato veritatem habere non poſſunt, vt Galenus ſatis manifeſtè in Commentariis teſtatur: ſed de incipiente tantummodò, & leui ad ſphacelum diſpoſitione præuia, accipi debent; à qua æger, diligenti adhibita curatione, reſtitui poteſt, vt & Hippocrates lib. 3. De Morbis ſcriptum reliquit. *Quòd ſi morbus leuiter*, inquit, *corripiat, vbi ſanguis diſceſſit, melius æger habet: ſi verò vehementer correptus fuerit, citò perit.*

De cerebro punctim læso.

CAPVT III.

SIMILIA ſymptomata ſuperuenerunt & cuidam, cui durior cerebri membrana, anteriore parte punctim læſa fuit. Vulnus hic acceperat cum tridentis acuto radio, in ſuperiore dextri oculi palpebra ſub ipſo ſupercilio, oculi bulbo haud læſo: exigui momenti vulnus habitum: citò quoque in palpebra coaluit: interim vulneratus ſopore tali correptus, quali is qui cum baculo percuſſus fuerat, ac eodem affectus modo. Adhibita fuerunt multa capiti remedia. non etenim ex tam exiguo vulnere, ſed alia ex cauſa putabantur talia ſuperueniſſe accidentia.

Cum verò nullis remediis affectus cederent, ſuperueniens noxius ſopor, vitæ finem fecit. De cauſa mortis cùm dubitatio eſſet & concertatio, primum exemptus eſt oculus, atque tunc compertum radium non tantùm palpebram vulneraſſe, ſed vlterius progreſſum os illud penetraſſe, quod cauitate ſua oculi bulbum continet. Exempto verò & frontis oſſe, apparuit durior membra-

membrana & vulnerata & ſanguine multo perfuſa, iam corrupta cerebri proxima vulneri ſubſtantia ac vitiata. Quæ dubio procul exitij cauſa.

SCHOLION.

HIPPOCRATES lib. Prorrheticon ſtatim initio, & ſimiliter in Coacis Prænotionibus, interrogare videtur, num ſic affecti Phrenitici ſint. *Qui ſoporoſi*, inquit, *inter initia fiunt, cum capitis, lumborum, præcordij, colliqúe dolore vigilantes num phrenitici ſunt?* Reſpondet Galenus in Commentariis, Phrenitim non appellari (propriè videlicet) niſi febricitet æger, & continuò deliret, ac continuitate dementiæ, quodque ſimul cum febri fiat, phrenitin agnoſci: phreniticos tamen & hos eſſe, qui ſoporoſi exiſtentes ſapiunt, ſed & delira quandoque loquuntur, atque à præſentibus expergefacti ſtupefactis ſimiles videntur: & tales quidem fuiſſe, de quibus Hippo. Epidem. lib. 3. Sectione 3. hunc in modum ſcribit: *Neque Phreniticorum quiſquam inſaniuit, vt in aliis, ſed alia quadam veternoſa in ſomnum delatione, capite grauati moriebantur.*

Ex quibus apparet, cùm eum cui os petroſum, fiſſum, & alterum in capite vulneratum, tùm & hunc, cui punctim læſum, phreniticos dici potuiſſe: cùm & ipſi excitati, veluti ſtupentes, mox in ſoporem relapſi, ſubinde ad interrogata rectè reſponderint, qnandoque verò aliena.

De Catocho.

CAPVT IIII.

DIFFERENS à ſuperioribus affectibus Catochus eſt. Hic quandoque abſque febri inuadit: ſubinde eidem ſuperuenit, & quidem intermittenti: vt nobis quandoque obſeruare contigit. Inuadit autem paroxyſmi tempore & cum ipſo deſinit, ſi præpoſterè nihil fiat. Si etenim tempore paroxyſmi pleraque temerè tententur, non raró in ipſa acceſſione æger deficit. Expectanda eſt febris remiſſio, & euſque, dum vires nonnihil fuerint reparatæ, prius tamen, quàm altera ſubſequatur acceſſio, malo occurrendum. Si etenim ſecundò ſuperuenerit, perniciem adfert. Neminem certè liberatum nouimus, cui ſecundò Catochus ſuperuenit. Non potis ſiquidem natura videtur, tam graue malum bis ſuſtinere. Adhibent nonnulli mox Catocho cum febri correptis quædam remedia, qualia apoplecticis ſubinde etiam temerè infunduntur, & adhibentur: de quibus in cap. de Lauandula, ac de Vino ſtillatitio in noſtris Hiſtoriis ſcripſimus: quę & Catocho correptis nocent ac pernicioſa ſunt.

ſunt. Magis ferendi videntur, qui in ipſa acceſſione vel ſanguinem ducunt, vel enemata iniiciunt, tametſi & hoc modo pauci ſeruati. Tutiſſimum nobis viſum, febris remiſſionem & ἀπυρεξίαν expectare: in ipſa verò acceſſione, præter diuerſiones, veluti crurum frictiones, nihil adhibere. Ita certè referre poſſumus, nonnullos noſtra opera ſanitati reſtitutos.

Generoſus quidam vir, poſteaquam febri intermittente aliquot diebus laboraſſet, & iam ab ea liber videretur, ſubitò in febrem iterum relapſus, atque vnà in veluti ſtuporem: membra nulla mouit: videbatur oculis apertis omnes intueri præſentes, interim vel digitis, vel re quauis alia propè admota, ne nictabant quidem palpebræ. Febris acceſſio ſatis vehemens fuit, horarum (plus minus) 12. interea ſolis diuertentibus frictionibus vſi, donec manifeſtam febris declinationem cõſequuti, ſub cuius finem, ſponte ſomno ſuperueniente, quietem permiſimus. Cum autem à febri liber eſſet, & vires vtcumque reparatæ, ſanguinem pro virium robore detraximus, idoneaque victus ratione inſtituta, alteram acceſſionem expectauimus, quæ omnino exigua fuit.

post hanc purgante medicamento exhibito, generosum hunc virum à febri & Catocho liberauimus.

Similis & mulieri cuidam affectus contigit, quæ & in ipsa accessione correpta, oculis apertis immota perstitit: huic sanguinem non detraximus, sed in die intermissionis purgans exhibuimus medicamétum: quod certis de causis vtilius videbatur. Atque hoc modo, hæc quoque seruata, sanitatique restituta, libera à tam graui malo euasit. Potuit hæc referre nonnulla eorum, quæ contigissent circa illam, quo tempore Catocho detinebatur: sed generosus vir, de quo scripsimus, minimè. Mansit huic & à morbo isto nonnihil læsa aliquanto tempore memoria. Profuit nonnullis in ipsa accessione oxyrhodinon, ex aqua & aceto rosaceis fronti admotum: sed quando post febris paroxysmum nihil præterea adhiberetur, recurrens cum febri Catochus eos sustulit.

SCHOLION.

ATQVE huiuscemodi affectum κάτοχον à veteribus, ac subinde κατοχὴν dici, ex Pauli Æginetæ cap. 10. lib. 3. manifestum est: *Catochum siquidem ait, esse, quando æger subitò corripitur, & in*

& in illa permanet figura, qua correptus est clausis oculis, vel respiciens. Atque sic affectos κατοχομένους appellat: quales, de quibus iam scripsimus, qui in ea, qua correpti, figura permansere, donec accessionis finis esset. Dicitur verò & idem affectus κατάληψις siue Detentio: & κῶμα ἄγρυπνον, id est, vigilans sopor. Sunt tamen qui κάτοχον à vigilante sopore differre velint, & cum profundo sopore conuenire: sed his contradicit Galenus lib.4. de locis affectis: vbi per soporem claudi palpebras, in Catocho verò siue Catalepsi apertas manere scribit. Causa morbi pituitosus humor cum bilioso temperatus: vt ait Paulus Ægineta: Aëtius etiam ab humore melancholico. Atque hanc ob causam non ardentibus febribus, sed (qui comes febrium) tertianis haud exquisitis superuenit, quæ non ex sola bile, sed pituitoso humore permixta originem accipiunt. Quod & sanguis generosi viri ostendit, cui multa adeò pituita permixta, vt concreta per vniuersam aquam (ex manu siquidem sanguis missus) plurima ferretur, manibusque eximi potuerit, ac impositis virgulis copiosa, quando auferebantur, adhæresceret: vnde & ex pituita permixta hunc morbum natum colligi potuit.

Remedia autem non prius adhibenda, quàm accessio febrilis desierit, idcirco admonuimus, quòd affectus hic ante febris declinationem desinere nequeat: quo tempore etiam sponte frequenter cessat; adhibitis leuibus, vt diximus, diuersionibus. Atque hac de causa, sanguinem mox detrahere, febre præsente, vel alia tentare, frustra est;

& ſæpe cum ipſo laborãtium periculo ac pernicie. Accedit noſtræ ſententiæ & Hippocratis auctoritas, qui in huiuſcemodi morbis, in quibus quis repentè voce deſtituitur, veluti in Catocho, ſanguinem non ſuadet detrahendum, niſi abſque febre laborans fuerit. *Quicumque*, ait, *derepentè voce deſtituuntur, ſi ſine febre fuerint, venam ſecato. Epid.2. ſec. quinta.*

De Catocho abſque febri.
CAPVT V.

SVPERVENIT autem Catochus non ſolùm febricitantibus, ſed & nullo alio præcedente morbo hominem quandoq. occupat, vt ſuperiore cap. ſcripſimus, & Aëtius quoque Tetrab.2.lib.2.cap. 4.teſtatur. Sic vtiq. contigit honeſtæ cuidam matronæ natæ annos (plus minus) 45. quæ poſteaquam cum aliquot amicis cœnaſſet ac hilaris fuiſſet, ſubitò Catocho occupata eſt. Videbatur omnes intueri, interim neminem agnoſcebat : neque interpellata cuiquam reſpondit: corporis nullam partem mouebat : ſed quomodo correpta, ita permanebat, donec ab effectu libera fieret. Erat autem hæc obeſa, multis repleta humoribus : pulſus magnus, fortis & æqualis. Detraximus huic ſanguinis è dextri pedis vena,

vena, magno digito vicina, abundè multum. Verùm cum nec ſic morbus mitior fieret, enema ſatis acre iniici curauimus, quo cum irritata aluus ad excretionem impelleretur, mox ſenſuum ſuorum compos facta eſt, & aluum exonerauit, nihil eorum, quæ ipſi facta eſſent, ſciens. Admirabatur ad alui excretioné ſe bis ter'ue extimulari, ſed multò amplius, cùm cerneret pedem faſciola obuinctum. Nam ſanguinis miſſionem numquam anteà admiſerat: vtpotè quæ non modò ab omnibus medicamétis, ſed & auxiliis ac Medicorum conſiliis abhorreret. Atque hinc, cùm remedia nulla deinceps admitteret, tribus pòſt menſibus, cum capitis grauitate, & aſſidua in ſomnum delatione, tandem & accedente febri lenta, in grauem ſoporem incidit, à quo cum nec ſanguinis miſſione etiam repetita, nec enematis, nec etiam topicis remediis excitari potuerit, in viuis eſſe deſiit.

SCHOLION.

CATOCHVM quoque hunc affectum initio fuiſſe, ex iis quæ ſuperiore cap. ſcripſimus, ſatis manifeſtum. Sanguinem verò ex pede duximus, ſexùs rationem habentes. Nam ſubinde ſanguinis

guinis è brachio detractio incommodè fit, præsertim iis, quæ facilè ab vtero afficiuntur. quibus ex pedis vena tutius detrahitur. vnde & duplex vt Alexander Trallianus ait, commodum sequitur. Nempè consuetarum vacuationum admonitio: & ab affectu liberatio. Iam vteri strangulatione correptæ, quandoque Catocho occupatæ videntur, vt Paulus Ægineta testatur: & in Definitionibus Medicis Galeno ascriptis reperitur: vbi tria Catochi genera referuntur, quorum secundo, vigilanti dicto, ex vtero præfocatio affinis. Sanguis autem huius admodum crassus fuit, aquæ adhuc calentis mox fundum petiit, atque illic simul concrescens, in magnam molem coaluit. Cum autem remedia nulla ægra admitteret, quibus vel reliquum humorum expurgari, vel cerebro ac capiti consuli potuisset, morbus in Lethargum commutatus.

De Catocho in sene.

CAPVT VI.

SIMILEM superiori affectum in sene quadam virgine moniali me quoque obseruare quandoque memini. Ætatis hæc numerabat annos (plus minus) LXX. habitu corporis extenuato ac macro. rigere ac obstupescere tota videbatur: oculis in omnes intentis non mouebatur, non loquebatur, non respondebat. Huic nec sanguinis missionem, nec enemata adhibere ex re

fuit.

fuit. Exhibuimus autem aquam è vino ſtillatitiam, ſæpius repetita deſtillatione puriſſimam. qua aſſumpta, mox ad ſe, vniuerſo rigore ſoluto, rediit. Nec alio remedio deinceps opus habuit, quàm quo vires & calor naturalis refici poterant.

SCHOLION.

In tam ſenili & extenuato corpore, etiam tenui victus rationi, ex profeſſo monaſtico, aſſuefacto, multos humores collectos fuiſſe non fuit veriſimile: proinde non erat quod metueremus, extenuatis & fuſis humoribus, affectum ex vſu huius vini intenſum iri. Quod vbi humorum copia ſubeſt, contingit; vt in cap. De ſtillatitio vino in noſtris De Hiſtoria ſtirpium Pemptadibus ſcripſimus. Refert & duorum eiuſmodi exempla Iohannes Fernellius De Morbis & ſymptomatis lib. 3. cap. 2. Catochi abſque febri extat & exemplum apud Galenum Prorrhetici commentario LVI. lib. ſecundi. *Quidam etiam ex noſtris*, inquit, *condiſcipulis, cum aßiduo diſciplinarum ſtudio ſeſe fatigaret, malo hoc correptus eſt. Iacebat veluti lignum prorſus inflexus, rigidúſque atque extenſus, videbatúrque oculis apertis nos ita intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamen loquebatur. Is quoque tempore eodem, quæ loqueremur audire ſe dixit, quamquam non euidenter claréque; nonnulla item & memoria tenens referebat, præſentéſque omnes ſeſe conſpicere dixit, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret: ſed neque loqui poſſe, neque membrum vllum mouere.*

De Lethar-

De Lethargo.

CAPVT VII.

INTER ſoporiferos affectus Lethargus eſt. Catocho tantò difficilior ac periculoſior, quantò cauſa eius frigidior, & viſcidus pituitoſus humor amplius præpollet. Non ſubitò, veluti Catochus, apprehendit; ſed ſenſim ſomniculoſis obrepit. Mulier quædam honeſto loco nata, cùm aliquot diebus capitis grauitate laboraſſet, adeò fuit ſomniculoſa ac in ſomnum propenſa, vt, quæcunque agens, dormire ſemper cuperet, ac aſſiduè in ſomnum dilaberetur: à quo initio excitari potuit, tandem verò accedente febri non potuit. Remediorum vſum hæc neglexerat, nec Medicum accerširi admittere voluerat: itaque non prius vocatus, quàm omni ſenſu deſtituta, in grauiſſimum ſoporem delapſa eſſet. Detractus illi mox ſanguis fuit è vena iuxta digitum magnum dextri pedis: enemata iniecta: cucurbitulæ natibus & humeris admotæ: topica multa alia adhibita: verùm his non proficientibus, tandem mors ſuperuenit. Capitis huius cranij oſſe ſublato, ab-

ſceſſus

ſceſſus in anteriore cerebri parte repertus, & pus interiori cranij oſſi parti adhæreſcens: quod & è naribus, paulò ante mortem irritatis, profluxerat.

SCHOLION.

AETIVS ex variis cauſis Lethargum originem ducere refert: & quandoq. cerebrum per conſenſum, quandoque verò primariò laborare. Verùm iſte Lethargus non per conſenſum, ſed proprius cerebri morbus fuit, & quidem partis anterioris, cuius partis affectum Lethargum eſſe veteres teſtantur. Galenus morbum eſſe refert Phrenitidi contrarium: Phrenitis ſiquidem fit ex bilioſo humore ſuperabundante: Lethargus verò cum pituitoſus præpollet, quē in præſenti Lethargica copioſum fuiſſe pituitoſus ſanguis oſtendit, atq. adeò quidem lentus ac viſcoſus, vt ſimul cum aqua permixta, inſtar iuris carnis muſculoſæ, concretus mox fuerit, tenuis glutinis, aut gelatinæ vulgò dictæ, ſpeciem & conſiſtentiam referens: quod non niſi admodum crudo pituitoſo viſcidoq. contingit. Talis autem ſanguis in quocunque morbo apparuerit, crudorum pituitoſorum humorum redundantiam oſtendit, & morbum lethalem aut diuturnum ac difficilè curabilem. Nobis certè lethales obſeruati ſunt morbi, tali apparente ſanguine. Sed ad Lethargum reuertamur. Huic reſpondere Paulus ait Caron: ſed tamen hoc diſcrimine differre, quòd Carus vel abſque febri acce- Caros.

dat: vel ipſam ſubſequatur : è contrà verò Lethargus prior inuadat, febris deinde ſuccedat. Caro ſimilis eſt grauis & profundus ſomnus, qui ebrios occupat. Suidas hunc Caron etiam appellat: κάρος ἐστὶ ἡ ἐξ οἰνοποσίας ἐγγινομένη μέθη, καὶ καταφορά: hoc eſt, Carus eſt ex vini potatione ebrietas, & grauis ſopor.

De Apoplexia fortiſsima.
Capvt VIII.

Fortissima Apoplexia correpta fuit honeſti ciuis vxor, cum ad 48. ætatis annum perueniſſet. Habitu erat corporis ἐυσάρκῳ ac carnoſo: temperamento calido, & mediocriter humido, ſanguinis redundantiam atteſtante. Concidit ſubitò: ſeniores medici vocati nihil ſpei ſupereſſe iudicabant: tandem XIIII. aut XVI. ab inuaſione horis vocatus acceſſi, tùm temporis adhuc iuuenis: obſeruaui grauiſſimam cum difficili admodum reſpiratione Apoplexin: pulſum fortem & magnum, tentandam eſſe curationem exiſtimaui. Itaque ſanguis illo die bis, & quidem ſatis copioſus, detractus, ſemel è brachio dextro, deinde ex pede: enemata quoque hoc ipſo die ſatis acria duo iniecta. deinde continuis diebus ſingula: adhibita & localia quædam:
Ita

Ita tandem octauo aut nono die ſuos domeſticos agnoſcere cœpit, & nonnihil balbutire. poſteà purgantibus medicamentis per os exhibitis: deinde & πταρμικοῖς, apophlegmatiſmis, aliiſque ſimilibus vſa, meliuſculè habuit: verùm eouſque perduci non potuit, vt mentis ac ſenſuum integrè compos fieret, aut pedibus conſiſteret. Manſit reliquo tempore impotens: ſedebat ac geſtabatur in ſedili, ita tamen aliquot annis ſuperuixit.

SCHOLION.

SOLVERE, *inquit Hippocrates, apoplexiam fortem impoßibile: debilem verò non facilè.* Galenus hunc Aphoriſmum exponens, maximam apoplexiam nullam, ait, admittere curationem, atque ab hac hominem ſeruari non poſſe. Maximam verò interpretatur, in qua reſpiratio in totum prohibetur. Talis ſi ſuperueniat, haud dubiò, homo nec ſeruari nec diu ſupereſſe poteſt: abſque reſpiratione ſiquidem viuere nequit. Sed tam vehemens apoplexis, vt mox in totum prohibeatur reſpiratio, non facilè alicui ſuperuenit. Nam tametſi vniuerſum corpus ſenſu motuque deſtituatur, reſpiratio tamen non in totum aufertur. Reſpiratio etenim compoſita actio eſt, partim ex arbitrio & voluntate: partim à natura, vt in lib. Galeni cui titulus INTRODVCTIO ſiue MEDICVS.

Occupato cerebro ceſſant motus voluntarij: non idcircò tamen, qui à natura fiunt: vt ſunt cordis & arteriarum. Proindè nec citò nec facilè reſpiratio in totum aufertur. Nam vtcumque ab actione vacet voluntatis arbitrium, natura tamen nihilominus officium præſtare conatur; veluti in ſomno facit. Intercipitur quidem quandoque ſubitò reſpiratio, ſed promptiſſimè copioſo aliquo humore in pectus affatim decumbente, qui omnem ſpiritui viam intercludat. Sed hic affectus ab Apoplexia differens eſt: Nam qui ab huiuſmodi catarrho ſubitò obruuntur, ſenſu & mente integris ſuffocantur. Apoplectici & ſenſu & motu priuantur priuſquàm è vita decedant. Defluente humore exoneratur cerebrum; in Apoplexi occupatur & grauatur ab humoribus: Proinde ſenſus & voluntarij motus deſinunt; affecto nempe principio. Naturales verò motus, tum & ipſa reſpiratio non facilè ceſſant; etiam in vehementiſſima ac fortiſſima Apoplexia. Teſtatur Paulus Ægineta in maxima Apoplexi reſpirationis aliquid ſupereſſe: *Seruatur*, inquit, *in Apoplexi modica quadam reſpiratio, quæ ſi permultum à naturali functione receſſerit, maximam eſſe affectionem putandum: ſi paululum, exiguam: deterrima verò eſt, reſpiratio cùm intermittitur: vel etiam vbi magna cum violentia trahitur.* Et quidem quàm difficillima huius apoplecticæ reſpiratio fuit, & magna cum violentia attracta. Quamobrem non ſumus veriti affectum Apoplexiam vehementiſſimam ac fortiſſimam nuncupare, atteſtante hoc quoq. diuturno ſenſuum motuſque impedimen-

dimento. Non tamen ex hac mortua eſt, ſed integrè haud liberata, ad ſanitatem enim & mentis integritatem perduci non potuit.

Videtur aliquid tale voluiſſe Hipp. cùm ait, *λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μετὰ ἀδύνατον: id eſt, ſoluere appolexiam fortem impoßibile.* Nec enim verba, λύειν ἀδύνατον, mortis neceſſitatem, ſed reſtitutionis ad integram ſanitatem impoſſibilitatem oſtendunt. Aliud eſt hominem non poſſe ſeruari: aliud eſt non poſſe ad ſanitatem perduci. Nam malè valentibus etiam vita ſeruari, & prorogari quandoq. poteſt: vt in hac apoplectica compertum. Confirmant hanc expoſitionem ſequentia verba: *ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον: hoc eſt: debilem non facile.* Nam eos, qui debili aut exigua apoplexia occupantur, in vita ſeruare haud eſt difficile: ſed ita curare vt nulla labes relinquatur; hoc opus, hic labor. Multos certè enumerare poſſemus à leui apoplexia reſtitutos: & nonnullos ita reſtitutos, vt nulla in ipſis præcedẽtis morbi manifeſta veſtigia relicta ſint; ſed tamen alicuius partis ſtupor aliquis, vel linguæ aliquod impedimentũ remanſit; quod ſubinde tam exiguum, vt in ſolo cantu deprehendi potuerit. Nihil autem conſultius in hoc morbo, quàm confeſtim ſanguinem mittere, etiãſi corporis temperies frigidior, & morbi cauſa pituitoſa videatur, ſi modò vires ferant. Nequit enim citius à ſuperfluis humorib. exonerari cerebrũ, quàm per ſanguinis detractionem: & humores cerebrum occupantes abſque ſanguine permixto non ſunt, niſi in valdè ſenibus, quibus & vires imbecillæ, & pituita copioſior quàm aliis.

 Enema-

Enemata verò miſſo ſanguine iniici etiam conuenit, donec ad ſumendum aliquod purgans laborans ſufficerit. Formulas autem horum vnuſquiſque in artis operibus verſatus facilè inuenire & pro conditione laborantis præſcribere nouit, ſic vt à nobis oſtendi non ſit opus. Vnum tamē admonendum; nonnullos Colochyntidem decoctis ad enemata Apopleticorum addere, & vt plurimum eius manipulum vnum, qui (plus minus) drachmam vnam pendet. Tale autem decoctum ſæpe non ad vnum, ſed frequēter ad duo aut tria enemata ſufficit. Exceſſus enim Colochyntidis periculo non caret. Abradit enim hæc inteſtina & oſcula aperit venarum ad ipſa pertingentium. Memini ab enemate, cui incocta fuerat Colochyntidis drachma vna, hominem robuſtum non diu ſuperfuiſſe, & mox poſt mortem, aliquot deinde horis ſanguinem cocopioſum per ſedem effluxiſſe.

De Catarrho ſiue deſtillatione ſuffocante.

Capvt ix.

Defluere ex capite humores in pectus ac pulmones haud rarum eſt. inde ſiquidem tuſſes, raucedines, reſpirandi difficultates: & ſi humores ſalſi aut acres, pulmonis exulcerationes & phthiſes proueniunt: quod ſi verò & in pulmonibus vitium, latentes anginæ ſuccedunt. Sed adeò copioſum deferri, vt hominem mox ſuffocet,

cet, perquàm rarum. Generoſo cuidam viro ſic tamen contigit.

Annos vitæ ferè attigerat LX. corpore non extenuato, ſed bonæ habitudinis, liberaliore potu ſubinde delectabatur; podagra, quandoque moleſta: purgari aliquando aſſueuerat: aderat laſſitudo & humorum plenitudo: de medicamento purgante ſumendo deliberauerat, cùm ſubitò nocte media catarrhus vehemens ipſum obruit: ſentiebat defluctionis velocem impetum: auxilium implorabat, ſed priuſquam quiſquam adeſſe potuerit, ſuffocatus eſt. A morte mox copioſa pituita lenta ac viſcida ex ore profluebat: quæ haud dubiò, in pulmones affatim defluens repentinæ mortis ac ſuffocationis cauſſa fuit.

SCHOLION.

ISTIVS caſus ſuperiore ſcholio meminimus: Hippocrates verò in fine XII. Aphoriſ. ſectione 3. deſtillationem quandoque citò etiam interimere teſtatur. τοῖσι δὲ, ait, πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως ἀπόλλυντες: id eſt: *ſenioribus autem deſtillationes, quæ citò interimant.* Similis ſententia legitur & in lib. De Aëre, aqua, & locis, ſed copioſior, his verbis: *Valdè ſenibus deſtillationes propter raritatem, & venarum* ἔκτηξιν, id eſt, *tabefactionem, ita*

 quod

quod repentè intereunt, quoſdam autem contingit dextra aut ſiniſtra parte ſtupentes reddi. Quibus verbis duo ex catarrho in ſenibus oſtendit pericula, vel mortem ſubitaneam; vel alicuius partis cum ſtupore reſolutionem.

De Mania, ſiue Inſania.

CAPVT X.

MANIA inſania quædam abſque febri eſt: eius cauſæ plures reperiuntur: quandoque verò feruens ſanguis cerebrum petens. Magnificus quidam vir XL. annos (plus minus) natus, ſanguinem cùm circa præcordia commoueri ſentiret, oculi caligabant: vertigo aderat: mox clamores, vociferationes, inquietudines accedebant; ita vt contineri debuerit. Detracto mox ex dextro brachio ſanguine ſatis copioſo, nondum tamen inſania ceſſabat: carmina quædam recitabat, canebat, vociferabatur, ſaltabat, præcipitare ſeſe conabatur; arctè contineri, ac vinculis ſtringi idcircò ipſum oportuit, donec ex codiis papaueris potione vſus, in ſomnum incidiſſet: à quo cum meliuſculè haberet, purgatus & adhibitis idoneis remediis ad ſanitatem peruenit. Verùm hæc non diuturna fuit. poſt enim aliquot menſes

ſes iterum, ac deinde tertiò in eundem affectum relapſus eſt, ac iiſdem auxiliis reſtitutus. Tandem verò cùm ſanguis non amplius ad caput ferri videretur, inſania quidem deſiit recurrere: ſed ſanguinis, cum tuſſi, ſputum ſucceſſit, deinde puris excretio. Ita qui prius Mania laborauerat, phthiſi demum mortuus eſt.

SCHOLION.

Ex hemoptoë tranſitum fieri in phthiſin ſatis conſtat; ſed quomodo Mania in hemoptoën permutetur, non æquè manifeſtum. Videtur autem de huiuſcemodi permutatione in Coacis prænotionibus Hippocrates ſimile aliquid ſcriptum reliquiſſe. *Qui ex Lethargicis*, inquit, *ſeruantur, plerumque pectore ſuppurati fiunt.* Nam ſi Lethargus in ſuppurationem conuerti poteſt, cur non & eadem ratione Mania in pulmonis exulcerationem commutari? Per vtrumque etenim affectum, cerebrum, & eadem quidem parte, laborat: ſed cauſæ differentes. Eſt autem Lethargi, vt Archigenes apud Aëtium ait, duplex origo: Quandoque præcordia & viſcera primario affectu læſa ſunt, & ad conſenſum cerebrum perducunt: quandoque verò in cerebro affectus inchoat. Simile & de Mania dici poteſt: per hanc videlicet cerebrum ſubinde proprio & primario affectu laborare: aliâs verò per συμπαθείαν & per conſenſum alterius partis.

Maniam verò & per consensum fieri ostendit: Apho. 40. sect. 5. *Quibus mulieribus ad mammas sanguis colligitur, furorem significat.* Sanguine siquidem circa mammillas collecto, furor succedens, per consensum cerebrum affici testatur. Sic potuit & magnifico viro sanguis circa præcordia collectus, perturbata mente, furorem excitasse; per consensum cerebri functionibus deprauatis. Sed cur sanguis circa præcordia confluens, mentem cum furore perturbauit, succedente verò hemoptoë nihil tale accidit? A'nne quia feruens loco conclusus, via nulla patente qua posset erumpere, in septo transuerso membranisq. vicinis cum tensione inflammationi similem affectum induxit? postea verò patefacta sibi per pulmonem via, liberumque exitum nactus, membranis aut diaphragmate non distentis, mentem non fuisse permotam? Nam septi transuersi inflammationes, mentis alienationes consequi testatur Gal. 4. De Locis affectis. Atque hoc quidem modo Maniam in Hemoptoën permutari posse apparet: Maniam videlicet ex consensu natam. Nec tamen à ratione quoque alienum, initio cerebrum primariò fuisse affectum, & sanguinem feruentem caput petiisse: posteà verò eiusdem feruore remisso (quod diuturnitate fit mali) ad caput non amplius ascendisse, sed circa pulmones constitisse, cuius substantia vitiata, sanguinis, deinde puris sputatio successerit. Cæterùm Mania cum Melancholia affinitatem talem habet, vt non rarò Mania in Melancholiam transeat: & initia Melancholiæ frequenter Maniacum quid habeant.

habeant. Mania autem quæ ex ſanguine bilioſo procedit, præcipuè ſanguine redundante, minus vehemens eſt, & ferè cum riſu coniuncta. Difficilior quæ à bile flaua aduſta: ſed omnium grauiſſima ac difficillima, quæ à melancholico humore aduſto originem ducit. Omnibus autem Maniacis cum inſania mentis alienatio coniuncta eſt. Melancholici è contrà ſæpe non inſanire videntur, ſed concepta tantùm aliqua falſa opinione occupantur: nonnulli ſe mox morituros exiſtimant: quidam ſe comprehendi metuunt: aliis alia obuerſantur, quæ ex animo excutere & abiicere nequeunt, interim non rarò omnia ſua negocia adeò prudenter, & cum iudicio peragunt, vt nullo morbo detineri videantur.

De Nocturna inſania.

CAPVT XI.

VIR quidam ſuprà XXX. annos natus, interdiu bene habebat, mente & ſenſibus integris: ſi quando autem quieti ſe dediſſet & dormiret, mox inſanire incepit, clamitare ſubinde, brachia manuſque huc illuc abiicere: ſurrexiſſet quandoque, ſaltaſſet, & per domum cucurriſſet, ſi aſſidentes permiſiſſent, qui in lecto eum continuerunt. Vigil factus iterũ ſanæ mentis. Purgatus hic idoneis medicamentis fuit, ſanguisq. detra-

detractus: verùm non prius hæc profuerunt, quàm cauterio in ceruice posito, vlcus esset factum, quo aliquamdiu aperto, profluente inde humore, melius se habuit, & sanitati restitutus.

SCHOLION.

Ἐφιάλτης, Incubus vel Incubo Latinis morbus dicitur, dormientibus molestus: hoc correpti ab aliquo sibi incumbente, aut re quapiam corpori imposita opprimi sese existimant, & suffocari imaginantur. exclamare aut vociferari volentes, nequeunt; vocem si edant, nihil significantē vt plurimum proferunt: adest & difficilis motus. Cùm hoc autem Insaniam nocturnam (quam descripsimus) haud quaquam conuenire satis manifestum; cum Lycanthropia similior videtur, quam Paulus Ægineta describit, & similiter Auicenna sub nomine Chatrab: Nec tamen cum hac omninò conuenit. Ait quidem Paulus, noctu domo egredi, & circa defunctorum monumenta versari, donec illucescat. addit Auicenna, interdiu etiam latitare: hominum consuetudinem fugere: vno loco haud diu consistere: tristes & pallentes esse. At hic vir omnia sua negotia dextrè interdiu obibat, nulla parte mentis laborans, nec solitudinem amabat, sed cum amicis & domesticis perlubenter versabatur. Quamobrem nec Lycanthropia affectus huius dici potuit; sicuti nec verè Incubus fuit. Caussam mali huius humorem fuisse crassum crudumque satis apparuit, cui bilis portio admista fuit.

Chatrab.

De Hy-

De Hydrophobia.

CAPVT XII.

MISERRIMVM morbi genus, vt Cornel. Celsus ait, Hydrophobia est, qua æger & siti, & aquæ metu cruciatur. Non timet autem hydrophobus solam aquam sed quicquid liquidum ac humidum instar aquæ est. Subsequitur hoc malum rabiosi canis morsum, si non idoneis remediis primo quoque tempore occursum fuerit. Nec statim tamen succedit aquæ metus, sed subinde post triginta aut plures dies. Vbi autem superuenerit, haud diuturnus est. Nam, vti Cælius Aurelianus rectè ait, ob nimium aquæ timorem, & humoris defectum, ægrotantes celeriter pereunt.

Iuuenis quidam annos natus (plus minus) XVII. commorsus fuerat à cane in digito sinistræ manus, qui minimo proximus: ignorabatur canem esse rabiosum: vulnus quoq. perquàm exiguum, & tantò quidem negligentius curatum. Post trigesimum sextum diem, vulnere iam multo tempore solidato, incœpit iuuenis hic aquam metuere: ceruisiam & vinum, quod sui erat officij, promere recusauit: altero die sinistrum humerum

merum doluit, à parte videlicet commorſi digiti: potuit tamen brachium ſurſum, deorſum, antrorſum, retrorſumque citra dolorem moueri: tertio die manè inſigniter febricitare videbatur: pulſus valdè concitati: ſudores copioſi: brachia aſſiduè conuellebantur; lingua interim nihil oſtendit febrile; nec vrinæ, quæ ſanorum ſimiles: eodem die mente minus conſtans, manifeſtius delirauit: è lectulo ſurrexit: veſtes induit: per vicos diſcurrit: in horto acetoſæ herbæ folia decerpſit, & quædam manducauit. Deinde amplius inſaniens contineri debuit. Nox ſubſecuta cum magno furore, in qua tandem cum clamore defecit.

SCHOLION.

NON diuturnum eſſe affectum Hydrophobiam,& non ſtatim à morſu,ſed aliquot poſt hebdomadas ſuperuenire, Hieronymus Fracaſtorius lib. 2. De Morbis contagioſis teſtatur: Vidi ipſe, inquit, puerum, qui poſt octo menſes, ex quo demorſus fuerat, contagionem oſtendit, ex qua mox periit.

Simile ſcribit Conradus Geſnerus Epiſt. medicinalium lib. 3. Lithotomus quidam, ait, apud nos, ante ſex aut ſeptem ſeptimanas, à cane rabido morſus, cum aliquamdiu nihil malè ſenſiſſet, ſubito

bito timoris aquæ ſuperuentu, intra biduum miſerrimè periit.

Canem autem fuiſſe rabioſum à quo quis commorſus fuerit, docet Galenus cognoſcere lib. De Theriaca ad Piſonem. *Si enim, ait, audiueris gracilem corpore & ſiccum: oculis rubentibus: cauda demiſſa, ſpuma ex ore fluente; præterea lingua foras porrecta, & tanquam bile colorata; in obuium quemque inſiluiſſe, citráque rationem cucurriſſe; deinde rurſus ſubitò conſiſtentem, cum ira quadam furenti, non ipſi prauiſos momordiſſe. Hæc inquam ſi in eo ſic ſe habere audiueris, ſtatim rabioſum fuiſſe canem intelliges*: Hæc Galenus.

De Ranunculo.

CAPVT XIII.

RANVNCVLVS, quem Græci βάτραχον vocant, in inferiore oris parte, quæ ſub lingua eſt, naſcitur; cuique ipſa lingua veluti vinculo alligatur: attollitur inſtar tumoris hæc pars, colore haudquaquam mutato, mollis, laxus, ac indolens; & tantus apparet tumor, vt inferiores dentes ſuperet: rima autem media, dextram à ſiniſta dirimente, ranæ poſteriorem partem refert; vnde affectui nomen. Præcedit ſæpenumerò maxillæ inferioris dentium dolor. continetur verò in hoc craſſus, lentus, oui albido colore & ſubſtantia aſſimilis humor. De curatione huius

huius exſtant apud nonnullos quædam ex Albucaſi tranſlata. Errorem horum facilè agnoſcet, qui curationem quandoque viderit, ipſe fecerit, aut hæc noſtra legerit. Legitima curatio eſt ſcalpello vtrimque tumorem aperire: deinde vbi quantum potuerit humoris effluxerit, poſca (exiguo ſale addito) os paucis diebus colluere, donec nihil amplius humoris in tumore reliquum ſit. Poteſt tamen & alia ratione humor in hoc tumore contentus educi; vulnere enim ſub mento facto, mox effluit: ſed tutiſſimum eſt intra os tumorem aperire. Si quid verò impedit, quò minus in ore commodè fieri queat, tunc, vt ſub mento fiat, proximum eſt: veluti cui vnà cum Ranunculo vtriuſque tonſillæ inflammatio ſuperuenit. Hic vulnere, quo diximus loco, facto, adhibitis deinde tonſillarum remediis, ab vtroque liber euaſit.

SCHOLION.

PAVCI ex poſterioris ætatis Medicis, qui De Medendis morbis ſcripſerunt, Ranunculi curationem attigerunt: qui verò eius meminerunt, magna ex parte ex Albucaſi, aut Rhaſi ſua mutuati ſunt. Michaël Sauonarolus ex Rhaſi ſimiliter curationem in ſuo opere aſſcripſit: ſed tamen eam, quæ fit per

fit per ſacrificationem, magis commendat, quæ via eſt, inquit, expedita, & ad hanc ego quàm citius poſſum peruenio, cùm non videam periculum. Hæc ille. Hanc curationem oſtendit quoque & Ioannes Fernelius De Partium morbis lib. 5. vbi Ranunculum tumorem eſſe, ait, œdematis mollis ac laxi ſpeciem exhibentem, quo aperto muccus proſilit oui candido ſimilis.

De ſanguinis è gingiuis profluuio.

CAPVT XIIII.

FREQVENS eſt, dum natura ectimatum expulſionem molitur, vt eodem tempore, vel paulò antè, ſanguis è naribus, & ſubinde copioſus profluat. Verùm latomo cuidam ectimatis laboranti, non per nares, ſed è gingiuis ſanguis erupit. quòd cum in primis moleſtum eſſet, ore aſſiduè ſanguine repleto, remedium adhibet, & ſanguinem illàc manantem reprimit. Repreſſus autem ſanguis, aliam ſibi viam quæſiuit: Nam ad vrinarios meatus conuerſus, vnà cum vrina deſcēdit. atque ſic è gingiuis non amplius ſanguine erumpente, vrina cruenta ſubſequuta eſt: quæ cùm & reprimentibus, ſanguiniſque fluorem ſiſtentibus medicamentis exhibitis talis eſſe deſiiſſet: ite-

rum natura ſanguinem ad gingiuas pepulit. Ex his autem nec prius deſiit prodire, quàm ab ectimatis curatus æger eſſet.

SCHOLION.

CONSIDERANDA hic occurrit naturæ ſingularis prudentia ac prouidentia: deinde & cognoſcendum conatum eius non eſſe reprimendum, quando criticè ſanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel aliâs grauata ſeſe exonerat. Veluti cum ectimata erumpunt, quæ non alio tempore, quàm cùm ſanguine reprobo grauata eſt, excludere velle natura videtur.

De lachrymis ſanguineis.

CAPVT XV.

PROVIDE ac ſeſe exonerantis naturæ exemplum, in virgine quadam & aliud me obſeruare memini. Carnoſa hæc erat calidoque temperamento prædita, ſanguineque redundans. Cùm autem ætas adeſſet ad menſtruas purgationes idonea, vtpotè XVI. annorum, neque menſes ſuccederent, natura per oculos ſuperfluentem ſanguinem expellere conata fuit: ſanguineis guttis lachrymarum inſtar frequenter ex oculis profluẽtibus: benè fecit huic ſanguinis è vena talo proxima detractio, quam menſtrua purga-

purgatio non ita dudum ſubſequuta eſt.

SCHOLION.

MENSIBVS non procedentibus corpora fœminarum morboſa fiunt, inquit Hippocrates lib. De Genitura: quod quidem intelligendum venit, niſi aliunde ſanguis erumpat. Nam vt idem Hippocrates Aphoriſ. 33. ſect. 5. Menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens, bonum. Huic autem virgini non ex naribus, ſed ex vicinis oculis profluxit.

De Abſceßibus tonſillarum foras erumpentibus.

CAPVT XVI.

POSTEAQVAM de naturæ prouidentia ſcripſimus, & aliud exemplum addendum, omnino rariſſimum.

Laborabat inflammatione vtriuſque tonſillæ filiola quædam duorum annorum, qua idonea remedia propter ætatem non admittente, natura viam ſibi ad ſalutem quærens, morbum ad exteriora conuertit. Nati ſunt itaque vtrimque in collo infra aures ſinguli tumores; quibus ſcalpello apertis, pus effluxit: Itaque ab abſceſſu tonſillarum liberata, ſanitati reſtituta eſt.

SCHOLION.

FACIT hùc Aphoriſ. 37. ſect. 6. *Ab angina habito, ſi tumor fiat in collo, bonum.* Tonſillarum ſiquidem inflammatio anginæ quædam etiam eſt ſpecies.

De inflammatione æſophagi ab impacto piſcis oſſe.

CAPVT XVII.

OESOPHAGVM, hoc eſt, meatum illum, quà cibus & potus in ventriculum deſcendunt, multis affici modis poſſe haud dubium eſt, ſed hoc loco de eo tantummodo affectu ſermonem inſtituimus, qui ab inhærente oſſiculo ſubinde gignitur. Contingit enim quandoque acutum piſcis oſſiculum, cum cibo imprudenter aſſumptum huic impingi, ipſumque deinde pungere ac vellicare, vnde dolore excitato inflammatio ſuccedit: qua ſuperueniente, nec cibus, nec potus ad ventriculum deſcendere queunt: potu etiam per nares reſiliente. Sunt qui in eiuſcemodi caſu aſſiduè oleum oliuarum in ore detinendū pręcipiant: quod vbi aſpera aliqua œſophago inhærent, haud inutiliter adhibetur. Nec ſolùm oleum, ſed

&

& quicquid lentore ſuo oblinire, & læuem lubricumq. hunc meatum efficere poteſt, vtile ac commodum. Qualia ſunt pinguia ac lentorem habentia iura, lenti ſucci alimenta, vt animalium pedes & muſculoſæ partes: ceruiſiæ craſſæ: & quicquid muccaginem refert. Hæc etenim non modò aſpero aliquo œſophago inhærente, ſed & alio quouis aſſumpto, quod vel ventriculo vel inteſtinis ad exitum deſcendens moleſtum eſſe poſſet, ſummo cum fructu ac opportuniſſimè aſſumuntur. Oblinunt enim meatus: quibus læuibus ac lubricis factis, facilius ac minore negotio cùm aſpera, tum alia quæcunq. deſcendunt & excernuntur. Vbi autem oſſiculum impactum aut ſimile, iam inflammationem in œſophago excitauit, præſtantiora ſunt, quæ quàm citiſſimè inflammationis ſuppurationem procurent. Hac ſiquidem ad ſuppurationem perducta, abſceſſu deinde diſrupto, à dolore ac anguſtia æger citò liberatur: vt non in vno, ſed in pluribus compertum habemus. Citò verò inflammationem ſuppurari facit, radicum althææ, ficuum, ſeminis fœnogræci ac lini decoctum, frequenter in ore detentum: cui non rarò vnà quoque incoquuntur &

althææ & ſcabioſæ folia, glycyrrhiza, & vuæ paſſæ. Quod ſi verò & nuclei aliquot pauci addantur radicum liliorum alborum, potentius erit decoctum: & abſceſſus citius rumpetur.

SCHOLION.

INFLAMMATIO præſertim circa fauces & oris partes, adſtringentia ac reprimentia initiò requirit. Quæ autem in œſophago ab impacto oſſiculo ſiue piſcis, ſiue alterius alicuius, vel etiam à ſpina aliqua talia non admittit, ſed citiſſimè ad ſuppurationem duci poſtulat. Ab adſtringentibus non niſi doloris intenſio expectari debet. Nam cùm hæc oſſiculum impactum aut ſpinam excutere nequeant, adſtrictione dolorem intendunt. Nec proficiunt lubricantia niſi quod dolorem non augeant & ſuppurationem fieri etiam non admodum impediant. Nam & hæc frequenter, & ſua ſponte ſuppuratur, ſed citius, ſi eò facientibus adiuuetur.

De Latente ac difficili Angina.

CAPVT XVIII.

NVLLA inter Anginæ ſpecies æquè periculoſa eſt, ac ea, in qua nullus tumor in faucibus ac collo apparet: quam Latentem hac de cauſa non ineptè dixerimus. Talis autem quandoque, hominem paucis diebus

diebus conficit, ac è vita tollit: mente & ſenſibus integris. Quod & Hippocrates Prædictionum lib. 3. cap. 8. ſcriptum reliquit. Angina, inquit, grauiſſima eſt & celerrimè interimit, quæ neque in ceruice (id eſt, collo, interprete Galeno) neque in faucibus, conſpicuum quid efficit. Hæc etenim eodem die, & ſecundo, & tertio, & quarto ſtrangulat. Plurimum verò hanc quoque dolorem inferre: & ſpirandi (addit) difficultatem. Adſunt verò non modò hæc, ſed & vehemens copioſaque humorum è capite deſtillatio; dolor autem circa laryngem & aſperam arteriam talis, vt nec contingi, quantumcunque leniter, citra grauiſſimum dolorem queant: ſed nec moueri, ſurſumq́. attolli. Quamobrem non ſpiritus tantùm cum difficultate trahitur; ſed & cibus ac potus ęgerrimè, aut non demittuntur. Cùm etenim per œſophagum deſcendunt, cedit, & ſurſum aſcendit larynx. Inflammari per huiuſmodi anginam, interiores ac latentes laryngis muſculi exiſtimantur. Verùm nos nullam iuxta laryngem aut eius muſculos, vel circa aſperam arteriam, inflammationem aut abſceſſum cognouimus, ſed pulmonem malè affectum obſeruauimus. La-

 nio qui-

nio quidam meridie circa laryngem & fauces dolorem ſenſit, & quandam in deglutiendo cibo ac potu difficultatem. Adiit ſub veſperam pharmacopæum. Datur ex aquis plantaginis, lactucæ, & diamoron, addito aceto, gargariſmus. quo cùm ſubinde vteretur, doloribus intenſis, ſubitò nocte mente conſtans, ſtrangulatus interiit.

Huius corpore aperto reperta eſt pulmonis ſubſtantia, ſiue παρέγχυμα, in pus conuerſa, & ad vnum eius latus abſceſſus pure quoque impletus. Nulla tuſſis huic anteà fuerat moleſta: neque ſanguinis vlla ſputatio præceſſerat; ſano validoq. corpore eouſque viſus, eoque non gracili, ſed obeſo.

Eadem & ſuperioribus ſimilia æſtate anni 1565. diligenter annotauimus: quando multi angina, ac ſimul moleſta ex capite deſtillatione correpti fuere: præſertim ex his, qui præcedente hyeme, vel tuſſi, vel raucedine laboraſſent, aut à peripneumonia euaſiſſent. Plurimis horum, poſteaquam circa laryngem dolor remiſſior tandem deſiiſſet, peripneumonia ſucceſſit cum lateris dolore, non tamen pungente, aderant reſpirandi difficultas, & pulſus mollis. Horum non pauci intrà non multos dies mortui: ſenio-

ſeniores euaſerunt, & natura frigidiores.

Pulmones horum vel purulenti fuêre, vel abſceſſum habuere: iuxta verò laryngem, aut eius muſculos nihil occurrit, quod vel addeſſe vel adfuiſſe inflammationem oſtenderet. Satis quidem apparuit, pulmones malè quidẽ prius affectos, ſuperueniente ac accedente è capite deſtillatione, reliqua ſymptomata ſucceſſiſſe: laryngem verò non primariò, ſed per συμπαθείαν, ſiue conſenſum laboraſſe. Veriſimile verò & eſt, deſtillante humore aſperam arteriam, eiuſque ramos impleri atque diſtendi: deinde eodem ad alia vaſa tranſmiſſo, à dolore liberari quidem aſperam arteriam, ac eius ſupremum finem ipſam laryngem: pulmonis autem malè affectas partes à dolore occupari: atque hoc modo ex angina in peripneumoniam permutationem fieri. Subuenit huic morbo mox, ſi vires ferant, venæ ſectio, ita enim citiſſimè impetus defluentis humoris & auertitur & compeſcitur: deinde quæ lenire aſperam arteriam & pulmonem queunt, ac ſputi facilem exitum procurare: cuiuſmodi ſunt dulcia, vt glycyrrhiza, eiuſque decoctum, vuæ paſſæ, vinum paſſum, aqua mulſa, vinum mulſum,

dilutum, si febris absit; & alia eius generis, quæ à Cælio Aureliano commendantur. Adstringentium ac repercutientium in hoc morbo vsus, inutilis: aceti verò etiam perniciosus.

SCHOLION.

ANGINAM appellat Hippocrates, Galeno teste, affectum circa fauces, qui spirationem quoquo modo reddit deteriorem. Huius genera quattuor lib. De Locis affectis 4. cap. 5. enumerantur: alij deinde & affectus referuntur, per quos cibi potusq. via impeditur, & cum difficultate cibum laborantes deglutiunt: potus verò etiam per nares resilit. His annumerari œsophagi, ab inhęrente ossiculo, inflammatio potest; de qua præcedente capite scripsimus. Per hos autem affectus, spirandi quoq. difficultas quædam oboritur, sed citra πνίγος, id est, suffocationis periculum. Est autem πνίξ siue suffocatio (nonnullis strangulatio) non aliud nisi interitus subitaneus propter defectum inspirationis, (vt Gal. in Comment. Aph. 34. lib. 3.) qui fit ex angustia alicuius instrumenti, ex iis, quæ obseruiunt respirationi: Angustia verò fit, vel repleta media regione, que inter thoracem est atque pulmonem, aut pulmonum meatibus: vel aliqua inflammatione totum occupante viscus; vel asperam arteriam; vel etiam partem, quæ veluti caput eius est. Quæ etiam inflammatio aliquando fieri solet in præiacente spacio, quod fauces appellant.

Atque

Atque vna harum causarum, eius, de qua scripsimus, Anginæ occasio fuit. Pulmonis videlicet χώρων, siue meatuum, atque ipsius asperæ arteriæ ex affatim defluente humore repletio. Quæ quomodo, ac qua via in Peripneumoniam conuertatur, ostendimus. Est autem hæc inter Anginas, per quas nullus in faucibus tumor apparet, & quæ subitaneum periculũ adferunt, frequentior. Quæ verò asperæ arteriæ, vel musculorum, qui gulam cum gutture iungunt, inflammationem consequitur, omninò rarissima. Contingere huiuscemodi aliquando posse videtur: extante præsertim exemplo apud Antonium Beniuenium cap. 34. Pus etenim loco circa collum altioribus plagis inciso erumpens, inflammationem præcessisse vicinorum musculorum manifestum fecit. Potuit tamen hæc non vera Angina, sed Parasynanche tantummodo fuisse, quæ est musculorum colli inflammatio, cibi potusque transitum & respirationem aliquo etiam impediens modo.

De Respirandi difficultate cum suffocationis periculo.

CAPVT XIX.

ACRE erat gelu, Ianuarius mensis, noctis initium tempus, cùm nobilis vir assidens foco, Bacchoque indulgens, vesicæ onere premeretur. qui foras progressus, inspirato aëre frigido, moxque reuersus, adeò vehe-

vehemēti respirandi difficultate correptus, vt suffocatus propemodum fuerit, & nisi mox præstò adfuissem, periisset. Hominem repperi pedibus suis vix insistentem: frontem tensam: sudores frigidos: aluus præ angustia excrementa deposuerat: pulsus tàm exiguus, vt pænè nullus. Assumpto pulueris croci scriptulo vno cum vini Cretici (vulgò Maluatici) duobus cochlearibus, subitò restitutus, liberè respirauit, ab omni suffocatione liber. & potuisset in sanitate permansisse, nisi pulmo malè affectus fuisset: sed cùm asperæ arteriæ ramuli subindè obstruerentur, quandoq. etiam respirandi difficultas recurrit; minus tamen quàm primo tempore vehemēs, sed diuturnior, vt quandoque duabus, tribus, vel etiam pluribus horis perseueraret. Crocus qui initiò multum ac citò profuerat, posteà exiguum, deinde nihil amplius contulit. Tentata sunt & alia plura remedia, sed frustrà. Nam reuoluto mense defunctus est. In huius pulmonis inferiore sede ac basi, qua septo transuerso incumbit, reperti sunt abscessus duo; vnus in dextra, alter in sinistra parte. per meatus pulmonis purulentus ferebatur humor, qui inciso pulmone ex ipsis profluebat.

SCHO-

SCHOLION.

HVIVSCEMODI respirandi difficultatem, obstructio meatuum pulmonis & asperæ arteriæ, quoque peperit, quam frigidissimus aëris inspiratus etiam auxit; meatus arctans atque constringens: ac idcircò prima inuasione respirandi difficultas maior, quàm succedentibus diebus, cùm aëris frigiditas non accederet. Facilior autem huic inspiratio fuit quàm expiratio. Dum enim spiritus attrahitur, pulmo explicatur, & bronchia liberiora fiunt: per expirationem verò pulmo contrahitur, & meatus arctiores angustioresq. redduntur.

De Orthopnœa.

CAPVT XX.

ORTHOPNOEA, de qua scribimus, exacerbationes siue accessiones quasdam habuit, quæ subinde singulis mensibus, quandoque rarius, & bis aut ter in anno inuadebant: & per humidam frequentius, quàm per siccam aëris constitutionem. Qui laborabat, XXXVI. (plus minus) ætatis annum agebat, cùm hac corriperetur.

In ipsis accessionibus admodum difficilis fuit respiratio: stabat toto tempore mensæ aut tabulæ alicui manibus innitens: efferebatur ac profluebat ex ore humor lentus, visci-

viſcidusque:cibum vix, potum ægrè admittere potuit: ſæpè toto acceſſionis tempore ſtans abſque cibo & potu complures horas tranſigebat. Poſteaquam autem acceſſio conquicuiſſet; liberè quidem reſpirare potuit, & quocunque libuit abire: quatuor aut quinque miliaria quandoque vno die pedes perfecit, ſed decumbere non valuit. Quotieſcunq. enim iacere conabatur, mox omnia circa reſpiratioñe moleſtá. Noctu ſedendum erat in ſedili aliquo,nec aliter ſomnum capere aut conquieſcere integrum erat. Agarico purgatus, viſus eſt melius habere, ſed ad exiguum tempus. Profuit etiam ſubinde Diacyminon & Diaſpoliticõ: verùm nec ab iis,niſi pauco tempore,præſidium ſenſit. Vbi autem conſenuiſſet, ſponte & abſq. vllis remediis à moleſta Orthopnœa liberatus hic eſt. Ceſſantibus multo tempore exacerbationibus, tandem periculum iacendi fecit: quod cum citra incommodum ſuccederet, relicto ſedili, in lecto per noctem decubuit.

Simili Orthopnœa & mercator quidam correptus etiamnum iuuenis fuit. Nullum hic remedij genus intentatum reliquit: ſanguinis detractionem ſæpe admiſit: frequenter purgatus:aquam fontis in agro Leodienſi bi-

ſi bibit, ſed nullo ſuccedente fructu. Tandem calculi in renibus doloribus, ac podagra correptus, ab orthopnœa liber factus, decumbere potuit, qui anteà quoque aliquot non paucis annis in ſedili ſomnum capere debuerat.

SCHOLION.

NEQVE alia huius Orthopnœæ cauſa ſubeſſe videtur, quàm tenax viſcidusque pituitoſus humor, aſperæ arteriæ ramulos obſtruens, ac meatus intercludens: quo ſuperabundante, morbi acceſſio contigit, quæ tantiſper durauit, donec portio eius per os expurgata eſſet. Sed cur intermiſſionis tempore iacere, aut in lecto decumbere non fuit integrum? An quia non omnis humor excretus, & decumbendo minus liberi ſunt pulmonis meatus, atque coarctari ſic contingat, & idcirco quoque à lento humore facilius obſtrui? Decumbentibus etenim pulmo, vt Galenus quarto De Locis affectis, in ſe concidit: erecto verò thorace non amplius ſeipſum grauat. Tunc enim omnes aſperæ arteriæ propagines dilatari contingit, & interiorem pectoris regionem augeri: vt in Commentariis Prorrheticon idem ſcribit.

De Peripneumonia populariter ſæuiente.

CAPVT XXI.

PERIPNEVMONIAM noſtra ætate bis populariter graſſatam in memoria multorum

torum eſt: ſemel anno 1557. Octobri: deinde iterum anno 1565. Ianuario menſe.

Præceſſerat anno quinquageſimo ſeptimo ſupra milleſimum quingenteſimũ conſtitutio aëris ab initio Iulij menſis ſicca, & mediocriter pro temporis ratione calida; præſertim Iulio ac Auguſto. Sub finem Septembris, tertio ac quarto Calendas Octobris, ſuperuenit validiſſimus à Septentrione ventus, admodum frigidus. mox deſtillationes plurimæ ſunt natæ: vnde citò validæ vehementesque tuſſes, & lateris cum febri, & reſpirandi difficultate dolores proceſſerunt. Lateris dolores non vehementes, non punctorij erant, ſed clementes admodum: tertio die vel prius ſputum prodiit cruentum: quinto, aut ſexto, aut ſeptimo, ad ſummum octauo mortui omnes ſunt latere dolentes; quibus ſectio venæ prætermiſſa, aut tempeſtiuè non facta. at quibus ſanguis vel primo vel altero die detractus, euaſerunt; quarto aut quinto die ſanitati reſtituti. Quarto verò aut quinto ſanguinem detraxiſſe nihil profuit, morbo iam confirmato. Humores deſtillantes tenues admodum, & nonnihil acres fuerunt. Eclegmata idcircò vtiliſſima, quæ inſpiſſandi vim habent, acri-

monıam

moniam retundunt, & aſpera leniunt: quale eſt ex Ziziphis (Iuiubas vulgò vocant) ſerapium: Quod tenues deſtillationes inſpiſſat, acrimoniam obtundit, aſpera obliniendo lenit. Altera Peripneumonia diſſimilem occaſionem habuit. Decembri menſe anno 1564. gelu admodum acre extitit, per quod nõ modò omnia reliqua flumina vbique, ſed & ipſe Scaldis in portu Antuerpiæ (quod admodum raró contingit) adſtrictus fuit. decidit per id temporis nix admodum crebra. Poſt Calend. Ianuarij anni 1565. frigoris remiſſio ſex aut ſeptem dierum ſucceſſit; ſed exigua admodum, ſic vt neque nix, neque glacies diſſoluerentur. Per hos dies vapores multi cleuabantur, qui cùm interdiu diſſolui ac diſcuti non potuerunt, nec altius aſcendere, nocturnis frigoribus denſati, inferiorem, & quem haurimus aërem, inficientes, craſſum humidumq́. eum admodum reddiderunt.

Ab huius autem tam craſſi aëris, & vaporibus infecti inſpiratione, morbi circa pulmones, atque in ipſis etiam pulmonibus, exitiales nati ſunt: quibus infinita hominum multitudo mox correpta fuit. Nulli autem citius aut grauiùs affecti, quàm qui

D hora

hora vna aut altera post Solis occasum aëri sese exposuerunt. Nam interdiu, & præsertim ipsa meridie, aut paulò pòst, aër minus crassus exstitit, nec ita citò aliquem offendit. Multis profuit focus elegans ex quernis lignis, qui hos in sanitate continuit; aëre in cubilibus ac cœnaculis resiccato ac puriore reddito. Morbi per hos dies erant tusses, raucedines, respirandi difficultates, & plurimi vnà laterum clementes, non punctorij, cum febri dolores, hoc est, peripneumoniæ.

Fuit autem hæc Peripneumonia non minus quàm superior exitialis: necessum quoque erat in hac mox primo aut altero die sanguinem detrahere. quando cessatum est, nulla salutis ac vitæ spes reliqua erat. Sputum in hac processit crassum, sanguini permixtum: nonullis biliosum, quorum nemo seruatus. Eclegmata desiderabantur, quæ pulmonis meatus expurgarét, & ab infarctu liberarent: non tamen valdè calida, vt serapium ex capillis Veneris, siue Ruta muraria, ac quod ex dulci radice paratur. Ex hyssopo quoque quandoque profuit. Vtroq. autem tempore morbum hunc non Pleuritidem, sed Peripneumoniam fuisse, mortuorum corporum dissectiones coram ostenderunt.

SCHO-

SCHOLION.

ISTIS exemplis fit manifeſtum non ſemper pulmonis inflammationem, citra lateris dolorem accedere. Nam licet parenchyma eius ſenſu ſit deſtitutum, vt ſatis in phthiſi apparet; non tamen membrana, quæ ipſum ambit, ſenſus & doloris, ſi diſtendatur, eſt expers. Quando enim inflammatio ad vnam aliquam exteriorem pulmonis partem conſiſtit, dolor in latere, diſtenta membrana, ſentitur. Vbi verò interius accenditur, grauitatis ſenſus quidã circa ſternum & dorſi ſpinam tantummodo percipitur: niſi ſimul & pelliculam ſiue membranam qua dorſo ſternoq́ue adhæret, ſimul inflammari contingat, tunc enim & dolor circa ſternum etiam adeſt: Aëtio teſte.

De Lateris dolore, qui phthiſicis ſuperuenit.

CAPVT XXII.

PHTHISICOS diuturnitate mali etiam extenuatos, lateris dolore quandoque corripi accidit: qui ſubinde valdè moleſtus, & reſpirandi libertatem impedit; febrilem tamen non multum intendit calorem. His pulmo membranæ coſtas ſubcingenti ita firmiter agglutinatus adhæret, vt ſæpenumerò non abſque violentia auelli

queat. Concepto aliquo ſpiritu frigido, dolor ſuperuenit. Tollitur ac curatur calorificis, vt fomento ex floribus chamæmeli & cumino; quod multis benè fecit: ſacculo hæc inſuere oportet, qui deinde vino candido rigatus, calens dolenti loco imponitur. Venam ſecare qui temerè audēt, quantum ſanguinis demunt, tantum vitæ detrahunt.

SCHOLION.

NON modò autem iſtis ſanguis perperam detrahitur; verùm & aliis, ex craſſis viſcidisque humoribus, latere dolentibus: Ingerunt enim quandoque ſeſe craſſi viſcidique pituitoſi humores in thoracis ſpacium, tum & in ipſos pulmones, qui multitudine ſua ſubcingentem membranam diſtendentes, dolorem adferunt; & vias ſpirituum intercipientes, ſpirandi difficultatem inducunt. Nam & his ſanguinem, præſertim copioſum, detrahere, eſt mortis cauſam ægris præbere: vt Aëtius ſcribit Tetrab. 2. lib. 4. cap. vltimo.

De Calculo pulmonis.

CAPVT XXIII.

GENEROSVS ac Illuſtris quidam Baro calculum ſæpe cum ſputo excreuit, qui in extremis aſperæ arteriæ ramulis ac propaginibus natus, loci figuram referebat: forma oblongus, teres, tenuisque: ſubinde

adnatis

adnatis breuibus ramulis, colore candidus. Aderat tuſſis ſatis vehemens, abſque qua excerni non potuit, & ſputum crudum. Vſus multis annis feliciter ſerapio ex Adianto, quo & tuſſis minus moleſta reddebatur, & calculus facilius ad exitum mouebatur. Tandem tuſſi vehementiſſima superueniente, vaſe magno pulmonis rupto, ſanguineque copioſiſſimè profuſo, extinctus eſt.

Serapium ex Adianto hunc in modum paratum fuit,

℞ Adianti legitimi,
Capill. Veneris vulg. hoc eſt,
Rutæ murariæ, vtriuſque ſeſquiunciam,
Glycyrrhizæ vncias duas,
Radicum Ruſci,
Aſparagi, vtriuſque vnciam,
Seminis maluæ drachmas duas,
Aquæ puræ libras quattuor.

Fiat omnium decoctio vſque dum aquæ libræ duæ tantùm ſuperſint.

Colato addantur Sacchari vnciæ duodecim,
mellis candidiſſimi vnciæ tres,
aquæ ex hyſſopo deſtillatæ vnciæ quattuor.

Iterum coquantur ſimul, dum ad ſerapij conſiſtentiam perueniant.

SCHOLION.

GALENVS quarto De Locis affectis, cap. IX. multas refert cauſas rupturæ alicuius in pulmone vaſis, quibus annumerari poteſt, in bronchiis pulmonis natus ac firmius inhærens calculus, qui cùm ægrè ac difficulter reiici potuerit; & non niſi cum valida ac vehementi tuſſi; rupturæ alicuius magnæ venæ & ſubitaneæ mortis cauſa fuit. Ruptum autem aliquod magnum fuiſſe vas, copioſiſſima ſanguinis profuſio, haud obſcurum præbuit indicium.

De ſanguine ſpumoſo cum tuſſi reiecto, & pulmonis ſphacelo.

CAPVT XXIIII.

CVM tuſſi ſanguinem excerni, modò pulchrè rubentem, aliàs pituitæ, ſputo aut puri permixtum haud infrequens eſt: Nigrum verò atq. adeò ſpumoſum eiici, vt concretus & vndequaq. poroſus ſpongiam aut pumicem referre videatur, rariſſimum. Huiuſcemodi autem à nonnullis cum tuſſi reiectum, non ex vaſe aliquo rupto, aut ex pulmonis vlcere, ſed ab ipſa pulmonis ſubſtantia, ac parenchymate profuſum ſuſpicati fui-

ti fuimus: nec fefellit nos coniectura. Nam pictoris cuiusdam, qui cùm valida tussi huiuscemodi sanguinem reiecerat, pulmonis pars quædam nigricans reperta, & sphacelo correpta; in qua magnus & profundus sinus: nulla interim sanie, nullo pure, vel hanc, vel reliquam partem occupante. Atque ex hoc sinu sanguis corruptus, nigricans, atque cum eo siderata parenchymatis pars cum tussi reiecta.

Similem & Ichthyopola quidam sanguinem expuit, cuius & pulmo eodem affectus modo fuit.

Ceruisiæ coctor huiuscemodi sanguinem cum valida tussi ter reddidit: in huius autem pulmone plurima parte nigro, tres patuerunt sinus. Semper autem talem affectum incurabilem iudicauimus. vitam tamen produci ad aliquod tempus posse, bona beneq. instituta vitæ ratione, haud alienum est. Pictor plus quàm mensem superuixit: Ceruisiæ coctor bis euaserat, sed in tertia expuitione subitò periit: veluti & Ichthyopola, qui & in sanguinis sputo defecit.

SCHOLION.

DE huiuscemodi sanguinis sputo sensisse videtur Hippocrates Aphoris. XIII. lib. V. Qui-

cunque, ait, ſpumoſum ſanguinem expuunt, iis è pulmone eductio fit. Nam qui ex vaſe diſrupto, aut vlcere profunditur, haud quaquam ſpumoſus apparet. Fatetur ipſe Galenus in Commentariis, ſæpius ſe vidiſſe ſanguinem plurimum benè coloratum expui, quem ratio, ait, dictat ex aliquo pulmonis vaſe prodire. Sed hunc ſpumoſum fuiſſe non addit. Spumoſus ſanguis, vel, vt Hippocrates, ἀφρῶδες αἷμα, naturamac figuram eius retinet, vnde abſceſſit. Pulmonis ſubſtantia laxa, rara, & poroſa eſt, talis & ſanguis, quem cum tuſſi profuſum ſcripſimus; cui parenchymatis partem coniunctam & commixtam fuiſſe ſatis apparet.

De Vlcere ventriculi.

CAPVT XXV.

EXVLCERARI ventriculum non minus quàm alias corporis partes, à ratione haud alienum eſt.

Honeſta quædam matrona, annos (plus minus) LX. nata, ex ore ſpiritum fœtentem multis emiſerat annis: è naribus graueolens quoque muccus concretus ſubinde extrahebatur, virens aut omninò varij coloris: dolor circa ventriculi regionem aſſiduus, non tamen valdè moleſtus; vt, quem lenire poterat ſacculus, in quo herbæ, ſemina, & aromata quædam, ventriculo commoda,

vnà

vnà cum goſſipio conſuta erant. Mens & ſenſus ad extremum conſtiterunt: longo morbo confecta è vita diſceſſit.

Ventriculus huius exterius ab omni parte ſuperficietenus exulceratus exſtitit, & quæ ipſum contingebant vniuerſa, non tamen alia, quàm qua ventriculo contigua erant parte. Cerebri ſubſtantia integra, ſed copioſo admodum humori veluti innatans: qui fomes eſſe potuit mucci, qui ſæpe in naribus concreuerat.

SCHOLION.

GRAVEOLENTIA ex ore variis de cauſſis effertur: quandoque in ore, faucibus, aut iuxta nares, vel in ipſis, vitium conſiſtit: ſubinde in pulmone latet: quandoque verò ex ventriculo odor procedit. Tradunt recentiores ſcriptores vitio ventriculi graueolentiam fieri; maiorem eſſe corpore ieiuno, minorem verò ab aſſumpto cibo. Verùm huius matronæ ex ore fœtor ſemper ſimilis fuit: neque vnquam ſiue poſt cibum, ſiue ante cibum remiſſior. Vlcera tamen ventriculi, cauſam fuiſſe graueolentiæ, ſatis apparuit.

De Vomitu ſanguinis.

CAPVT XXVI.

GALENVS lib. 5. cap. 5. De Locis affectis, ſanguinem è iocinore aut liene

 quan-

quandoque per ventriculum vomitione reiici teſtatur. Contingit autem non modò iocinore aut liene malè affectis, ſed & menſibus ſuppreſſis ſæpenumerò hoc modo expurgari. A quocunque autem viſcere, ſiue à qua parte in ventriculum influat, ſemper cum moleſtia, violentia, magna virium proſtratione, ac λειποθυμίᾳ euacuatur: ſic vt nulla ſanguinis detrahendi (quòd nonnulli præcipiunt) occaſio relinquatur. Diuerſiones, veluti brachiorum ac crurum frictiones, adhiberi poſſunt: ſed vnicè laborandum, vt vires conſeruentur, & lapſæ reparentur. nam frequenter in ipſa vomitione,& citiſſimè quidem,æger deficit; preſertim ſi ex iocinore efferatur: veluti cuidam accidit, qui poſtquam longo tempore ex iocinore malè habuiſſet, ſanguinis violenta ſuperueniente vomitione,mox ſublatus eſt.

Quibus verò ex liene ſanguis funditur, raro in prima vomitione deficiunt; ſed vel recurrente, ac ſubinde ſæpius, vomitione; vel ex Aſcite pereunt.quę huiuſcemodi ſanguinis vacuationem, præſertim frequentius ſuperuenientem , ſubſequitur. Ab hac autem neminem ſeruatum nouimus. Mulier quidem quædam quæ poſt frequentes vomitio-

mitiones, in Aſciten inciderat, ſanitati reſtituta videbatur, & ab aquoſo humore liberata; ſed ſuperueniente paulò pòſt denuò ſanguinis vomitione, extincta eſt. *V*iro quoque cuidam, qui à frequenti vomitu ſanguinis, Aſciticus factus fuerat, per prominentem vmbilicum laneo filo ſiue licio tranſmiſſo, aquoſus humor ſenſim effluxerat, ſed nihilominus non multò pòſt mortuus eſt. Huius lien ſanguini còncreto ſimilis, ſubſtantiæ ſoliditatem haud retinens, facilè in partes ſoluebatur. Quandoque ſiquidem cùm venter amplius diſtendi nequit, vmbilicus foras irrumpit, & in tumorem attollitur, aquoſo diſtentus ac repletus humore: quod Græci ὑδρόμφαλον appellant. Et tunc quidem per hunc laneo filo tranſmiſſo, vel etiam eodem, ſcalpello aperto, humor effluit; nullo ſubſequente fructu alio, quàm quòd æger à diſtentione ventris pauco tempore liberetur. Prius enim quàm vmbilicus erumpat, iam interna viſcera corrupta ac putrida ſunt: proinde ſanitas nec expectari, nec ſperari poteſt. Nam vt Hippo. Prorrheticon lib. 2. Eum, qui ab hydrope, ſiue aqua inter cutim correptus eſt, & ſuperſtes eſſe volet, bonis viſceribus præditum eſſe oportet.

3. tet. Mulieres autem & virgines, quibus ſuppreſſi menſes, minus à ſanguinis vomitione periclitantur; neq.enim viſcera harum corrupta ſunt: & ſuperueniens menſtrua purgatio ab omni periculo eas vindicat.

SCHOLION.

SANGVINEM vomitione ex tribus interioris corporis locis reiectum ſcripſimus: ex iocinore
1. videlicet, liene, ac ex vtero: Perquam rarò autem ex iocinore profundi contingit. Cui autem ex hoc profuſus fuit, vini potatione delectabatur; citò tamen & inde offendebatur. Crebrò, poſt largiorem vini potationem, calorem per vniuerſum corpus ſentiebat veluti febrilem: aderat ſitis, linguæ ariditas, vrinæ rubedo, & ſubinde in dextro hypochondrio quidam dolor. Super calfactus, mox remediis quibuſdam ſibi familiaribus vtebatur, vt Zulapio ex aquis Cichorij, Intybi, Acetoſæ, cum Serapio ex Cichorio, ex Intybo. quo cùm ſæpe reſtitutus ſibi videretur, tandem poſt languorem quendam, corporiſque deprauatum, & ad citrinum luteum inclinantem colorem, ſanguinis vo-
2. mitione copioſa correptus, defecit. Ex liene ſanguinem vomitione reiicientes multos cognouimus: pallentes hi fuere, & ſæpenumerò in ſiniſtro horum hypochondrio tumidus ſplen manifeſtè ſentiebatur, ſed ante vomitionem. Nam à vomitione, exonerato iam ſplene, ſubſederat tumor, nec deprehendi poterat. Plerique horum tertia, aut quarta

quarta vomitione, vel etiam frequentiore (multis inter ſingulas menſibus vt plurimum intermediis) perierunt: alij poſt crebras vomitiones in Aſciten lapſi, tandem & mortui ſunt. Vnum aut alterum noſtro conſilio poſt vnicam vomitionem ſeruatum meminimus: & quidem frequenti Abſynthij quoquo modo vſu; vt in noſtris Stirpium Hiſtoriis cap. De Abſynthio ſcripſimus.

Ab vtero autem ſuppreſſis menſibus raró item 3.
ſanguinis vomitio ſuperuenit. Virgini verò cuidam accidiſſe mihi obſeruatum: quæ in ipſa vomitione grauiter laborauit: poſtea verò idoneis adhibitis remediis, & ſanguine ex interiore vena prope talum detracto; cùm menſtrua purgatio ſucceſſiſſet, bene ſe habuit. quod & Aphoriſ. 34. ſect. 5. Hippocrates docet: Mulieri ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio.

De omnium internorum viſcerum citra doloris ſenſuum corruptione.

CAPVT XXVII.

VLCERE ventriculi viſus fuit quidam ceruiſiæ coctor laborare; non tamen exterioris, ſed interioris partis: huic non modò ventriculus malè affectus erat, ſed omnia interiora viſcera corrupta ac fœtidiſſima. Multo tempore hic pallidus admodum fuerat, & mali in facie coloris: circa digitorum articulos tumores habebat: dele-

delectabatur ceruiſia forti & medicata, quæ ſcilicet præter fruges, & alia quædam admittebat, quæ ebrietatem faciunt: inter quæ & chamæleagni fructus ſunt. Contigit autem huic anno quodam, Martio menſe, vt ventriculo pure ac crudis quoque humoribus repleto, cibum potumque non ſolùm auerſaretur, ſed conatus, ne tranſmittere quidem potuerit. Profuit ſerapium acetoſum, cuius vno aut altero cochleari aſſumpto, mox pituitam crudam, copioſo pure permixtam, vomuit: quòd cùm aliquotiens deinde faceret, & vomitus tandem non amplius ſuccederet, ad ſanitatem ſe rediiſſe ſibi perſuadens, alia ac plura remedia admittere recuſauit. Superuenit paulò pòſt digiti vnius ſiniſtri pedis ſphacelus: qui cùm arte ac diligentia experti chirurgi conſtitiſſet, mox dextrum pedem grangræna occupauit, & velociter progrediens breui ſupra talos peruenit. Hoc tempore cùm de vitæ periculo admoneretur, reſpondit ſe nulla corporis parte dolere, neque vnquam anteà doluiſſe: Ita abſque dolore, pauciſſimis pòſt diebus, ſub initium menſis Iunij, è vita migrauit: tertio videlicet menſe, ex quo pus vomuiſſet. Huius omnia viſcera, quæ aperto cor-

to corpore in conſpectum venere, corruptiſſima fuere, multo ponè conſiſtente pure: quorum tantus fœtor, adeoque grauis ac moleſtus, vt diutius hærere non fuerit poſſibile; multò minus ſingulas partes luſtrare: & tam fœtidum corpus neceſſum fuerit mox ſepulturæ committere, alioqui vniuerſæ familiæ grauem moleſtiam allaturum. videtur hic interna viſcera ſenſu deſtituta habuiſſe: contrà planè, quàm nonnulli alij; quibus hæc ſenſu prædita ſunt.

De vlcere in gibba Iocinoris parte.

CAPVT XXVIII.

MVLIER quædam ex plebe dolore graui in dextro hypochondrio torquebatur: color eius quaſi ictero laborantis: corpus extenuebatur: tumor pedum aut ventris ſucceſſit nullus: vrina rubicunda iocinoris inflammationem præ ſe ferebat: nec deerat febris. Cùm autem nullis remediis dolor cederet, tandem vitæ finem fecit. In iocinoris huius gibba ſiue conuexa parte magnum, amplum & profundum vlcus in conſpectum venit, quod veriſimiliter inflammationi ſucceſſit. Fuere huic viſcera,

cera, atque ipſum iecur ſenſu prædita; contrà planè quàm ſuperiori, cui citra dolorem viſcera computruerant.

De Inflammatione muſculorum abdominis.

CAPVT XXIX.

INFLAMMATIO muſculorum abdominis ex iis eſt, quæ rariſſimè contingunt: Idcircò & Medicum iudicio falli facilè contingit. Scriba quidam, cum ruri haud procul Antuerpia eſſet, dextri lateris cum febri dolore correptus, ſed iuxta, ac paulò infra nothas coſtas. Medicum accerſiuit, qui venæ ſectione imperata, eclegmata, linimentaque præſcripſit, qualia Pleuritide laborantibus adhiberi ſolent, (Pleuritim enim morbum eſſe exiſtimabat) Ab his verò cùm malè æger haberet, febrisque intenderetur, domum vehi poſtulauit. ad quem deinde vocatus, hominem offendi febricitantem quidem, ſed debilem, & viribus parum valentem; dextrum hypochondrium nonnihil dolentem; ventre verò vehementer diſtento, ac veluti hydropici alicuius tumente. Exhibui mox purgans medicamentum, ſed in exigua quantitate. quod

quod cùm feliciter cessisset, postridie idem, sed in maiore quantitate propinaui: quo, expurgatis multis vitiosis humoribus, sinistra ventris pars tota subsedit: dextræ verò tumor permansit. Et cum non modò tumida hæc pars relicta esset, sed & durior, ac digitis renitens, cataplasma admoui, quo tumore intra paucos dies emollito, nusquam verò apparente loco, per quem pus eruptutum sperari poterat, sectionem adhibuimus, adhibita diligentia ne peritonæos membrana vulneraretur: qua circa inferiorem ventris partem facta, mox copiosum effluxit pus; quo deinde expurgato, vulnereque solidato, æger sanitati restitutus est: adhibita interim bona victus ratione & paucis remediis.

SCHOLION.

MVSCVLORVM autem hanc abdominis, ac eius qui ex dextro hypochondrio oritur, fuisse inflammationem, ipsa curatio ostendit. Vnde etenim pus nisi ab huius inflammatione? Non est siquidem verisimile, iocinoris fuisse inflammationem, & ab hac pus intra peritonæum & abdominis musculos abscessisse. Cùm autem iste musculus ex sexta, septima, & octaua costis originem ducat, haud mirum, si lege consortij dolor ad co-

ſtas initiò peruenerit, & lateralis inflammationis ſpeciem exhibuerit; præſertim in profundo latitans, & nullam ſui notam foris oſtendens.

De Sphacelo Iocinoris.

CAPVT XXX.

DE pulmonis ſphacelo capite XXIIII. egimus, de Iocinoris ſphacelo modò agendum. Nobilis quidam ac generoſus vir nonnullarum rerum ſuarum iacturam paſſus, graui mœrore & animi dolore correptus, in melancholiam incidit, aſſiduè triſtis, cogitabundus, ingemiſcens: parſimonia iacturam ſuam reparare laborabat: metuebat lemures & ſpiritus quoſdam. Cùm autem malum intenderetur, nec ſpes aliqua ſupereſſe videretur, vt ad mentis ſanitatem redire poſſet, commiſſus eſt monachis quibuſdam, apud quos multis annis vixit, perpetuò ſui ſimilis, cogitabundus, ſuſpiria ducens, ſolitudinis amans, à riſu ac iocis omnino alienus. Poſtquam autem hoc modo annis (plus minus) XX. vixiſſet, tandem de virium ſuarum debilitate conqueri cœpit, & cibum ac potum auerſari: quæ tamen citra appetentiam admiſit, & admonitus aliquan-

aliquanto tempore ſumpſit. Nulla aderat febris: ſitis nulla; vniuerſum corpus frigere videbatur: pedes proceſſu temporis œdematoſi facti ſunt. Vrinæ autem rubicundæ erant, veluti ſi febris ardens, aut iocinoris inflammatio adfuiſſet: quæ, quales reddebantur, permanebant, nec ab aëre, aut frigore perturbabantur. Malo autem ingraueſcente, ad alium cibum ſumendum, præter exiguam ſorbitionem, adduci haud potuit. Ita tandem deficiente naturali facultate, inedia quodammodò confectus, è vita migrauit. Huius hepar colore vndequaque nigrius, quàm ſecundum naturam, apparuit; ſed tamen minus nigricans, quàm pulmonis ſphacelo correpti ſubſtantia: impreſſorum digitorum, vel alterius cuiuſque rei veſtigia facilè retinuit: nec minus facilè ſoluta parenchymatis vnitate, rimas contrahebat. Manifeſtum hinc hepar huius ſphacelo quoque correptum, & vrinæ ruborem, haud à calore iocinoris, ſed ex debilitate penè abolitæ facultatis naturalis, natum fuiſſe: vrinam eadem de cauſſa talem permanſiſſe, qualis fuit reddita; quod crudiſſimis proprium eſt.

SCHOLION.

SPHACELVS est partis alicuius mortificatio, quæ accidit propter natiui caloris priuationem, atque in ipsa parte exstinctionem. Fit autem hæc absque purulentia aut sanie vlla, in parte affecta existente, forma etiam siue figura & quantitate vt plurimum etiam permanentibus; sed sensu & motu omnino abolitis & colore in nigrum permutato. Neq. semper præcedit inflammatio; (vt nonnullis videtur) sed ex sola natiui caloris priuatione frequentius oritur: veluti in pede coctoris ceruisiæ, de quo cap. XXVII. & in pueri membris de quo cap. LIII. Quibus sphacelus superuenit non præcedente alicuius partis inflammatione, sed ex solius caloris natiui defectu. Qui propter sui paucitatem ac imbecillitatem ad extremas partes perferri non potuit. Talem autem mortificationem pulmoni, iocinori, ac lieni accidere posse; licet à veteribus non sit scriptum, ipsa tamen obseruatio ostendit, nec repugnat ratio. Nam cùm horum viscerum substantia laxa ac rara sit, & præcipuè pulmonis ac lienis, neque soliditatem magnam obtineat, ipsorum natiuum calorem, & quandoque perire, & per frigidam intemperiem extingui contingit. Et potuissent veteres horum viscerum sphacelos quoque obseruasse, si in dissectionibus corporum vel diligentiores, vel audaciores exstitissent. Sed quia in humanorum corporum dissectionibus minus versati, non solùm multa ad fabricam & structuram humani corporis facientia ipsos

ipſos latuerunt, ſed & multorum affectuum cauſas ignorarunt, quas corporum diſſectio oſtendit ac detegit.

De Vrina in morbis frigidis, & ex cruditate natis, rubente.

CAPVT XXXI.

RVBET autem vrina non modò ſphacelo correpto iocinore, vel in morbis calidis, vt in febribus ardentibus ac tertianis, partiumque internarum inflammationibus: ſed & non rarò iocinore ac ventriculo per diuturnos & longos morbos cum refrigeratione debilitatis. Tingitur quoque & non rarò vrgentibus coli doloribus, quando videlicet crudi humores inteſtina occupãt, & excrementorum exitum remorantur.

Honeſtus ciuis quinquagenarius liberatus à quartana, quæ menſes quattuor aut quinque eum detinuerat, in lienteriam incidit. alui excrementa liquida erant & cruda admodum: nullus febrilis calor reſtabat: extremæ partes crebrò frigebant: vrinæ autem admodum rubentes, vt in febribus ardẽtiſſimis, ac viſcerum inflammationibus, apparebant. Verùm nos harum nullam rationem habentes, ſed ad alia & cruditatem

respicientes, consulendum putauimus ventriculo: deinde & iocinori per praecedentem quartanam debilitatis: proinde victus rationem calfacientem & resiccantem instituimus, vinumque exhibuimus generosissimum ac potens, quale Hispanum est. Medicamenta fuere Diagalanges, Diatrionpepereon, & eius generis similia. Quibus tantum promouimus ac profecimus, vt concocta apparerent excrementa, & vrinæ color remitteretur, ac similis sanorum redderetur. Quibus sic se habentibus, cùm se sanitati restitutum æger existimaret, secretò ceruisiam bibit: mox autem vrinæ color iterum in rubore multùm intensus, manifestè ostendit, ex ventriculi cruditate ac refrigeratione vrinam quandoque tingi, ac valdè rubicundam reddi. Deinceps itaque à ceruisia abstinuit; vrinæ verò & mox iterum sanorũ similes. Nec prius ceruisia vsus est, quàm integrè sanitati restitutus foret.

Alteri, viro quidem generoso, vrina quoque admodum rubens, absque febri tamen fuit, qui coli doloribus vnà cum alui obstructione torquebatur. Profuit enema anodynon, à quo, mox leuato dolore, statim similiter vrinæ color valdè remissus, & sano-

rum

rum similis redditus: cùm verò ab enemate cessaretur, recurrente dolore, iterum vrina in rubore tingebatur, donec sæpius repetito enemate, coli dolor omnino conquieuisset, aluusque sponte sua succederet, tunc enim vrinæ colores, quales sanorum, perstiterunt.

SCHOLION.

HÆC autem propterea referimus, quòd plerique persuasum habeant, non aliunde quàm à calore vrinas tingi posse, qui, tali in colicis doloribus apparente, temerè ad febris curationem confugiunt, neglecto coli dolore, quem etiam augent. Quod si autem isti legissent, quæ Galenus scribit lib. 1. ad Glauconem, non potuissent ignorare, vrinas etiam à cruditate, & in frigidis morbis rubicundas quandoque esse. Nam vbi de quotidiana febri agit, quæ crudorum humorum soboles est, sic scribit: In quotidianis aut albæ, aut tenues, vel crassæ, & turbulentæ, aut rubræ vrinæ apparent. Addit in Commentariis Martinus Akakia, rubras fieri, vbi per imbecillitatem iecoris aut venarum, serum aut rubra sanies vnà cum vrina emittitur.

De Vrina rubente propter renum debilitatem.

CAPVT XXXII.

NEC rarum quoque sanguine permixto vrinam reddi rubicundam: sed cùm magna parte vel crassus vel grumosus sit,

facilis eius dignotio. Sed adeo tenuem vrinæ permiſceri, vt ſubſtantia eius nullo modo permutata, colorem tantummodò intendat, admodum rarum eſt.

Sic autem Iuueni XXVIII. (plus minus) annorum contigit. Reddiderat hic vrinam aliquot menſibus perpetuò rubentem, conſiſtentia ſatis tenuem; & ferè perſimilem acutè febricitantium lotio. Conſuluerat ſeniores Medicos, qui remedia veluti ſupercalfacto iocinori adhibuerant. Tandem ad me, tùm etiamnum iuuenem, venit: lotium inſpexi rubicundum quidem: cum autem non appareret iuuenis (qui præſens aderat) febricitare, percuntatus num aliquando febricitaret, negabat, ſed ſe continuò quaſi frigere iam ab aliquot menſibus reſpondit; corpuſque ſuum extenuari ſenſimque macrius reddi, vireſque infirmiores, & reſpirationem difficiliorem; & ea, quibus eouſque vſus eſſet, nihil profuiſſe. Quibus intellectis, placuit in alterum diem lotium relinqui, atque tunc ſedimentum eius conſiderandum; quod quidem ſanguinis inſtar (vt, quod non niſi ſanguis eſſet) rubebat, reliqua ac ſuperiore vrinæ parte exiguùm colorata, & pallidè lutea, nullam febris no-

tam

tam referente. Proinde nullum in iocinore calorem ſubeſſe collegi, ſed renes debiliores factos, venarumque ora rariora, ſanguinem tenuem dimittere: Idcircò mutata curandi ratione, iis vſus, quæ renes roborare, venasque adſtringere potuerunt, adhibita victus proba ratione, & ſimul lacte caprino: ac ſic vrina rubere deſiit: & corpus nutriri, viresque reparari contigit: atque ita Iuuenis ſanitati tandem reſtitutus eſt.

SCHOLION.

HVIVSCEMODI ſanguinis profuſionem, quæ accidit propter oſcula venarum rariora facta, vel ipſum ſanguinem attenuatum διὰ πήδησιν, quaſi tranſcolationem vocant. Contingit verò & aliis modis ſanguinem cum vrina excerni: 1.
Quandoque etenim calculo aliquo maiuſculo per vreteras deſcendente, ſanguis vnà comitatur, ſed qui nigricans & grumoſus redditur. Calculus verò etiam in veſica exiſtens profuſi ſanguinis quandoque cauſa eſt; quando laborans equitatione vel aliàs vehementius ſeſe exercuerit. 2.

Menſtrua quoque quandoque cum vrina permiſcentur. 3.

Iam repreſſus de gingiuis profluens ſanguis ad veſicam deſcenderat; vt cap. XV. Vulneratis renibus vrinæ initiò ſanguinem, deinde pus admixtum habent: veluti mulieri contigit, quæ pugione 4. 5.

vulnus in lumbis acceperat: mox enim ſanguineam, deinde purulentam vrinam reddidit, donec & vulnus & ren curatus eſſet; quem vulneratum fuiſſe, particula eius è vulnere exempta oſtendit.

6. Exulceratos renes comitatur & ſanguis cum vrina, pus deinde ſequitur, niſi prius renes curentur.

7. Iam & à magnæ ætatis ſenibus craſſa & ſanguine permixto in rubore nigricans quandoque vrina redditur, quæ penè abolitam renum facultatem oſtendit, & parum vitæ ſupereſſe præſagit

De Scorbuto.

CAPVT XXXIII.

INTER raros caſus, morbus haud dubiò annumerandus venit, quem noſtra hæc ætas Scorbutum appellat: Germani Scorbuck. De quo tametſi breuiter ſcripſimus Hiſt. Stirp. Pemp. quartæ lib. 5. cap De Cochlearia; tamen & hoc loco paulò latiùs de eodem agendum, haud abs re, fuit. Eſt autem morbus iſte longus ac natura ſua diuturnus, grauis item & moleſtus. Germaniæ, quæ ad mare Balthicum, ἐπιχώριος ac familiaris fertur: ac deinde oræ maritimæ Friſiæ ac Cimbricæ Cherrhoneſi, quæ modò Dania. Vnde iam olim ad Brabantos peruenit: nunc verò & Bohemiæ ac Sileſiæ inno-

innotefcere incepit. Tument ac exulcerantur gingiuæ, & non rarò fupra ipfos dentes attolluntur, oris fœtor inde accedit. Crura & quandoque pedes liuores occupant, haud diffimiles iis, qui parte aliqua fuggillata apparent: Liuent quandoque & femora: in brachiis verò & huiufcemodi liuores videre, fed perquam rarò, contingit. Subinde verò in femoribus non quafi fuggillationes, fed puncta liuentia reperiuntur, qualia à pulicum morfu relinquuntur. Si magnus & diuturnus eft morbus, & remedium non adhibeatur, tandem & hypochondria liuent: poftremò verò & ventris tormina accedunt, fubfequente morte. Præter verò hos liuores, faciei & reliqui corporis magna ex parte pallor accedit: pedes verò & quandoque intumefcunt. Morbi caufa craffus frigidusque humor, qualis eft melancholicus fuccus, fanguinis fex, non ex aduftione natus: cuius fomes eft praua victus ratio; præfertim fecale corruptum, per quod anno 1556. apud Brabantos irrepfit. Nam cùm propter validam famem, fecalis vfus effet ex Boruffia aduecti, non pauci à Scorbuto malè habere inceperunt: nonnulli tamen grauius, alij mitius laborarunt, plerifq.

nulli

nulli liuores apparuerunt, ſed circa gingiuas mali labes ſeſe tantũmodò oſtendit. Olaüs Magnus in Septẽtrionalium gentium Hiſtoria: Caſtrenſis, ait, eſt morbus, qui vexat obſeſſos & incluſos: ac ſalſorum videtur ciborum eſu naſci, frigida verò murorum exhalatione foueri. Noui ego quendam admodum anguſto carceri incluſum, loco non humili, ſed editiore, vbi nulla murorum exhalatio; & aëris liber per patentes feneſtras ac cancellos erat aditus, hoc morbo ſatis grauiter affectum; cui non praua victus ratio, ſed anguſti & diuturni carceris tædium morbũ pepererat. Curatio huius morbi per nonnullas herbas præcipuè perficitur, vt ſunt Naſturtium hortenſe, tùm & aquatile Naſturtium: quod à Dioſcoride Σισύμβριον ἕτερον: Item & Cochlearia, à forma cochlearis dicta, quæ ſapore Naſturtium refert. Commendatur verò & Anagallis aquatica: verùm hæc viribus minus præſtat. Decoquuntur in vino, aut in lacte à tenuioribus: decoctum aliquot diebus bis aut ter in die bibitur. Atque hoc ſolo nonnulli contenti, haud alia remedia requirunt: os etiam ac gingiuas eodem, quod bibitur, decocto abluentes. Nonnulli verò & contu-

ſarum

ſarum herbarum ſuccum propinant, qui efficacior decocto eſt. Vſus ſum & quandoque Conſerua (vt vocant) ex Naſturtio, quæ cum vino propinata admodum efficax fuit. Sed ex ratione eſt, vt præter iſtas herbas, bona victus ratio inſtituatur, & praui humores vacuatione, ſi vires ferant, minuantur: ori verò ac gingiuis commodis remediis prouideatur.

Laborandum autem ante omnia, vt panis ex optimo ſit tritico paratus, & probè ſit coctus ac fermentatus. Ab omnibus ſalſamentis & fumo duratis abſtinendum: piſces quoq. haud conueniunt: fructus horæi crudi pernicioſi ſunt. probatur cibus ex optimis carnibus. Vino vtendum eſt albo, aut, ſi ita conditio ægrotantis poſtulat, ceruiſia tenui & probè defecata. Humores per aluum vacuandi ſunt. Vtilia ſunt folia ſenæ, epithymum, veratrum nigrum, ſi vires ferant. & ex compoſitis, Confectio hamech: quibus ea addenda ſunt, quæ & morbi conditio, ac ſimplicium facultas requirit: vt ſunt radices polipodij, aut capparis, aſplenium, vulgò Ceterach, hepatorium vulgare, caſſytha, fumus terræ, vuæ paſſæ, aniſi aut fœniculi ſemen: Admiſceri verò

&

& Agaricum quandoque expedit, vel etiam Hermodactilos. Sanguinis detractio non, nisi vbi vires validæ sunt, & plenitudo magna, conueniens esse potest: morbi enim causa omnino frigida, & per sanguinis missionem corpus amplius refrigeratur. Ori quoque prouidendum est collutionibus ex herbis calidis, propter morbi causam, vt diximus, frigidam; vt ex thymo, rosmarino, saluia, hyssopo vulgari, quibus adstringentia quædam admiscenda: veluti galbuli cypressi, radix bystortæ, aut nonnihil aluminis: quæ aquæ soli, aut cum vino mixtæ incoquenda sunt. Decocto os & gingiuæ crebrò abluendæ, præsertim addito nonnihil mellis rosacei, quod ad abstersionem facit. Vni tantummodò me sanguinis missionem imperasse recordor, illi nempè quem scripsimus angusto carceri aliquandiu inclusum fuisse: qui vir erat fortis, boni habitus, temperamenti calidi, cuius pulsus secundum omnem dimensionem magnus, & valdè fortis, præter alia, plenitudinem ostendebat. Huic aliquot vnciæ ex sinistro brachio detractæ fuere: postea exhibitum medicamentum purgans ex iis, quæ superius ostendimus, additis hermodactilis & confectione ha-

ne hamech. Deinde vſus decocto naſturtij ex aqua & vino, paucis diebus ſanitatem conſequutus fuit: ſemel atque iterum intermediis diebus purgatione repetita: & ori ac gingiuis remedio adhibito; quod fuit collutio, ex decocto hyſſopi, ſaluiæ, roſmarini, cui additi galbuli, cypreſſi, aliquot grana vulgò dictarum cubebarum, & aliquid nucis myriſticæ: poſtremò verò & nonnihil mellis roſacei; quo oris malum facilè quoque emendatum.

Alij citra ſanguinis miſſionem curati ſunt: quibus purgatio, deinde vſus naſturtij vnius, aut cochleariæ herbæ, & oris collutio ad ſanitatem contulit. Imbecillibus verò & viribus parum valentibus nec purgans exhibitum. Nonnullis verò & ſolum oris medicamentum ſatis fuit, quibus videlicet ſolæ gingiuæ malè affectæ. Podagrico cuidam, ſi quando decumberet, mox liuores circa pedes & crura exorti ſunt, qui ab aſſumpta naſturtij cum vino conſerua citò euanuerunt.

SCHOLION.

HIPPOCRATES lib. De Morbis internis morbum quendam deſcribit, εἰλεὸν αἱματίτην, id eſt,

id est, voluulum sanguineum dictum; qui cum Scorbuto, si non per omnia, in plurimis tamen conuenit: *Ex ore* (ait) *malè olet à dentibus, & gingiuæ discedunt, & à naribus sanguis fluit: Aliquando etiam ex cruribus vlcera pullulant, & alia sanescunt, alia emergunt, & color fit niger & cutis tenuis.* Sanguinem autem è naribus profluxisse in hoc morbo memini, sed rarius tamen obseruatum. Vlcera verò subinde nasci nonnulli affirmant; verùm hæc mihi comperta affirmare nequeo. Nec hæc perpetuò adesse, sed quandoque, Hippocrates scribit. nigricant autem suggillationibus persimiles maculæ, & cutis supertensa, quia transparens, tenuis apparet. Quòd autem sequitur: *Est autem ad deambulandum ac laborandum promptus*, videtur corruptum. Nam malè habentibus cruribus ad deambulationem & laborem, promptitudinem adesse, vix credibile. Proinde pro πρόθυμος, hoc est, promptus; rectius legendum, οὐκ πρόθυμος, hoc est, non promptus. Vlcera verò his qui bilioso sunt temperamento potissimum fiunt: vt Hippocrates lib. De Internis affectionibus ostendit. *Quicunque*, inquit, *splenem habent magnum, si quidem biliosi sunt, hi mali-coloris fiunt, & malis vlceribus scatent &c.* Cùm autem huius affectus causa, frigidus, crassus ac feculentus humor existat, & talem promptissimè lien recipiat, & ad se pertrahat, tumore quoque vnà afficitur, & maior fit. Quod etiam Hippocrates scribit Prorrheticon lib. II. Gingiuæ, inquit, vitiatæ & oris graueolentia his sunt, quibus splenes magni. *Quicunque verò habent splenes magnos, & neque*

san-

sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiæ vlcera praua habent, & (malim legere, *aut*) *cicatrices nigras.* Succedere autem spleni magno vel sanguinis vomitionem, vel Scorbutum, vel Asciten à nobis frequenter obseruatum.

De Vrina intra peritonæum collecta.

CAPVT XXXIIII.

ASCITICIS aquosos humores in cauitate ea contineri, quæ inter peritonæũ & intestina, in confesso est: colligi verò & illic vrinam posse præcisis vreteris, Gale. lib. 1. De Naturalibus facul. prolixè docet. accidit verò & idem vesica læsa ac exulcerata.

Monialis quædam virgo quinquaginta quinque aut sex annorum, multo tempore circa inguina & pubem doluit; nullis interim ex vtero prodeuntibus excrementis: superuenit tandem ventris tumor, quo indies maiore facto, neque vllis cedente remediis, mors tandem subsequuta est. Toto autem quo laborauit tempore, facies perpetuò elegantis & viuidi, vt in sanitate, perstitit coloris: sinistri tantummodò cruris supra talos dolor molestus erat, cùm tamen nihil illic mali appareret. Huius venter non aquoso humore alio, sed vrina plenus ex-

ſtitit, quæ ex læſa & pertuſa veſica in hunc influxerat. Vterus ſiquidem omnino exulceratus fuit, ac ita quidem, vt ne figuram ſuam retinuerit: veſica quoque, qua parte ipſum contingebat, ſimiliter & aliquot foraminibus hians, per quæ vrina in ventris cauitatem delata fuerat. Reliqua viſcera, hepar, ac lien, omni labe ac vitio carebant: atque idcirco color faciei, vt diximus, haud fuit permutatus. Quod autem ex vtero excrementa nulla deſcenderint, hymen obſtitit, quod natura virginibus conceſſit. Nam hoc integro, nihil ex vtero deſcendere, aut deferri poſſe, vel hinc apparere poteſt.

De alui excrementis intra peritonæum collectis.

CAPVT XXXV.

VRINAM veſica perforata in ventris cauitatem profluere ſuperiore capite oſtenſum eſt: Sed & alui excrementa vulneratis inteſtinis eò quoque deferri poſſunt. Vxor fuit Medici, formoſa & viuido calore prædita, carnoſa quoque & ſatis pinguis. Hæc poſteaquam nupſiſſet, concepit, ac deinde

deinde peperit, ſed fœtum nec plenè geſta-tum, nec vitalem. Poſt partum venter non modò ſubſedit, ſed & paulò pòſt auctior fa-ctus eſt, ampliusque quàm prius intumuit: ſuſpicio nata eſt, collectos eſſe in ventre aquoſos humores, tametſi faciei color non mutatus, ſanitatem viſcerum præ ſe ferret: nec pedes (quod ſæpè hydropicis accidit) tu-merent: & vrinæ ſanorum ſimiles. Exhibita quandoque initiò hydragoga medicamen-ta, verùm ab his nulla aquoſi humoris ſuc-ceſſit purgatio: ſed torſiones admodum moleſtæ, vt non temerè ab vſu omnium medicamentorum abhorruerit, & Medici abſtinuerint. Ceſſatum itaque eſt ab omni-bus purgantibus medicamentis. In hac au-tem tanta miſeria annos (plus minus) duos vixit: ventre interea in tantam molem & altitudinem diſtento, vt vix genitales ſuas partes manu propria contingere quiuerit. Admirabantur Medici quotquot eam ſub-inde viſebant, ventris tantum tumorem, fa-cie optimè colorata, & nullis morbi notis in vrina apparentibus. Acceſſit ſucceſſu temporis reſpirandi difficultas, quæ in-dies increſcens ac moleſtior facta, nec vllis

F 2 cedens

cedens eclegmatis, tandem vitæ imposuit finem. Dissecto ventre non aquosus humor, sed sordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt, crassæ, fœtidæ, quibus frustillatim omentum permixtum, quod solum à tantis sordibus computruerat. Sordium autem tanta fuit quantitas, vt quattuor vrnas vel amplius implere potuissent, quarum singulæ quadraginta libras mensurales continent. Distensio autem ventris tam quoque magna, vt peritonæum, cùm amplius distendi non potuerit, aliquot locis à superioribus partibus ad inferiores vsque fissum fuerit, & iecur cum liene ac ventriculo, relicta propria sede, cedente septo transuerso, intra pectoris spatium ascenderit: pulmone cum corde sursum collum versus in angustias coacto. Quæ viscera integra nec vlla parte vitiata fuere. Non libuit in tantis sordibus intestina eximere, & diligentius perquirere: sed dubium non est, sordes istas non aliunde, quàm ex intestinis vulneratis ac læsis profluxisse. Nec etenim alia via aut modo in hunc locum peruenire potuerunt.

De

De Ilei dolore.

Capvt xxxvi.

PHARMACOPÆVS maximo Ilei, tertio quoque die, dolore torquebatur. quo sæuiente febris aderat satis vehemens; & vmbilicus vnà cum circumuicinis partibus in tumorem attollebatur. Iniecto autem in ipsis doloribus enemate satis acuto, expurgatisque vitiosis, admodum viscidis, crassis, fœtidisque fecibus, dolor conquieuit, febrisque cessauit. Quod cùm sæpius contingeret, & nec desinerent huiuscemodi tertianæ exacerbationes, nec enemata, nisi cùm adhiberētur, prodessent, de aliis remediis deliberatum. Tentata quędam sunt, sed cùm nec his dolores integrè sedarentur, pilulæ Iliacæ occurrerunt, quæ à Rhasi lib. IX. ad Almansorem describuntur. Harum scriptulus in die quietis exhibitus, admodum prauos & vehementer fœtentes humores eduxit: quibus expurgatis, Ilei dolor multùm sopitus. cùm autem in vniuersum non cessaret, eædem in paulò maiore dosi exhibitæ: quibus reliquis humoribus eductis, Ilei dolor omnino conquieuit. De istis pilulis in capite de Colocynthide scripsimus

 in no-

in noſtris De ſtirpibus Hiſtoriis. Earundem verò ſingularem facultatem ſæpius, in ructu autem moleſtiſſimo valdè mirificam compertam habemus. Hiſpano cuidam militi adeò moleſtus ac difficilis erat aſſiduus ructus, vt in extremis verſari videretur, cùm ad eum vocarer. Vſus fuerat admodum multis remediis; ſed fruſtrà omnibus: nec quicquam per hæc profecerat, niſi quòd vires eius inſigniter forent deiectæ. Huic initio exhibuimus pilulam vnam decem granorum pondere, perquam vitioſis ac fœtidis humoribus nonnullis expurgatis, melius habere videbatur: poſtea paucis diebus interpoſitis data grana quindecim, tertiò verò ſcriptulus vnus: quo aſſumpto & expurgatione prauorum humorum ſuccedente, qui anteà lecto affixus veluti moriturus iacuerat, ſurrexit, & quocunque libuit, ambulauit, & cibum potumque cum appetentia aſſumpſit.

De Colo flatu diſtento.

CAPVT XXXVII.

TONSOR quidam ex dextro hypochondrio efferri ſibi quiddam conquerebatur, quod in ſiniſtro conquieſceret, quo

quo ſuper ventriculi fundo tranſeunte, cibi potusque portio regurgitans, ſubitò per os exiliebat, veluti lagena aliqua coriacea compreſſa, eius quod in ea continetur, cum impetu pars quædam reiicitur. Multorum imperitorum Medicorum opera vſus, vehementia medicamenta, ac violentiſſimas purgationes ſuſtinuerat; ſed cum huiuſcemodi remediis malum non cederet, tandem defecit.

Huius inteſtinum colon à dextro in ſiniſtrum, & qua parte ventriculi fundo incumbit, flatu omnino diſtentum erat, & ab omnibus excrementis vacuum: reliqua inteſtina fecibus plena; ex quorum ſuperioribus cum feces deſcenderent, impetu quodam violento per diſtentum colon ferebantur, ventriculi fundo compreſſo. Vnde factum eſt, vt cibi potusque portio ad os ſubitò regurgitaret.

De Tympanite.

CAPVT XXXVIII.

TYMPANITEN cum Aſcite in pleriſque conuenire, & in paucis differre, multi ſentiunt. Nam in vtraque ſubeſſe

aquosum humorem & flatum; differre autem maioris minorisque ratione. In Ascite plus esse aquæ, minus flatuum: in Tympanite è contrà plures esse flatus; aquæ verò quantitatem minorem. Sunt autem & qui Tympaniten in Asciten transire posse credant, flatu videlicet inspissato, ac veluti nubilo reddito. Sed si Tympanites fuit, quem aliquando obseruauimus, multùm ab Ascite differens est: difficillimus quoque ac acutissimus morbus, citoque interimens.

Monachus quidam multo tempore, aliquot etiam annis, circa vmbilicum torsiones cum sonitu ac strepitu admodum molestas senserat, quæ nullis remediis superari vnquam potuerunt. Tandem subitò quodam tempore venter vniuersus in tumorem prægrandem attollitur: vrina & aluus supprimuntur. Enemata & potiones nihil proficiunt, omnia frustrà, nulla succedente alui expurgatione: sic magnis doloribus confectus, vitam cum morte commutauit.

Simile & quiddam accidit coriario, cui quoque venter citò tympani in modum distentus, sonitum pulsatus dedit. Nec hic vllis remediis restitui potuit: aluo quoque & vrina suppressis.

SCHO-

SCHOLION.

De hoc morbo ſcripſit Hippocrates Aph. XI. lib. quarti: *Quibus tormina & circa vmbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neq; aliter ſoluitur, in aquam intercutem ſiccam firmatur.* Hydrops autem ſicca à poſterioribus Medicis, vt Galenus ait, Tympanias dicitur: quoniam ſummus venter percuſſus talem ſonitum edit, qualem tympana. Non temerè autem eſt, quod Hippocrates ſcribat, ἱδρύεται, hoc eſt, firmatur: volens indicare, morbum hunc nullis remediis curari poſſe. Quod nec mirum, ſi etenim quæ præceſſerunt, à nullo ſolui potuerint medicamento: multò magis qui ſuccedit Tympanias, incurabilis, ac nulli medicamento cedens, exiſtet.

De Hydrocœle.

CAPVT XXXIX.

Hydrocoele aliàs vniuerſum ſcrotum, modò vnam eius partem, ſiniſtram videlicet aut dextram occupat. Impletur totum ſcrotum hydrope vel etiam cachexia laborantibus. Quæ verò vnam tantùm partem afficit, aliam occaſionem habet, nec hydropicos comitatur, ſed omninò aliter affectos. Non colligitur quoque humor in ſcroto, ſed in membrana ery-

throide teſtē continente. ſuperuenit quandoque ex cauſa aliqua externa & manifeſta; vt à caſu aut percuſſione: crebrò verò etiam ex latente & non manifeſta. Quæ autem ab externa cauſa acceſſit, aut dextrum aut ſiniſtrum teſtem indifferenter affligit, & in tumore ſanguis ſæpenumerò concretus ac corruptus continetur. A latente verò ac non manifeſta cauſa originem ducens, nunquam alium quàm ſiniſtrum teſtem occupaſſe diligenter nobis inquirentibus obſeruatum. In hac humor influit tenuis, & vrinæ conſiſtentia ſimilis, erythroiden diſtendens membranam: qui ſubinde tam copioſus in hanc fertur, vt tumor quandoque ad humani capitis magnitudinem perueniat. Teſtis autem ſubſtantia ab acrimonia humoris ſucceſſu temporis, non tamen mox, corrumpitur. Veteres, inter quos apud Aëtium Leonidas, Hydrocœlen tumorem eſſe laxum, & citra dolorem, tradunt: & talem quidem ſæpiſſimè contingit reperiri: ſecus tamen in Anglo quodam euenit. Inciderat hic in grauiſſimum ſiniſtri teſtis cum tenſione dolorem: qui nullis cataplaſmatis, fomentis, emplaſtris, multò minus inunctionibus, placari aut leniri potuit.

Vnicum videbatur remedium ſectio & teſtis ablatio. Antuerpiæ illo tempore multi erant celebres & magni nominis Medici: plerique horum curationem tentarunt. cùm autem ſeſe nihil proficere experirentur, in eandem nobiſcum ſententiam deuenere, in ſola ſectione vnicam & ſolam ſpem reponentes; interim tamen nemine de hydrocœle opinionem habente, ſed omnino alium circa teſtem affectum conſiſtere ſuſpicante. Sectus igitur tandem eſt æger, & ſiniſter teſtis ademptus. In ipſa autem ſectione demum cognitum hydrocœlen fuiſſe affectum, copioſa in ſecantis faciem aqua exiliente. Teſtis integer & haud quaquam corruptus exſtitit (nuper enim natus erat dolor) quem cum etiamnum calentem chirurgus medium diuideret, ex ipſius centro ſemen erupit, quod annotatione dignum. Curatus ac ſanatus à vulnere, paulò pòſt de lumborum dolore ac grauitate conquerebatur: apparebant in lotio arenulæ quædam: de latente aliquo in renibus calculo ſuſpicio erat. In pube deinde circa cicatricem dolor cum tumore ſucceſſit: accedentibus verò & aliis ſymptomatis, mors tandem ſubſequuta eſt.

Sacri-

Sacrificato autem circa pubem ac cicatricem loco, aquoſus effluxit humor; & quidem copioſus. ren verò ſiniſter durus admodum erat, ac iuſta quantitate maior, & ſubſtantia interiore haud parẽchymatis colorem referens, ſed candidior, concreto ac indurato puri (quod ſubindè in affectibus varias formas accipit) ſimilis. Hinc apparet, & abundè manifeſtum fit, quamobrem hydrocœle ſiue aquoſus ramex, haud ab externa, ſed à latente cauſa procedens, non niſi in ſiniſtram membranam incidat, atque huius teſtem affligat. Nam huius partis ſeminalis vena, non ex caua, veluti dextra, oritur, ſed ab emulgente ſiniſtri renis procedit ac originem ſumit. Rene verò hoc malè affecto, nec officio ſuo probè fungente, vrinæ pars, quam emulgens hæc ad ſe pertraxit, cùm ad veſicam per malè affectum renem non poteſt deſcendere, per ſeminalem in erythroiden delabitur, hydrocœlen eo modo ingenerans. Sublato autem teſte vnà cum ſua membrana, non amplius illic decumbere humor poteſt. Quod ſi aliquis eò poſtea deſcendat, hunc in pube hærere neceſſum eſt; veluti Anglo contigit, cui, paulò ante mortem, humor qui deflu-

defluxerat, hoc loco ſubſtiterat, tumoremque cum dolore, vt diximus, excitauerat.

De Scroti in hydrocœle periculoſa ſectione.

CAPVT LX.

IN generoſo quodam viro, quàm omnis periculi plena ſit ſcroti & erythroidis membranæ in hydrocœle per ſcalpellum apertio, teſte non ſublato, compertum eſt. Ab aliquot annis ſiniſtra parte hydrocœle huic moleſta fuerat: fruſtrà cataplaſmatis, ac aliis remediis crebrò vſus, tandem temerarij chirurgi conſilio acquieſcens, aperiri ſibi ſcalpello tumorem permiſit. Effluxit citò omnis humor: tumor quoque ſubſedit; ſed cum teſtis ipſe omninò eſſet corruptus, vicinas partes facilè infecit. Subſequuta mox ſcroti vniuerſi, ac etiam penis, cum tumore & ingenti dolore, gangræna. Delirium cum vehementi febri propter doloris magnitudinem ſuperuenit; ac non ita multò pòſt mors acceſſit. Ren huius ſiniſter corruptus fuit, & ſeminalis in erythroiden deſcendens, valdè ampla & multum patens.

De

De Gonorrhœa Venerea.

CAPVT XLI.

MVLTVM intereſt inter veram Gonorrhœan, id eſt, ſeminis profluuium, & alteram impropriè dictam Gonorrhœan, quæ ex concubitu cum lue Venerea infectis contrahitur. Diuerſæ ſunt cauſæ: differẽtia ſymptomata: curandi ratio diſſimilis. Sed de ea quæ propriè dicitur, nihil hîc adferendum; de altera verò quædam ſcribenda: Quæ eſt purulenti, corrupti, ac fœtidi humoris per penem defluxus, quem interni meatus exulceratio concomitatur. Caruncula etiam quædam circa vlcerum labia quandoque ſuboriuntur; quæ liberum vrinæ tranſitum ſubinde remorantur. malúm ſi diutius conſtiterit, vlterius ſerpit, veſicam, vreteras, & tandem ipſos etiam renes inficit. Generoſus vir ex familia Franciſci & Henrici Franciæ Regum, cum decem & octo annis huiuſcemodi profluuio laboraſſet, increſcente indies malo, atque vnà ſymptomatum ſæuitia: nec vllum ex medicamentorum præſcriptorum vſu, fructum conſequeretur, ad fontem proficiſcitur, haud procul Leodio, qui creditur eſſe,

quem

quem Plinius Natur. Hist. lib. XXXI. cap. XII in Tongris esse scribit. Hoc vbi aliquot diebus vsus esset, dolores valdè remissi sunt, ita vt suauius illic, quàm alibi multis annis, vixerit. Fontis siquidem huius ea propria ac singularis est facultas, vt vesicæ renumque dolores sopiat ac leniat: morbos tamen harum partium rarò persanet: ventriculum debilem idem roborat: ciborum languentem appetentiam excitat: hydropicis, præsertim Leucophlegmatia laborantibus, subinde sanitatem reuocat. Possemus nonnullos adferre grauissimis ex vesicæ aut renum calculi doloribus misere afflictos, qui intereà dum hunc biberent, à doloribus liberi visi fuerint; non tamen idcircò sanitati restituti. Prætermissa siquidem huius potione, recurrentibus etiam acerbius quandoque doloribus, peius habuerunt. Veluti huic generoso contigit viro. qui interea dum aquam fontis biberet, melius habere videbatur, sed illinc reuersus, mox omnino peius. Ita vt Mechliniæ subsistere eum symptomatum vehementia coëgerit: vbi ingrauescentibus omnibus doloribus, viribusque deficientibus, vitam cum morte commutauit.

Disse-

Dissecto ac aperto huius corpore, repertus est ren vterque maior, quàm secundum naturam, durus, concreti ac indurati puris colorem ac similitudinem referens: vreteræ ambæ interius exulceratæ: vesica planè rigida, nec extendi nec contrahi potuit. Huius vna membrana ab altera diuulsa, copioso intermedio pure. In exteriore tubercula quædam liuida apparebant: interior multis foraminibus pertusa. Colis siue penis meatus in totum exulceratus, & sanguine concreto plenus. Candelis frequenter vsus fuerat ex candida cera, quæ sæpius impositæ ac exemptæ, irritatis vlceribus, profusi sanguinis causa fuere. Talis igitur generosi huius viri constitutio fuit, quem tot annis, tantis doloribus superesse potuisse, non citra admirationem fuit.

De Vrinæ profluuio.

Capvt xlii.

Honestvs quidam ciuis vrinæ detinebatur profluuio: subinde vno die amplius quàm vrinam x l. librarum reddebat. Bibebat non minus: vt qui propter assiduam vrinæ profusionem, assidua quoque siti

ſiti premeretur. Cum autem huic nulla prodeſſent remedia, & vix vlla ſibi adhiberi pateretur, paucis diebus deficiens, è vita commigrauit.

Alius quidam mercator vrinam quoque admodum frequentem reddebat, ſed minus nec adeò copioſam, diuque hoc malo laborauerat. Albida autem vrina erat, non tranſparens, & paulò quàm ſerum lactis tenuior: in qua quidem grumi ſubinde permixti ferebantur. Superueniente vno tempore febri, vrinæ acceſſit incontinentia; ſic vt & dormiéti proflueret. Poſteaquã autem ſanguinis miſſione, & enematum vſu, pauciſque aliis remediis febris ceſſaſſet, deſijt ignoranti in ſomno effluere; ſed tamen frequẽs, vt anteà, & mediocriter multa: & qualis prius, talis & in febri & poſtea perſtitit. Sitis verò & hunc premebat propter vrinę copiam, ſed multò quàm alium minus. Morbus autem pertinax nullis remedijs cedebat, interim vt non vehemens, ita neq. negotiis magno erat impedimento. Vſus fuerat aliquot annis æſtatis tempore aqua fontis Leodienſis: ſed nec ex hoc fructum retulit, citius ab eo malum auctum: nam aqua hæc diuretica, & vrinas vehemẽter mouet.

SCHOLION.

MORBVM hunc Diabeten fuisse apparet, præsertim ciuis, cuius vehementius fuit malum. Nec tamen mercatoris affectus aliò referendus videtur. Comparat hunc Galenus Leuitati intestinorum: quemadmodum enim per hanc cibus assumptus citò deiicitur: ita & in Diabete potus velocissimè per vias vrinarias descendit. Proprius autem renum est affectus, qui ex retentricis facultatis debilitate oritur, accedente attractricis robore. vnde & sitis necessariò consequitur. Potus autem qui assumitur, non talis omnino redditur, qualis assumptus est. Nam in iocinore mutationem nonnullam accipit, licet exiguo hæreat tempore: in renibus verò non permutatur. Idcircò & crudæ apparent vrinæ.

De Calculo in vesica sponte rupto.

CAPVT XLIII.

VIRO annos nato (plus minus) XXX. si quando recenter coctam, aut nondum plenè defecatam biberet ceruisiam, aut etiam paulò acidiorem; vel etiam vinum mustum, vrinæ stillicidium mox molestum erat. Calculi in vesica nullá alia signa aderant. Quodam tempore cùm liberaliùs bibisset, & quidem Rhenanum vinum

num, magno cum dolore ſanguinem mingere cœpit: atque ſimul exigua quædam calculi fragmenta excernere: quæ acutiſſimos angulos habentia, particulis illis minutis, à ſilicibus dum franguntur ac rumpuntur diſſilientibus, erant ſimilia. Intumuit mox præ doloris magnitudine penis ac totum ſcrotum. Tertio autem die in dextro inguine propè penem, gangræna nata apparuit: qua ſcalpello aperta, copioſum fœtidiſſimumq́ue pus effluxit. Sequuta deinde per vulnus vrina, & calculi intra veſicam diſrupti ac fracti acuta fragmenta multa: quæ & aliquot pòſt diebus per hunc locum excreta fuere: cathetere interim aliquando in penem immiſſo, ne quid in eo hæreret, poſtea moleſtias allaturum. Nullis fragmentis amplius prodeuntibus, aut cum vrina exeuntibus, procuratum eſt, vt quàm citiſſimè vulnus coaleſceret. Hoc conſolidato, humor quidem craſſus, lentus, viſcoſus, inalbicans, matulis adhæreſcens, vrinæ permiſcebatur: qualis ſæpenumerò calculo in veſica exiſtente cùm vrina excernitur. Cum autem nullis remediis hic ſupprimi aut reſiccari ſe pateretur, ad fontem in agro Leodienſi malè

habens profectus est. Illic verò vbi dies quadraginta vixiſſet, abſque tamen vllo fructu, à Medicis præſentibus admonitus, alijs quadraginta manſit. Reuerſus ſanitatem ſuam homini concredidit indocto, qui ex vino Cretico, additis radicibus, herbis, ac ſeminibus omnibus fortibus diureticis, ſtillatitiũ ei liquorem præbebat, quo omnia ſymptomata plurimum exacerbata fuere. Andreas Veſalius id temporis Bruxellæ erat, huius hortatu ac conſilio ſectionem admiſit. Calculi exempti ſunt quinque, quorũ duo veſicæ adhærentes, difficulter admodũ & cum labore auulſi ſunt. Tres reliqui vnius fuere in veſica confracti partes: vt his ſimul iunctis mox manifeſtum erat. Huius fragmenta fuerant, quæ primo tempore moleſtiam facere, & difficilium ſymptomatum cauſæ extitere. Erant autem calculi iſti quadrangulares, & ſuperficiebus planis, contrà planè quàm veſicæ calculi eſſe ſolent; qui vel rotundam vel oualem figuram plurima parte referunt. Cauſa cur intra veſicam calculus ruptus ac fractus fuerit incognita: niſi fortaſsè vnius cum altero colliſio fuerit. Naturæ opera admirari poſſumus, cauſas cognoſcere ſæpe non contingit.

De duodecim in vesica calculis.

CAPVT XLIIII.

IVRISPERITVS quidam supra quinquaginta annos natus, diu molestissimo vrinę stillicidio, accedentibus plurimis, calculi in vesica latentis, indicijs, laborauerat, cùm ad se sectionis peritum vocat. Hic facto experimento nullum in vesica calculum esse iudicauit. Profectus igitur ad fontem, de quo supra scripsimus, est. Illinc reuersus, non melius, sed peius habuit: vrina albida, fœtida, ac purulenta facta. In vesica huius duodecim reperti sunt calculi, quorum qui maior nucis myristicæ nucleum æquabat: ac ren sinister purulentus, ac ferè consumptus, exiguo admodum parenchymatis reliquo.

SCHOLION.

CONTINGIT non rarò, vt calculo in vesicà consistente, renes inflammatione corripiantur, ex magnitudine videlicet & diuturnitate doloris, per cōsensum affecti. Inflammationi succedit abscessus, huic verò puris mictio. Subinde vnum tantum inflammari accidit: aliquando & alterius inflammatio succedit: vt nonnullis accidisse meminimus.

De Calculo è muliebri pudendo ſponte propemodum excidente.

Capvt xlv.

VESICAE calculus non viros tantùm excruciat, ſed & mulieribus quandoque grauiſſimas moleſtias adfert, continuoſque cùm vrinæ ſtillicidio dolores. Sed è virili corpore non, niſi ſectione, eximitur: mulieribus verò quandoque ſua mole ac pondere, veſicæ ceruice extenſa, in vteri meatum deſcendit, è tenui membrana dependens. Sic contigiſſe cuidam ſeni, & ſupra LXXV. annos natæ matronæ, in nonnullorum adhuc memoria reſtat. Diutinè hæc ex calculo veſicæ laborauerat, & maximos perpeſſa dolores, multas noctes inſomnes tranſegerat. Cùm autem nullum horum finem ſperaret, tandem ancipitem curationem ſubire, & ſectionis periculo ſeſe exponere maluit, quàm diutius tantis doloribus ſupereſſe. Nec generi ſui Medici doctiſſimi, neque aliorum Medicorum tantùm potuerunt in contrarium admonitiones aut rationes, vt à ſententia dimoueretur. Inuentus eſt itaque temerarius & audax λιθότομος, qui tantæ ætatis mulieri, diu-

diutinis tàm nocturnis quàm diurnis doloribus exhaustæ ac ferè confectæ, sectionem se aggressurum reciperet, & feliciter perfecturum polliceretur. Fauet temerario homini fortuna. Dum tentat aggredi curationem, magnum ac insignem calculum, iam extra vesicam delapsum, offendit, in tenui membrana pudendo inhærentem. Secat membranam: calculus excidit. Atque ita citra omne periculum à calculo matrona hæc liberatur. Et qui aliàs sponte (vt videbatur) casurus erat calculus, ope atque auxilio sectoris prius cadit. Superuixit hæc pluribus deinde annis: sed vrinam continere non potuit. Hoc vnicum ex prioribus doloribus reliquum tantummodò fuit.

De Ischuria propter calculum renibus impactum.

CAPVT XLVI.

ISCHVRIA, id est, vrinæ suppressio accidit, vijs, per quas descendit, obstructis aut impeditis. Rarius tamen vreteres aut renes omnino obstrui contingit: Quod si aliquando accidat; lumbos grauitas tenet, partibus circa vesicam liberis. Mulier quædam diuturno lumborum dolore

detinebatur: aderant manifesta calculi in renibus hærentis signa. Nullum hæc remedij genus prætermiserat, quod calculi comminutionem aut attritionem polliceretur. Vsa quoque consilio cuiusdam, qui ligni Guaiaci, cum omnis generis fortissimis diureticis, decoctum ei exhibuit. A quo in vrinæ suppressionem incidit, absoluto ac firmato in renibus calculo. In singulis huius renibus singuli reperti sunt calculi, totidem radios habentes, quot in renum substantia meatus.

SCHOLION.

QVAM periculosus autem sit intempestiuus & minus frequens diureticorum vsus, vel hoc vno exemplo satis manifestum. Galenus lib. 1. De Simp. medic. facult. hoc quoq. satis innuit, vbi fortia diuretica ijs comparat, quæ lac coagulant. Veluti enim hæc serosam lactis partem separant, reliquum indurant: sic quod in sanguine tenue ac serosum per vrinas fortia diuretica expellunt, crassius inspissant, ac, vt in lapidem aut calculos conuertatur, efficiunt.

De vrinæ retentione propter feces in recto intestino hærentes.

CAPVT XLVII.

RETINETVR quoque vrina duris fecibus in intestino subsistentibus, compri-

primitur enim ab his veſicæ ceruix, qua compreſſa vrina retinetur. Atque idcircò dum exoneratur aluus, vrina tùm demum procedit, cùm rectum inteſtinum liberum eſt.

Nobilis vir LX. annos compleuerat, cùm triduo vrinæ illi via præcluderetur, nullo lotio ſuccedente: huic balneum, mox enema profuit. Emollitis ſiquidem atque expurgatis alui excrementis, mox vrina ſucceſſit. Atque ita paucis horis liberatus, cui vrinæ ſuppreſſio totum triduum fuerat moleſtiſſima.

SCHOLION.

QVANDO vrina ſupprimitur, & reddi nequit, ſæpè non expedit diuretica medicamenta propinare. Nam quò plures humores ad veſicam perueniunt, hòc amplius diſtenditur, & minus exonerare ſeſe poteſt. Laxiores & patentiores veſicæ meatus reddi præſtat; quod & fomentis, & inſeſſibus ſiue balneis efficitur. Quod ſi verò & feces inteſtino recto hæreant, has vel maximè educi enemate refert. Quod non ſolùm feces educit, ſed & fomenti loco eſſe poteſt. Incumbit veſicæ colli ſuperior pars recto inteſtino: proinde & hoc fecibus grauato, vrinæ via precluditur. Si verò feces adeò duræ fuerint, vt enema immitti nequeat, primùm balneo vtendum, dein-

de; nonnihil emollitis fecibus, enema adhibendum. veluti huic ſeni contigit, cuius feces adeò duræ in recto hærebant inteſtino, vt canaliculus clyſteris immitti, priuſquam balneo vſus eſſet, nequiuerit.

De ſtillicidio vrinæ ex vſu vini Rhenani.

CAPVT XLVIII.

VIR ſenex LXXXII. annorum, cùm iuuenis eſſet, ac in vigente florenteque ætate, nec non pòſt, vini potatione delectabatur; ſed haud alterius quàm Rhenani: cuius ſubinde multas amphoras bibere poterat citra ebrietatem, aut cerebri vllam offenſam. Hic poſt ſexageſimum ætatis annum temperantius vixit: præteritis verò LXXX. vitæ annis etiam quàm antea parcius multò: & raro admodum vino Rhenano vſus: tandem verò nec bibere citra offenſam potuit. Si quando etenim Rhenanum eum bibere cõtingebat, etiam in exigua quantitate, nec copiosè, mox illi vrinæ ſtillicidium valdè moleſtum fuit. Ab aliis vinis, vt Gallico, Hiſpanico, aut rubro non offendebatur. Repertum fuit remedium, ſed quod non niſi præſenti malo ſuccurreret. Quotieſcunque enim ad Rhenani

nani vini potum reuertebatur, mox iterum vrinæ ſtillicidium accedebat. Profuit tandem ex ouorum teſtis in cinerem redactis, & vino Rhenano permixtis, lixiuium: quo vel ſemel aſſumpto, deinceps vino Rhenano, ad extremum vitę vſque diem, innoxiè vti potuit. Superuixit autem, poſtquam liberatus à ſtillicidio vrinæ eſſet, annos duos, aut tres.

SCHOLION.

ALBIDVM fuit Rhenanum, quo ſenex iſte in iuuentute ac conſiſtente ætate delectatus fuit & à quo in ſenectute extrema offendebatur. Admodum autem tenuium partium iſtud vinum eſt, citiſſimè ad veſicam deſcendit, & facilè crudos viſcidoſque humores ſecum ducit: quales in viis vrinariis hærentes ſtillicidij vrinæ cauſæ eſſe potuerunt, quibus deinde per lixiuium inciſis & expurgatis, liberior factus eſt vrinæ de ſenſus.

De Mola.

CAPVT XLIX.

MOLA, de qua ſcribimus, carnea quædam & informis moles fuit, talem multo tempore, & aliquot etiam annis (plus minus XV.) in vtero olim geſtauit honeſta quædam vidua. exiſtimabat vterum prolapſum, quòd in oſtio vteri propendere aliquid ſentiret. Profluebant ſtatis tem-

temporibus menses: & subinde copiosiores quàm par erat. Tandem quodam tempore, superuenientibus nonnullis partus doloribus, rudem excreuit & informem carneam molem, pedē ferè longam, latam semipedem, tres quatuórue digitos altam.

Sunt verò & aliæ à recentioribus dictæ Molæ, per quas venter distenditur non minus quàm grauidis: vna collectis in vtero flatibus: altera aquosis humoribus vterum implentibus.

De Mola ex flatu extat apud Valescum exemplum cap. 6. lib. 15. Nobis verò & obseruatum huiuscemodi inflationem efficaci remedio curatam, prodeuntibus per pudendum muliebre flatibus, veluti per anum excerni solent.

Aquæ in vtero collectionem vidimus in vidua quadam, quæ defuncto marito, cùm se grauidam relictam existimaret, IX. mensibus adimpletis, superuenientibus partus doloribus, non nisi aquosos humores enixa est, à quibus liberata, lacte vbera repleta haud aliter, quàm si fœtum peperisset.

SCHOLION.

MOLAM, quæ Græcis μύλη, induratum esse vteri tumorem, qui modò in ipsius ostiolo, modò

modò in ipſo toto conſiſtat, Aëtij & Pauli eſt ſententia. Sed Galenus 14. Method. Molam informem eſſe carnem, ait, & inutilem in vtero geſtatum conceptum, qualis illa viduæ carnea moles, quam aliquot annis in vtero geſtauerat. Et talis quidem propriè μύλη ac Mola dicitur. Nam quæ ventoſæ & aquoſæ cognominantur, à Græcis & veteribus Medicis pro Molis non agnoſcuntur. Flatuum in vtero collectionem, ἐμπνευματώσιν τῆς μήτρας, Inflationem vteri; & poſteriores Ventoſitatem matricis nominant.

De aquoſi humoris in vtero collectione meminit Hipp. in lib. De Natura muliebri: tùm & Aëtius, qui vteri hydropem appellat. Hippocrates aquæ in vteris collectionem grauidis ſuperuenire affirmare videtur; Aëtius verò, tunc humoris copiam in vterum confluere, quando menſes ſuppreſſi & imprægnatio impedita. Vtrumque nobis obſeruare contigit: memini enim nonnullis vnà cum fœtu copioſum aquoſum humorem ex vtero proceſſiſſe, fœtu debili ac non vitali. Sed vidua altera, de qua ſcripſimus, quæ exiſtimabat grauidam ſe relictam, ſolùm aquoſum in vtero geſtauit humorem.

De Hæmorrhoidibus.

CAPVT I.

HOEMORRHOIDES venæ quandoque exterius prominent: non rarò interius latent: fundunt ſanguinem quædam, aliæ non: ſanguinis excretionem præ-

cedit

cedit aliquando dolor: sæpe citra dolorem profluit: dolent verò etiam nullo sanguine succedente. Dolor autem tam magnus esse potest, vt per sympatheian vesica laborante, vrinæ succedat stillicidium. Viro cuidam cœcæ ac internæ hæmorrhoides molestæ erant: Medicus enemata adhibuerat, quibus salem & hieran picran admiscuerat. hinc dolor & inflammatio adeò intensa, vt non minus, quàm hæmorrhoidum labor, vrinæ quoque molestum esset stillicidium, & cui prius remedium adhibendum foret, in deliberationem caderet. Huic autem mox olei violacei vncia in anum iniecta benè fecit, dolore primùm hæmorrhoidum, deinde & vesicæ leuato. Eodem verò postea aliquòtiens imposito, omnis dolor citò conquieuit.

De Aneurismate.

CAPVT LI.

MVLTAS corporis partes Aneurisma occupare potest, cùm internas, tùm externas. Originem habet duplicem: vel enim ex arteria dilatata: aut vulnerata. Aëtius frequenter in gutture fieri refert: sed nobis infra guttur, super os pectoris, pluries ena-

enatum apparuit. Tumor hoc loco initio paruus, tempore creſcit ac maior fit, mollis, & ad digitorum impreſſionem cedens: in quo pulſus, qualis arteriis, percipitur. Temerarius chirurgus huiuſcemodi in pectore tumorem ſcalpello aperire auſus fuit: hoc aperto, profluente copioſo, vnà cum ſpiritu vitali, ſanguine, æger citò defecit. Aliis duobus eiuſdem loci Aneuriſma introrſum erupit, quos deficiẽtes ac morientes ſanguinem minxiſſe ex relatu cognouimus. Quomodo autem ſubitò ſanguinis in pectoris ſpatium effuſus ad veſicam deſcendere potuerit, non caret magna admiratione.

Tonſori circa ſpinam in dorſo enatum Aneuriſma introrſum quoque ruptum eſt, verùm huic exiguum ſanguinis ad os peruenit, cùm in terram decidens expiraret. In huius thoracis ſiniſtram partem plurimus ſanguis effuſus fuerat.

In oſtio ventriculi tumorem pulſantem quoque deprehendimus, quem cum imperitus quidam circumforaneus curandum ſuſcepiſſet, multis vomitoriis ac helleboriſmis tantum effecit, vt citò totus ventriculus in tumorem pulſantem conuerteretur. Intra huius vẽtriculi tunicas copioſiſſimus

ſan-

ſanguis collectus erat: & exterior quidem tunica admodum tenuis, interior verò ſupra modum craſſa, pleriſque locis rimoſa, veluti in partes conciſa, apparuit, pure circa rimas conſiſtente.

In meſenterio natum Aneuriſma tactu & admota ventri manu cognoſci potuit. quod erumpens, ſubitaneæ mortis cauſa extitit.

Cui imprudenter pro vena, ſecta arteria fuerat, in brachio Aneuriſma ſuperuenit: ſponte quidem hoc apertum eſt, ſed fortuna fauit. Nam cum copioſus admodum ſanguis profluxiſſet, in vulneris oſtiolum aliquid, ſiue carnis, ſiue pinguedinis caſu incidens ipſum obſtruxit, ſanguiniſque fluorem repreſſit. Sed quid poſteà illi acciderit, ad nos non peruenit. Hinc obſeruari poteſt, minus periculoſum Aneuriſma eſſe, cui vulnerata arteria occaſionem dedit, quàm quod à dilatata ortum habet.

De pedis tumore, quem Arabes Elephantiam appellant.

CAPVT II.

ADOLESCENS quidam circa XX. annos natus in ſiniſtri pedis tumorem cum

cum dolore incidit: quo craſſiore facto ſura extenuabatur. Medici ac chirurgi de affectus genere parum conuenerant. ita XVIII. mẽſibus lecto affixus decubuerat, cùm ad nos curationis cauſa adduceretur. Remedia huic adhibita talia, qualia Auicenna ac Rhaſis Elephantiæ ab ipſis dictæ adhiberi ſuadent. atque ita intra paucos menſes ſanitate pedis reſtituta, quocunque libuit, ambulare ac ire potuit.

SCHOLION.

AFFECTVM hunc Arabes eorumq́ue ſectatores Elephantiam nominant. Differens verò à Græcorum Elephantiaſi multùm eſt. Nam Græcorum Elephantiaſis cutis fœditas ac vitium eſt, nequaquam pedis tumor: Elephantia Arabum, pedum eſt, cum nonnullo figuræ vitio, nimia craſſities. Cauſa non aliquis quatuor humorum, ſed ex optimo ſanguine in idoneam ad corpus nutriendum ſubſtantiam humor iam conuerſus, nondum tamen agglutinatus: quo ad pedem copioſius affluente craſſior ac veluti tumidus redditur, ſuperioribus partibus magna ex parte extenuatis; alimento nempe deſtitutis. Guido de Cauliaco Chirurgus ſua ætate celebris, cùm ad hunc affectum non ex aliquo 4. humorum gigni animaduertiſſet, additionem carnis eſſe exiſtimauit; Elephantia, inquit, eſt additio carnis in pedibus vltra menſuram: addit verò, & in tibiis; quod quidem contingere poſſe quis negauerit, copioſo

admodum affluente alimento? Sed nobis partes superiores extenuari obseruatum. Atque hic quidem affectus, si ea ætate superueniat, quando auctricis facultatis potentia desinit, curationem recipere potest, si idonea adhibeatur: ad minus, vt non augeatur crassities & tumor intendatur, arte effici potest: veluti in adolescente, de quo scripsimus. In iuuenili corpore vigente adhuc facultate auctrice, si copiosior huiuscemodi alimentarius humor ad pedes deferatur, non crassiores aut tumidos reddit, sed subinde quantitatem iuxta omnem dimensionem, forma haudquaquam vitiata, auget. Puella nondum nata annos xv. pedes maiores babuit, quàm procera vlla mulier, interim optimè formatos, cruribus admodum extenuatis, adeò vt mole pedum grauata, molestum ei fuerit progredi. In prouecta ætate huiuscemodi humor ad nutritionem destinatus; copiosior quàm par est accedens, articulares & podagricos excitat dolores. Si verò & diutius influat, ordinem, ac situm ossium subinde perturbat, compagibus, ac vnitate partium dissolutis. Veluti annosæ cuidam feminæ accidisse recordamur. Hæc aliquanto tempore dolore pedis laborauerat; cùm verò humores probi assiduè affluere non desinerent, nec in pedis alimentum conuerti possent, tandem cutis vnitate articulisq. dissolutis, ossium tarsi ordo ac positus ita perturbatus, vt forma figuraque pedis vix vlla reliqua fuerit. Effluxit autem humor non saniosus, non purulentus, non fœtidus, sed glutini & albido oui ferè similis, len-

tus ac viſcidus, ad pedis videlicet alimoniam deſtinatus. Crus verò huius ſupra pedem omnino extenuatûm relictum eſt, veluti, de quo ſcripſimus, adoleſcentis. Atque vel ex hoc exemplo ſatis conſtat, non vnum ex quatuor humoribus eſſe Elephantiæ huius cauſam, ſed humorem probum ad alimentum partis deſtinatum.

De puero ſphacelo correpto.

CAPVT LIII.

PVER erat annos natus ſex, cùm articulos digitorum & manuum & pedum ſphacelus occuparet: qui ſenſim ſerpens ſupra genua & vtrumque cubitum peruenit. vbi autem hæ emortuæ partes decidiſſent, ſummam ſiue extremam narium partem, & aurium alulas, ac lobos, ſiue fibras inuaſit: morte paulò pòſt ſubſequente. Sic tandem miſer puer mutilatis ac amiſſis membris periit.

De cordis palpitatione, cui & difficilis reſpiratio & alia grauiſsima acceſſerunt ſymptomata.

CAPVT LIIII.

HONESTVS quidam vir initio à cordis palpitatione malè habuit, aduerſus quam vſus eſt frequenter (in exigua tamen quantitate) confectione dicta Alkermes,

quæ cum lapide Cyaneo, vulgò Lazuli nuncupato, componitur. hanc ea de cauſa quocunque proficiſcebatur ſecum deferebat. Acceſſit tandem huic malo reſpirandi difficultas, quæ iacenti ac dormienti maximè fuit moleſta, ſic vt quàm primum dormire incepiſſet, aut exiguo tempore ſomnum accepiſſet, citò ſuperueniens reſpirandi difficultas eum mox excitauerit, & erecta ceruice eſſe coëgerit; cum qua adeò multi cõiuncti erant flatus, vt ſtatim à ſomno, etiam cùm ſtrepitu quodam, per os erumperet. Vſus multis variorum medicorum conſiliis nihil profecit, qui aduerſus humorum ex capite deſtillationem remedia adhibuerat. Tandem à tragemate (vulgo dragea) quodam melius habuit. Quod ex roſis rub. cinnamomo, glycyrrhiza, ſemine Coriandri, Aniſi, Carui, & Ammios erat compoſitum: quo à ſumpto cibo vtebatur. Iacere & ſomnum capere tunc potuit, ſed non diuturnum fuit iuuamentum. Paulo ſiquidem pòſt reſpirandi difficultas cùm orthopnœa eodem quo antea ſeſe habuerunt modo. Succeſſit mox & circa ventriculi regionem durities: ſub vitæ finem etiá nigricans initio ſputum, deinde cruen-
tum

tum, postea veluti semiconcretus sanguis. qualis etiam tribus à morte horis ex ore, quasi bulliendo, effluxit.

SCHOLION.

INTER causas palpitationis cordis referuntur & flatuosi spiritus, à crudis crassisque humoribus geniti; & ex hac causa exortas palpitationes dyspnœa & orthopnœa frequenter comitantur. Idcirco & omnis circa respirationem in hoc viro offensa, ad crudorum humorum copiam referenda videtur, à quibus flatuosi spiritus processerunt, per os cùm strepitu erumpentes. Sed sputum illud cruentum, deinde sanguis semiconcretus post mortem ex ore ebulliens, aliam videtur habuisse causam, ipsorum videlicet internorum viscerum erosionem ac corruptionem: & quidem ab importuno ac nimis frequenti (vt videtur) vsu confectionis Alkermes. Hæc etenim si in iusta quantitate detur, melancholicos humores expurgat: infra autem exhibita, cùm nullam expurgationem moliri queat, interiora viscera, si frequentius sumatur, vrit, exulcerat, & putrefacit. Sunt etenim & tales ipsius Cyanei lapidis (qui confectionis magna pars est) prauæ ac nocentes facultates: præsertim si non lotus vel malè lotus fuerit. Et vtcumque etiam sæpius ac diligenter lauetur, omnem tamen suam prauitatem deponere non potest. Sicuti enim vis eius expurgatrix lotione non perit, sic nec prauam ac exulcerantem eius facultatem lotione deleri

posse existimandum. Scriptum verò & de hac cõfectione Stirpium Historiæ nostræ Pempt. sextæ, libri quarti, cap. quarto.

PARERGON.

De iis quæ in nonnullis morbis febrilibus sub pedibus à recentioribus ligantur.

NOVA sunt auxilia, de quibus scribimus, & non modò veteribus, sed ne multis quidem recentiorum medicorum satis vel cognita vel probata: præsertim his qui à veterum aut à præceptorum suorum traditionibus ita toti pendent, vt vtile aut expediés aliquod à posteritate, præter ea, quæ vel legerunt, vel audiuerunt, amplius nihil inueniri aut excogitari posse, temerè existiment. Sunt autem de quibus paucis agere instituimus, illa, quæ pedũ plantis in magnis & ardentibus febribus subduntur. Duplicia autem hæc ferè sunt. Quædam enim ad caloris contemperantiam adhibentur: alia veró ad vapores vel etiam humores caput ac cerebrum petentes deorsum reuellendos. Priora ex arta vel ex vulgaris vsus bolo, aut etiam ex luto potissimum vetere & cratitiis parietibus adempto, cum aceto & oui albo temperatis & mixtis constant, additis quandoq; Lactucæ vel solani foliis, aut etiam illorum succis. Et talia quidem calo-

calorem pedum contemperant, & solamen quoddam ægrotantibus in acutissimis febribus adferre videntur. Sed tamen non satis tutus horum est vsus; refrigerando etenim calorem ad cor & interiora viscera repellunt, quod haud videtur expediens. Nam hinc deliria & grauissimi capitis dolores, vel alia etiam grauia ac difficilia symptomata quandoque sequuntur. Alia autem non repercutiunt, nec pedum calorem remittunt, sed magis intendunt; atque hoc modo ab internis visceribus & etiam ab ipso corde, vaporosos spiritus ac etiam calidiores humores, ac eos qui sursum feruntur, reuellunt. Ad horum genus pertinent brassicæ rubentis cruda folia, quæ nitrosa & abstergẽte succi sui facultate, attrahendi vim habent, præsertim si oleo aliquo illita ac deinde sale conspersa fuerint: sic & sapo cum sale permixtus brassicæ folio impositus, aut telæ lineæ vel alteri alicui illitus: Raphanidis item cum sale trita radix, sed odor huius mox valdè grauis ac molestus: Chelidonium maius cum sale solo vel etiam cum sapone permixtum. Potentior autem omnibus his est columba, viuens in duas partes per dorsum dissecta & mox cũ

ſanguine ſub pedum plantis diligenter ligata. Quæ non modò vaporoſos ſpiritus ad caput ferri prohibet, ſed & eo perlatos reuocat, atque ſic grauiſſimos capitis dolores ſopit, & deliria ſedat. Quod frequentius experimẽtis compertum. Eodem etiam modò exanthemata erumpentia ad inferiores partes pertrahit: ſic vt circa faciem ac caput pauciora, circa verò ipſos pedes plura proueniant. Liganda autem ſub pedibus eſt columba, in ipſis febrium præcipuè exacerbationibus, vel paulò ante; pedibus interim calentibus: atque illic horis ad minus duodecim ſinenda: deinde adimenda; & in ahenum aquæ frigidæ mox abiicienda; ne odore ſit moleſta. Et præfertur ad huiuſcemodi diuerſionem columba reliquis vel volucribus, vel etiam animantibus: & quidẽ propter ſingularem ac eximiam quandam proprietatem humanæ naturæ gratam ac amicam, qua pollere videtur.

Non deſunt verò & qui Tincas piſces ſub pedibus in ſupra dictis affectibus ligent, nec etiam abſque fructu, ſed cum minore laborantium ſolamine, & cum grauiore ac moleſtiore fœtore, quàm à columba. Meminit vſus harum Paulus Iouius in libello

ſuo

ſuo de Romanis piſcibus, vbi licet huiuſcemodi remedia, nonnullis viſa fuerint ridicula, acutè tamen febricitantibus profuiſſe confitetur. Tincas, ait, ſciſſas per dorſi longitudinem, pedumque & manuum plantis applicatas, ardentis febris feruoribus, plurimum aduerſari quidam putarunt ex ſecta Iudæorum, qui quamquam ſordidi admodum, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipſis æſtuantibus exoptata blandimenta feliciter attuliſſe cõperti ſunt. Non temerè anuum huiuſcemodi remedia contemnenda ſunt, veluti ab anu aliqua, aut agyrta, vel veſpillone quopiam reperta. Nam ſubinde & ab iſtis hominibus quædam inueniuntur, quæ deinde à medicis in artis operibus verſantibus probantur: propter vtilitatem quam ex eorum vſu conſequi experiuntur. Neque enim refert quis qualiſue ſit remedij inuentor, ſed quale illud ſit, quod inuentũ, cum iudicio & ratione eſt expendendum. Quod ſi tunc experientiæ ratio accedat, non eſt cur reiici aut reprobari debeat, etiã à viliſſimo repertũ. Non enim ab inuentoris conditione aut laudandũ aut reprobandũ eſt remedium, ſed ex facultatibus ac viribus de eo iudicium faciendum.

ANTONII BENIVENII FLORENTINI MEDICI AC PHILOSOPHI MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA;

Siue de abditis nonnullis ac mirandis morborum & ſanationum cauſis, liber:

CVM ANNOTATIONIBVS REMBERTI DODONÆI MED. CAES.

De morbo quem vulgò Gallicum vocant.

CAPVT I.

NOVVM morbi genus, anno Salutis nonageſimo ſexto ſupra mille quadringentos à Chriſtiana ſalute, non ſolùm Italiam, ſed ferè totam Europam irrepſit. Hoc ab Hiſpania incipiens, per Italiam ipſam primùm; tùm Galliam, cæteraſque Europæ prouincias latè diffuſum, mortales quamplurimos occupauit. Incipiebant enim puſtulæ genere diuerſæ in genitalibus membris, licet interdum, ſed rarenter, in capite: & inde per totum corpus diffundebantur. Aliis quidem pla-

næ minimeq́ue extantes, ſed ſcabræ tamen in ſuperficie, & colore ſubalbidæ: à quibus ſquamæ reſoluebantur, & caro ſub his corroſa apparebat. Aliis varis ſimiles, figura rotundæ: & ab his item ſquamis leuioribus reſolutis prominebat caro rubicundior, ex qua virulẽtia fœtens & grauioris odoris profluebat. Nonnulli verò latioribus corripiebantur puſtulis, ſed quæ ſupra cutem non intumeſcerent, craſſiores ſquamas habentes: ex quibus etiam virulentia copioſior emanabat, & amotis ſquamis caro apparebat obſcurior ac ſubliuens, quæ inulcerata roderetur. Quartum genus erat, quod ſubalbidis ſquamis amotis cicatrici ſimili remaneret, à quo profluens interdum ſanguis, difficultatem ſanationis oſtenderet, & ſimilitudine ſiccam ſcabiem repræſentaret, cæteris omnino deterius: & licet minus eroderet, ſerpendo tamen variis & intentatis incidebat locis. Hoc autem morbi genus plebẽ plurimùm ſeruoſq́ue afficiebat, ex nobilioribus verò paucos. Subſequebãtur huiuſcemodi puſtulas, licet etiam interdum præcederent, articulorum dolores, qui non minore cruciatu torquerent, ac ſeneſcentibus iam puſtulis plurimum

mum inualeſcerent. Quod ſi medicamentis compingentibus intrinſecum quis conaretur extrudere humorem, continuò exortæ puſtulæ in gula & ore ægrotos malè habebant. Ex quo etiam nonnulli ob incuriam medentis mortem obibant: aut, quod proximum eſt, eroſis faucibus difficillimè ſanabantur. Has autem nos Impetiginis eſſe genera, quas Gręci λειχῆνας vocant, iudicauimus. Quem etiam morbum Plinius, quòd ex accepto oſculo mentum venaretur, Mentagram appellauit. Huius verò & Celſus quatuor ſpecies eſſe dixit, rubricam, ſcilicet, & nigram: tùm & quæ ſerpendo procedit, & quæ item bullulas varis ſimiles habet. Materiam autem harum puſtularum diuerſam quidem, ſicuti & diuerſa ſunt genera, iudicamus. Interdũ enim acuta humiditas ſanguini mixta & erodens dominatur. interdum craſſior, tenuiore parte abſumpta, & ad atram bilem verſa. Nonnunquam etiam atra ipſa inſurgit bilis, quæ ab acutiore humiditate non abſoluitur, & cutem perforans carnem erodit. Pari quoque modo exuſti humores ad naturam atræ bilis inclinantes efficiunt: qui ſi denſioribus occurrant mẽbris, quæ perforare nequeant,

figun-

figuntur ibidem, & dolores excitant vehementiores, donec resoluantur, aut tandem erumpant in pustulas: quæ etsi alioquin fœdæ, & ad sanescendum difficiles, sine vllo tamen dolore, vt atræ bilis natura est, infectos premunt. Ex quo fit, vt qui eiusmodi afficiuntur pustulis, imperitis sese medicis nonnunquam curandos tradant. Quibus ægritudinis huius causas penitus ignorantibus, dum inter mali initia compingentibus vnctionibus illis mederi festinant, sæpe eos aut in mortem, aut saltem in deteriorem vel etiam penitus in insanabilem compellant morbum. Nam cum huic malo causæ insint difficiliores, & quæ vix remoueri queant; vt non sine magno labore, ita nec sine diuturnioris temporis spatio sanescere potest. Quare qui ex his festinam sanitatem quærunt, mortẽ plurimùm, vt iam dictum est, aut saltem diuturniorẽ morbum nanciscuntur. Si quis igitur huiuscemodi malo vexatus, sibiipsi citra omne discrimen consulere, ac certam salutem acquirere cupit, his vtatur medicamentis atq. consiliis, quæ à nobis infra ponentur. Asserunt peritissimi medici, si huiuscemodi morbus toto diffundatur corpore, iisdem medicamentis

cura-

curationem suscipere, quibus & Lepra curatur. Quare cum iudicaueris sanguinem his misceri humoribus, deducique eos cum sanguine posse, optimum præsidium erit, sanguinem ilicò de vena media, quam Nigram Medici vocant, mittere. Contrà verò si ineptos, & qui cum sanguine minimè fluere possint existimaueris, æquare eos ac deducere medicamento debes. Non inutile tamen fuerit hirudinem, quam sanguisugam vocant, aut cucurbitulas ea parte affigere, qua æger magis vrgetur. Præsidij indigentiam indicant, habitus corporis, rubor in loco, tumor venarum, & si pustulæ sanguinolentæ sunt. Postea verò ad ea medicamenta confugiendum, quæ materiæ partem deponant: quod certè felicius fiet, si aluum duxeris eo medicamento, quod habet myrobalanorum omnium partes duas, radicis barbari partem vnam: agarici, polypodij, singulorum partem mediam: succi fumi terræ, senæ, & vuæ passæ, singulorum partem quartam. Quæ tudicula attrita bulliant in aquæ libris sex, donec quarta defecerit pars. Tum decolata comprimantur, & additis mellis libra, scammoneæ vnciola, & siliquæ Ægyptiacæ

vnciis duabus, paruo igne in vnam redigantur compositionem. De qua deuoret æger vnciolam mediam. Demum aggredi debemus potiones materiam æquantes, vt ex fumo terræ, endiuia, aceto, saccaro, limonum citrique acido succo. Aut eam, quæ habet myrobalanos omnes, fumum terræ, endiuiam, buglossam, melissam, borraginem, violas, absinthium, thamerindum, epithymum, & rosam. Quibus additis succo fumi terræ atque saccaro, bulliant, & ad potionis formam redigantur. Materia tandem æquata deducatur aluus medicamento potentiore, quod deponat humorem quem excernere volueris: sicuti sena, polypodio, albo veratro, lapide stellato, scammoneo, compositione filij Amech, Inda, & aliis multis quę doctores extollunt: dummodo non obliuiscaris nutrire ea in lactis aqua: quæ siue in potione, siue buccella accipies, optimum & excellens auxilium inuenies. Verùm quia humor non vna tantùm vacuatione secernitur, iteranda hæc sæpius erunt. Vltimo loco ea sunt aggredienda præsidia, quæ extrinsecus adiuncta etiam cõferre possint: vt in crassiore & glutinosa materia, quæ incidant: in tenuio-

nuiore, quæ resoluāt: in media, quæ vtramque operationem concilient. Mollire interdū & dolores remittere opportunis præsidiis conuenit. Hoc autem malum tollit acida pars citri, gummi arabicum, gummi nucis plurimæ, storax liquens, & sinapis, si aceto liniantur. Saliua quoque hominis ieiuni, præsertim quæ dentibus inhærescit, præsentaneum remedium est. Aqua sulphurea, aqua salita, & maris spuma, succus psyllij, oleum ex frumento & ex violis, storax, & pix, armoniacus, helleborum, gummi rutæ, litargyrium, tutia, resina pini, argenti spuma, & cerussa. Serapion autem nitri partes duodecim, sulphuris partes XIIII. excipiebat resina copiosa, eaque vtebatur. Alij minio sinopico ceram & oleum ex rosa addunt, & eo inungūt. Nonnulli verò resinam terebinthinam, argentum viuum, masticem, litargyrium, cerussam, thymiamaque excipiunt myrtino oleo atque larido: & eo inungentes sudare ægros cogunt. Nec postremò desunt, qui fateantur se ex solo potu medicamēti, quod habet laccam lotam, aloën, ac myrti coctionem, ex eiusmodi ægritudine sanos euasisse.

ANNOTATIO DODONÆI

LVEM Veneream hunc morbum nunc rectius recentiores appellant, citra alicuius gentis inuidiam. Tametsi autem ab eo bello quod Carolus Gallorũ Rex cum Alfonſo Rege ad Neapolim geſſit anno 1493. & 1494. plurimùm ſæuierit, & tũc primùm natus videatur: nõnulla tamen, quę huius ſymptomata habentur, multò antè medicis cognita extitere. Nam & ab immundis ac ſordidis mulieribus iam olim nonnullos vitia quædam contraxiſſe teſtãtur Guilhelmus Salicetus, Bernardus Gordonius,& Valeſcus Tharantanus. quorum hic vixit anno 1418. Salicetus verò claruit circa annũ 1270. Bernardus Gordonius medio tempore: omnes autem ante morbi Gallici aut Luis Venereę nomen orbi cognitum. Puſtularum, vlcerum, ſimiliumque vitiorum circa penem ac præputium ex congreſſu cum ſordidis meretricibus aut immundis mulieribus,facit mentionem Caliceto Chirurgiæ ſuæ cap. 48. Gordonius Particulæ ſeptimæ cap. 5. Galeſcus libro ſexto cap. 6.

Vermis vomitu proiectus.

CAPVT II.

IOANNES quidam faber lignarius, annum agens quadrageſimũ, cùm à cordis dolore ferè perpetuò duobus iã annis grauiter vrgeretur, ac propterea quòd eo ſæpius

in mortis discrimen adductus fuerat, peritissimos quosq. nostri seculi Medicos, sed frustra, consuluisset: tandem ad nos venit oratum, vt si quo modo possem, tanto malo succurrerem. Mouit me, fateor, cùm res ipsa, quæ satis per se miranda videbatur: tum vel maximè viri lachrymæ, ac nimium miserabilis obsecratio. Cœpi itaque mecum cogitare, an id fortè ex malo habitu ventriculi, seu cordis, siue ille calidus frigidusúe esset, an siccus, simplex aut mixtus. Sed horum nullus certis indiciis ostendebatur. Cordis enim natura nobilis præstásq. tanto tempore huiuscemodi iniuriam non tolerasset. cum nullum ægritudinis genus imprimi in corde possit, quin hominé ad festinam mortem deducat. Opinanti igitur mihi malignam aliquam & noxiam materiam in ventriculo detineri: quæ, quòd vicinus sit locus cordi, ad eius ceruicem ascendens hominem afflictaret, visum est eam quoquo modo propellere. Quare medicamento vomitionem fieri iubeo. Eo etsi corrupta ac putrens materia expellitur, non tamen dolor remittitur. Consulo igitur vt iterum vomitum experiatur: quem nihilosecius vna intermissa diecula validiorem

rem exhibeo. Expulsáque eo est crassior pituita, & cum ea vermis longitudinis digitorum quatuor satis plenior, capite rubro, læui,rotundoque, quod pisi magnitudinem non excederet: cætero corpore lanugine quadàm contecto, cauda furcata ad similitudinem nouæ Lunæ: pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriorem, totidem in sinisteriorem partem coaptatis. Admiratus vermis formam, medicis eruditioribus ostendo. Nullum inuenio qui monstrum simile se vidisse vnquam fateretur. Aderat tamen senior quidam, sed medicæ artis imperitus; qui testatus est similem se vidisse vermem vomitu quoque propulsum ab Alexandro quodam cœnobita: qui statim, vt ille aiebat, proiecto eo, mortuus est. Vocitabat autem hoc monstrum cordis vermem. At contrà æger ille noster vt primùm vermen ipsum euomuit, ad pristinam reuersus est sanitatem.

ANNOTATIO.

VERMES vomitione reiici haud insolens est, nobisque nõ raró visum. Testatur & idẽ Amatus Lusitanus, Curatione quinta, sexta,ac decima, Cẽturiæ primę. Generari autẽ posse in vẽtriculo,vt amatus existimat, difficile fuerit affirmare: verisimilius est ex intestinis ad vẽtriculũ peruenire.

Lapides in tunica hepatis reperti.

CAPVT III.

MVLIER quædam nobilis, dolore exorto circa iecinoris partes, cum diu multumque angeretur, ac propterea quamplurimos medicos consuluisset, effugere tamen id malū nullo præsidio poterat: Quare opem nostrā vnà cum aliis experiri placuit. Conuenimus igitur plures medici, & quænam essent huius morbi abditæ causæ hinc inde plurimo sermone discussimus. Verùm, vt cōtingere in rebus dubiis plerumque solet, sententia non conuenimus. Cum pars iecinoris abscessum, pars malum habitum indicasset: nôs verò vitium in membrana contegente inesse credebamus. At illa cùm inualescente morbo paucis pòst diebus, vt nos etiam ex certis indiciis pari cōsensu prędixeramus, è vita migrasset, mortuæ corpus incidendum curauimus. Et inuentæ sunt in iecinoris membranulæ parte decliuiore congesti lapilli, figura & colore diuersi. Alij enim rotundi, alij angulares, quadrati alij, prout positura & casus effecerat, maculis etiam rubeis, cæruleis, albisque distincti. Hi sua grauitate ex tunica sacculum longitu-

tudine palmi, latitudine verò duorum digitorum effecerant. Hanc autem nos mortis causam arbitrati, disputare de obscuris vanum & inutile iudicauimus.

ANNOTATIO.

IN vesica fellis subinde lapides reperiri contingit, vt infrà cap. XCIIII. dictum: verùm laxiorem reddi membranā iocinoris, atque in ea calculos dependere ex rarissimis est. Iecur autem, vel vnā aliquam eius partem indurari frequentius accidit. Memini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Asciten delapsi erant, iocinora vidisse, adeò dura & lapillis vndequaque plena, vt nouacula perscindi nō potuerint. Simile narrat & Andreas Vesalius in Epistola de China ad Ioachimū Rœlants de quodam Belloarmato Senensi, cuius iecur prorsus cādicans superficie constabat non læui, sed admodum inæquali, & læuibus tuberculis exasperata: anterior verò eius pars, & vniuersa sinistra admodum lapidis indurata.

Fluxus sanguinis ex poro.

CAPVT IIII.

NOVI hominem robustum admodum, qui XXXVI. agens annum, sæpe mecū conquestus est de certo sanguinis fluxu, quo singulo quoq. mense grauiter afflictaretur. interroganti mihi qua parte corporis flueret, id se nescire respondit. Admiratus ho-

minis verbum: detege, inquam, locum vnde fluat. Deposito pallio ilia dextra ostẽtat, vbi subiacet iecoris pars ima. Diligentèr locum oculis lustro, si foramen aut cicatrix in parte sit: omnia æquabiliter posita, lenem & mollem carnem, nullam asperitudinem cicatricisúe notam inspicio. Ab homine decipi suspicor. Quod ille aduertens, paucis, inquit, diebus hũc tibi scrupulum demam. Instat enim tempus quo sanguis fluere consueuit. Reuersus perendie vno superposito digito locum fluxus contegebat: quo amoto, non secus emanauit sanguis, ac si ex incisa vena proflueret. Nec prius fluor ille cessabat, quàm sanguinis libra emitteretur. Quo euacuato, nullus discernere poterat, vnde euacuatio facta esset. Existimabam venulam foraminibus cutis sua ceruice inhærescere, indeque stato tempore sanguinem euacuari. Curaui itaque hominem sola sanguinis missione ex vena iecoris singulo quoque mense. Curiosoque victu iniuncto, protracta cura est ad sextum vsque mẽsem, & tandem conualuit.

ANNOTATIO.

SIMILE exemplum & inter Rara Iacobi Hollerij habetur: Nouimus, inquit, quendam, cui è reli-

è regione hepatis vena per interualla dehiſcebat, quæ ſanguinem funderet. Reſtitante ſanguine veſtigium non apparebat.

De vena vmbilici, & ex vulua prolapſa inteſtina.

CAPVT V.

MVLIEREM vidimus ſexagenariam, cuius inteſtina ex vena vmbilici ſubitò prolapſa ſunt, nullo præſidio conferente, tertia die vitam finiſſe. Vidimus & aliam, de cuius vulua pariter diſrupta inteſtina omnia profluxerant, paucis item diebus occubuiſſe. Inſuper & tertiam nouimus, cuius inteſtina, perfracta eorum tunica, à ſumma vmbilici cute tanquam in ſacculo depēdebant in vuluam. Hæc autem miſeram quidem, ſed tamen longiorem vitam ducens, vnà cum hoc malo conſenuit.

ANNOTATIO.

PROLAPSIS extra locum ſuum inteſtinis, ſubinde grauiſſima ac moleſtiſſima ſubſequuntur ſymptomata, nec rarò ipſa mors. Hoc caſu procurandum & laborandum eſt, vt quàm citiſſimè inteſtina à fecibus liberentur: alioqui in locum ſuū non aut difficillimè reducenda. Optima ac tutiſſima ſunt enemata, & quidem non vehementiſſima, ſed benigna ac mitia. Ita ſæpenumerò fecibus eductis, & ab excrementis inteſtinis liberatis, faci-

lius in suum locum reponi possunt. Per os medicamenta purgantia assumere non adeò tutum: excrementa etenim deorsum propellunt, & in intestina, quæ excidêre, impellunt. Si quid per aluum descendit, id sanè tenue ac liquidum, quod inter duras feces sibi alicubi viam inuenit, duriora crassioraque hęrent. Intestinis autem amplius repletis, tum or maior fit; dolores augentur, & reponendorum horum minor spes affulget: accedunt graues molestię, & non modò bilis aut pituitæ, sed & non rarò fecum & alui excrementorum vomitus. Cùm enim nec descendere queant, nec ab intestinis retineri, ad ventriculum regurgitant, & vomitione reiiciuntur. O dura sic morientium conditio. Exempla, vel corũ qui enematum vsu melius habuêre: vel his neglectis contemptisque, aut ab epotis purgantibus medicamentis miserè perierunt, possent adferri plurima: sed quia iis, qui in quotidiano artis vsu versantur, hæc haud sunt incognita, omninò duximus prætermittenda.

Vmbilicus prominens.

CAPVT VI.

COMMVNE omnibus, vmbilicum ad decorẽ prominere; monstrosum, si promineat vltra quàm decẽs sit. Ioannes Binus filium habuit octimestrem, cuius vmbilicus digitis quatuor excreuerat ad penis similitudinem. Coles enim testiculorum tunica iunctus videbatur: à quo etiam spiritus

erum-

erũpebat interdum. Hunc cùm plures medici inuisissent,& ex his alii inteſtinũ eò erũpiſſe iudicarẽt, alij omentum, alij humorẽ, nos carnem in loco increuiſſe dicebamus. Cui ſententiæ cùm pater inhæſiſſet, puerũ curare cœpi. Sed quòd autoritate eorũ mouebar, qui propter ſpiritum,quẽ inde erumpere interdum diximus, inteſtinum illud eſſe dicebant, reſecandáne mihi eſſet caro illa, & idipſum ferróne an igne potius faciẽdum, plurimum addubitabã. Verùm certa tandem ratione ſubnixus, vincire carnem decerno: ſinguliſque diebus arctius deligans, non prius deſiſto, quàm ea ipſa præmortua penitus exciderit, ac puer ſubinde integram valetudinem recuperauerit.

ANNOTATIO DODONAEI

ADVERSVS prominentem in pueris vmbilicum bene facit emplaſtrum diapõpholygos, quod reſiccandi ac refrigerandi potentia ipſum reprimit, ac tandem ſubſidere facit.

Ex ano euacuata vrina.

CAPVT VII.

QVIS miretur ſi audierit quod & nos vidimus, puerum, ſcilicet, duodecimum agentem annum, cum vrinam ſeptimo iam die non redderet, propterea quòd

concretum quid ex pituita & ſanguine, vrinæ ipſius canaliculos obſtruxerat, eam tandem ex ano euacuaſſe. Præſertim ſi nouerit & veſicam ipſam ceruicemq. eius minimè foraminulentam aut fungoſam exiſtere, & inteſtinum quod penetrari debuit, ſolidę ac concretæ eſſe naturæ, vt decet tunicas omnes quæ neruoſæ ſunt. Oportuit enim aut inciſam veſicam inteſtinumque, quod citra mortem fieri nequit; aut naturam, cui impoſſibile nihil eſt, huiuſcemodi aperuiſſe vias; vt inde vrinam redderet, puerumq. ſeruaret. Nouimus enim miranda eius opera: nam & purulentum quid etiam oſſi ſubſidens extrinſecus trudit, & hominem certis indiciis moriturum ſæpius liberat. Vnde & militem vidimus, cui illatum vulnus in coxam, veſicæ ceruicem inciderit: ac ſubinde incuria medici adeò conglutinatum obcalluit, vt penitus iter vrinæ obſtruxerit: ſed ea nihiloſecius carne paulatim eroſa, coxa altera extrinſecus erupit. Indeq. quoad vir ille vixit, ritè proflués, reddita eſt. Sed Pauli Bonini filium nouimus, qui glande colis clauſa natus, paulò infra eam itinere patefacto vrinam reddebat.

Mu-

Mulier à ſpiritu malo oppreſſa.

CAPVT VIII.

ACCIDIT his temporibus nouum & admirandum morbi genus: quod etſi viderim curauerimque, ſcribere tamen vix auſim. Mulier XVI. agens annum ab ima ventris parte dolore exorto, conuellere manibus nitebatur. Cumq; in horrendum clamoré erũperet, intumeſcebat ilicò totus vẽter, adeò vt vterum geſtare crederes octimenſem: & voce exhauſta vbi toto cubili hinc inde reiectans ſeſe, & plantas pedũ interdum ceruici connectens reſiliebat in pedes, iterum procidens ac reſiliens: iſthuc ipſum identidem factitabat, quoad paulatim ad ſe reuerſa quoquo modò recrearetur. Interrogata quid egiſſet, penitus ignorabat. Nos verò eiuſmodi morbi cauſas diſquirentes, arbitrati ſumus hoc malum ex vuluæ aſcenſu & vaporibus malis ſurſum elatis, & ſubinde cor ac cerebrum impetẽtibus prouenire. Quare idoneis medicamentis adhibitis, cùm nihil omnino profeciſſent, non parum mirati ſumus. A recta tamen via minimè deſiſtendum putauimus, donec ferocior facta ac toruis oculis circumſpiciens, tãdem

dem prorupit in vomitum, quo longiores & recuruos clauos, æneasque acus vnà cum cera & capillis in globum mixtis euomuit: & nouissimè ientaculi frustum tantæ magnitudinis, vt deuorare integrum nullus potuisset. Cumque idipsum sæpius etiam vidente me factitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo, qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare spiritualibus medicis cõmẽdata, manifestioribus dein signis & argumentis rẽ comprobauit. Nam & nos sæpe eam vaticinantem audiuimus, & ea præterea agẽtem vidimus, quæ omnem vim morbi supergressa humanum etiam captum excederent.

Sanatum genu miraculo euidenti.

CAPVT IX.

ROBERTVS Saluiatus Bernardi filius, & Diui Dominici fratrum consortio iunctus, dum in monasterio Sancti Marci Florentinæ ciuitatis vitam degeret, geniculi dexterioris abscessu grauiter affligebatur. Quare me familiari medico accersito, malum ostendit. Intumuerat enim genu, tantumque eleuabatur, vt humani capitis magnitudinem æquaret. Notæ pitui-

tosum

tosum & vapore plenum ostendebant. Hic chirurgica manu curatus, bis iam sanitatem fuerat consequutus. Reuertebatur tamen id malum priore peius. Quare iudicauimus huiuscemodi ægritudinem, ybi iam inueterasset, nullo modo citra vstionem finiri posse. Territus ille iudicio nostro, ac propterea medicæ artis spe deposita, ad diuinum confugit auxilium. Erat eo tempore in eodem monasterio vir simplex & bonus, fide & charitate pollens, Dominicus Písciæ oppido ortus, & eiusdē religionis professor: per quem Deus plurima iam signa fecerat. Húc igitur Robertus ipse conueniens, miserabilibus primum lachrymis & precibus orat, vt sese suis apud Deum orationibus liberet. quod cùm ille pro sola humilitate abnueret, instat iterum Robertus: nec prius à lachrymis & importunitate desistit, quàm Dei hominem flectit atque exorat. Celebratis itaque ex more ac peractis missarum solennibus, cum ad Robertum ipsum, qui solus celebranti illi ministrauerat, conuersus fuisset, geniculum detegit: & signo Crucis super manum impresso: fiat, inquit, tibi secundum fidem tuā. Quibus verbis omnis prorsus intra paucolos dies delituit ægritudo.

do. Quod & nos non ſolùm vidimus, ſed & propriis (vt aiunt) manibus attrectantes, geniculum ipſum detumefactum ac penitus ſaneſcens inuenimus. Et ne quis non omnino virtute diuina factũ putet, hic iam ſeptimus eſt annus, ex quo ille ſanitatẽ adeptus, eam ſeruauit & ſeruat ope & auxilio illius, qui ſolus omnia potens, viuit & regnat in ſecula.

ANNOTATIO.

ALEXANDER Benedictus Hiſtoriæ humani corporis libro primo, cap. XIIII. ex vulnerato genu cornu enatum refert, quod & admiratione haud caret.

Miraculo liberatus.

CAPVT X.

IVVENIS quidam Florentinus, nomine Gaſpar, dum circa præcordia ſagitta vulneratus ſpiculũ educere nititur, relicto mucrone arundinem tantùm euellit. Quem cum chirurgici, omni licet ingenio, omniq́ue præſidio nixi, auellere minimè potuerint (in intima enim coſta adeò inſederat, vt reuelli nullo auxilio poſſet, niſi coſta ipſa perfracta, & vulnere ampliore facto) mortem potius quamlibet miſerabilem, quàm tale

tale genus curationis subire malebat. Quare tandem in desperationem versus, laqueo suspendere se, aut profluenti Arno, vel alto puteo præcipitem dare cogitabat: quod & fecisset, nisi assistentes amici illum diligentissimè custodissent. Inter quos erat vir quidam Marioctus nomine, fide & probitate pollens: hic hominem iugiter deprecabatur, vt desperatione reiecta, in manus potius Dei, à quo est omnis salus, tam grande malum tradere conaretur. Huius tandem precibus flexus Gaspar, totus ad Deum cõuertitur, non die, non nocte ab oratione cessans: donec in vaticinium prorumpens, nõnullos interim, qui ad eum visendi gratia accederent, dum adhuc procul essent, paulò post adfuturos prędiceret. Quin etiam & ignotum quemlibet proprio quoque nomine citans, admonebat astantes omnes vti Deum timerent, & de salute sua considerẽt. Se enim non modò de ea, deque die & hora qua illam consequi deberet, certiorẽ factum esse, sed multa præterea eodem lumine præuidisse aiebat: vt profectionẽ suam Romam, & mortem; exilium Petri Medicis & fugam; ciuitatis nostræ Florentinæ angustias & calamitates; Italiæ subuersionem, &
alia

alia quamplurima, quæ breuitatis causa silentio præterimus: quæq. ferè omnia magna ex parte impleta iam videmus. Nam & qua prædixerat die atq. hora, mucro ipse ex vulnere sponte sua prosiliit: quo eiecto etiã vaticinari destitit, & Romam tandem peregrè proficiscens mortuus est.

ANNOTATIO.

REFERT & Alexander Benedictus exempla duo superiore non minus rara aut admirabilia. Vnum de rustico, qui in dorso vulnus cum telo acceperat, cuius ferrum, quod intus hæserat, biennio pòst per aluũ descendit, Hist. hum. corp. lib III. cap. IX. alterum de Græco, qui teli partem sternutatione eiecit, quæ in vulnere à tempore accepto XXV. annis latuerat. eiusdem Hist. lib. IIII. cap. XXXIIII.

Mulier vulua carens vixit annis decem.

CAPVT IX.

INGENIOSVS nostri seculi medicus Vgolinus Pisanus me licet iuniorem aduocandum censuit: vt vnà cum illo mulierem quandã curaremus, quæ vuluæ perniciosо vlcere vexabatur. Huius nos malitiã omni studio & diligẽtia tollere, sed frustrà, conati sumus: nam corrupta interim vulua,

&

& frustulis cõminuta descendens, non prius fluere destitit, quàm tota putrescens decideret: ac sic mulierem ingenti malo liberauit, quæ licet vulua carens, sana tamẽ superuixit annos decem.

ANNOTATIO.

VVLVAM siue vterum, in quo fœtus concipitur ac gestatur, corrũpi ac exulcerari quãdoque contingit, ac deinde vicinas partes infici: vesicam quidem vt cap. XXXIIII. Exemplorum nostrorum narratum est: nonnunquam verò & rectũ intestinum. Atque tunc quidem excrementa alui per pudendum tandem excerni contigit. Quemadmodum mulieri cuidam accidit, quæ posteaquã diutino tempore purulenta fœtidaque, manifestissima exulcerati vteri signa, per pudẽda excreuisset, postremò & alui excrementa per eundem locum demisit. Ita autem corrumpi vterum, vt nulla vicina parte infecta aut lęsa, tota exciderit, non immeritò inter rarissima naturæ miracula refertur. Memini verò & mulieri cuidam vterum prolapsum, totum foras ad humani capitis magnitudinem pependisse, ac sic hanc aliquot annis miserè vixisse.

Aqua inter cutem.

CAPVT XII.

AQVA inter cutem cùm vehementius vrgeretur puer: tantaque intus contracta esset, vt aluum nullã in partem moue-

K re

re posset, omni auxilio medicorum destitutus, temerariam sibi libertatem vendicauit. Quare aqua quantum poterat epota, in vltimum sese mortis discrimen malè sanus præcipitauit. Verùm siue id aquæ contractæ impulsu, siue ope naturæ factum sit, soluta est vmbilici vnitas: indeque tanto impetu aqua profluere cœpit, vt supra ventrē cubitos tres ascenderet. Quo sanè vitam finisset, nisi circum assistentes opposita manu aquam fluere non permisissent. Hinc medico accersito, & aqua paulatim educta, ac curioso victu, & cæteris quæ ad rem facerēt iniunctis, breui tempore in pristinam redactus est sanitatem.

Rusticus per annum nihil bibens, ab aqua intercutem liberatur.

CAPVT XIII.

RVSTICO, quem aqua intercutē malè habebat, opem nostram expostulanti, sanari illum, cùm iam morbus inueterasset, minimè posse respondi. Instanti tamen vt aliquod saltem consilium ei præberemus, subridens, inquam, amice si curari desideras, opus est vt non vltra bibas, quàm vt vitā sustineas. Discessit: & anno peracto ite-

rum

rum interrogat an ipſum nouerim. Nego me hominem noſſe. At ille, tua ope curatus, inquit, ad te reuertor, ſcire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere: cum hactenus per annum nihil biberim. Admiratus interrogo quare, & cuius conſilio. Cui ille, inquit, tuo: & rem omnem ab initiò narrat. Iuſſi igitur paulatim vino aſſueſcere: ſed mero potius quàm lymphato, & eo ipſo auſtero ac tenuiſſimo. Diſceſſit, & curioſa potione vſus, ad priſtinumq́ue reuerſus ſtatum, quam mecum familiaritatem primū contraxit, eam adhuc in hanc vſque diem officioſiſſimè ſeruat & colit.

ANNOTATIO.

HYDROPIS, hoc eſt, aquoſi humoris collectionis, duæ ſunt ſpecies: Hypoſarca & Aſcites; in Tympanite ſiquidem flatus colliguntur. In Hypoſarca per naturalis caloris debilitatem & impotentiam pituitoſior, hoc eſt, crudior ac frigidior ſanguis gignitur, qui per venas in corpus diſtributus, ipſum tumidum reddit, & albido pituitæq́ue emortuo colore pallens apparere efficit. In Aſcite verò intra peritonæum præcipuè humor colligitur, venterq́ue diſtenditur. Hypoſarca ruſticum laboraſſe veriſimile eſt, & crudis frigidiſq. humoribus, per potus abſtinētiam à natura cōcoctis, & in ſanguinem conuerſis, tum & vitam eum ſuſtinuiſſe,

tùm & ſanitatem recepiſſe. Puer autem potuit Aſcite laboraſſe, non tamen ex refrigeratione, ſed ex calida nimium, & ſicca Iocinoris intemperie, qua tam grauiter quandoque Iecur afficitur, vt probũ ſanguinem non cõficiat: velut in hydrope quę acutos morbos ſubſequitur, teſte Galeno lib. VI. De Locis affectis capite primo. Aduerſus huiuſcemodi Hydropen aquæ potio remedio eſſe potuit, iocinore videlicet refrigerato & humectato, ſi modò recens nata fuerit: Nam diuturnæ Hydropes incurabiles habẽtur, diuturnitate mali Iocinore aut liene corrupto ac vitiato. Succedit autẽ non rarò acutis morbis Aſcites, & frequenter etiam Ictero. Cõtingit autem non rarò in hoc Aſcite, diffuſis per vniuerſum bilioſis humoribus; calorem ſubinde tantum excitari, vt quacunq. corporis parte ſcalpta leuiterque cute vulnerata; mox calidus, niger, & quaſi aduſtus ſanguis effluat. Cæterùm Hydropis per aquæ potionem curatæ extat & exemplum lib 2. Epiſt. Iohannis Langij, Epiſt. XII. *Vxor,* inquit, *barbitonſoris in Nouoforo, Palatinorum in Noricis oppido, plus ſibiipſi quàm marito aut medicis morigera, cuius venter hydrope in immenſum turgebat: hæc aquàm de fonte ſcaturiente magnopere ſitiebat. Progreſſa itaq; marito inſcio extra vrbem ad fontem, in quo cum aqua ſcaturigine ſimul arena ebulliebat, de qua quantũ manu caua apprehendere potuerat, ter aut quater deuorauit. Domũ læta reuerſa, rem omnem nobis recenſuit: & intra biduũ, per fluxũ vẽtris plurimũ, pituitæ excreuit: apertis quoq. ſua ſpõte in ano mariſcis, vnde cõfertim ſanguis niger effluebat, ab Hydrope conualuit.*

Stru-

Struma ingentis magnitudinis & ponderis.

CAPVT XIIII.

MVLIEREM Oliuam nomine, ſtruma coxæ innata multos annos miſerabiliter vexabat. Ad eam enim iam magnitudinem excreuerat, vt occupante ea coxam ipſam ac crus, ambulare nó poſſet. Quo factum vt iam quinquennio miſera in lecto iaceret. Nec ex medicis vllus inueniebatur, qui aut ferro aut alio quouis medicamento tollere tam ingens malum auderet. Quare omni ſpe deſtituta, me cum iunior adhuc eſſem, ad ſe vocans, operam noſtrá depoſcit. Lachrymis vrget & precibus, vt quamlibet miſerabile, aliquod tamen ei præſidiú afferam: mori ſe malle quàm in tanta miſeria & calamitate vitam ducere. Mouerút me, fateor, infelicis mulieris lachrymæ: ac propterea rem ſanè arduam, & quam nullus qui ſaperet attentaſſet, aggreſſus, ſtrumam ipſam ea potiſſimum parte, qua coxa pendebat, vinculo deligo. Et quoniam reſecanda craſſitudo palmo plenior erat, ſingulis quibuſque diebus vinculum ipſum arctius necto, donec pars media reſecaretur. Tum

candenti ferro quod superest scindo: sanguinem supprimo, & mulierem ferè mortuam resumens molli cubiculo recreo: ac curiosa dein obseruatione, idoneisque medicamẽtis ritè procedens, diuino tandem auxilio eam in pristinam sanitatem reduco. Tanta autem fuit præcisæ carnis moles, vt pondus sexagintà librarum excederet.

Ex frigidissimo emplastro stomacho admoto mors subsecuta.

CAPVT XV.

NOVI Medicum, qui vel incuria, vel magis, vt arbitror, inscitia, emplastrũ frigidissimum stomacho cuiusdam viri, dũ illum ventriculi dolor satis mordax vrgeret, superposuit. Putabat enim hoc auxilio dolorem ipsum tolli posse. Verùm ille dolore ferè amoto, grauem tamen noxã percipiẽs, redeunti medico exponit dolorem quidem remissum; se tamen inspirandi difficultate vexari. Quod inscius medicus paruifaciens iterum emplastrum admouit: & ne tollatur etiam iubet. At æger, dum assistentes imperata faciunt, paucis interim horis singultu premitur: quo grauius grauiusque hominem affligtante, inhorrescunt illi membra:

ex quo etiá paucis interceptis diebus mors subsequuta est. quam medici omnes ex incusso stomacho frigore prouenisse iudicauerũt. Ignorabat enim bonus ille medicus, nullum princeps aut principi subseruiens membrum solis frigidis esse curandum.

Ex frigidissimo aquæ potu vir interimitur.

CAAVT XVI.

ANTONIVS Parmensis iuuenis admodum robustus, cum sub feruentissimo sole, & magni æstus tẽpestate pluribus diebus in itinere fuisset, ardentissima tandem febri correptus est: quare cum vehemens eum sitis vrgeret, frigidissima aqua epota, intra paucas horas mortuus est.

Defectio ex frigidissimi vini haustu.

CAPVT XVII.

BLASIVS Senensis familiaris noster & condiscipulus, dum longiusculo tempore sub ardẽtissimo sole pilæ lusu incaluisset, nec sudore adhuc aut fatigatione remissis, in subterraneũ locum, vbi vinaria erat cellula, descendisset, frigidissimi vini calicẽ haurit: quo epoto statim deficit: indeque, vt

erat ferè præmortuus ad cubile delatus, ac calidis vtcunq. fomentis, ſed non ſine graui noxa tandem, licet ægrè, refocillatus, conualuit. Frigidiſſima enim potio altius cordi inſederat.

ANNOTATIO.

NON modò ex frigidiſſimæ aquę potu, aut frigidiſſimi vini hauſtu, periculum iis imminet, qui vehemẽter ſuper calfacti ſunt: ſed & ex frigidi lactis, cui ademptum eſt butyrum. Nam hoc ipſum in ventriculo malè affecto, etiam facilè concreſcit, ac deinde moleſtias excitat. Vir quidã poſteaquam à febri, qua aliquot diebus laborauerat, ſibi liber videretur, ac carnes veſperi cum aliis coctas ediſſet, poſtridie magnum hauſtum, circiter libram videlicet, lactis huiuſcemodi frigidi ieiunus bibit, ſperans aluũ (vt aliàs aſſolet) inde laxiorem futuram. Id cùm non ſuccederet, & moleſtis torſionibus ac doloribus circa vẽtriculum torqueretur, digito gutturi impoſito vomitionem excitauit: cum qua duæ lactis concreti magnę partes excretæ ſunt, pro numero hauſtuum quos ſumpſerat. Nam bis ſe bibiſſe affirmabat. Ac ſic à doloribus circa ventriculum liber factus, à frigidi huiuſcemodi lactis potione deinceps abſtinuit.

Religioſa quoque quædam cum febricitaret, & huiuſcemodi lac quoque non coctum bibiſſet, aliquot diebus circa ventriculum pondus ac moleſtum dolorem ſenſit, qui non priùs ceſſauit, quàm difficili vomitione ſuperueniente, & multis lactis con-

cōcreti durioribus particulis vnà redditis, quibus reiectis melius habuit. Tantum malorum lac etiā cui ademptum est butyrum adferre potest, si in vētriculum incidat calidiorem, vel aliena qualitate imbutum, vel prauorum alimētorum reliquiis infectum. Corrumpitur verò & in huiuscemodi vētriculo lac purum, ac in grumos coïens, molesta symptomata non rarò adfert.

Erosum capitis os.

CAPVT XVIII.

QVIDAM Monachus ordinis Beati Augustini, ex his quos Canonicos regulares vocant, dum in monasterio Diui Donati, quod vrbi nostræ prominens Scopetum dicunt, vitam ageret, semel mecum cōquestus est, affirmans capitis eius os paulatim indies erosum iri: quod miratus, caput detego, manu diligentius cōtrecto, frōtem ferè totam osse denudatam inuenio: & quod maius est, nullam in cute summa, nullam in carne noxam aduerto: rei causam quæritans, iudico acutissimo humore hoc fieri, qui foraminulenta carne demissus nullam in ea vim faceret. Os verò, quod densius, ac propterea magis obsistens, eroderet, non secus ac fulgur, quod aurum, illæsis interim loculis, nonnunquam liquare solet.

At Monachus ille, cum maior iam oſſis ipſius pars eſſet eroſa, & nullo proficeret auxilio, paucis annis vitam finiuit.

ANNOTATIO.

OSSA capitis erodi frequenter cõtingit ſub ijs tumoribus, qui luis Venereæ ſymptomata habentur: quorum plerique ad Atheromatum, alij ad Meliceridum naturam accedunt. Qui ſi diu incurati permãſerint, os quod ſubeſt corrumpitur, ac carioſum redditur. Alexander Benedictus nõ modò corrumpi, ſed & exemplum refert in oſſe abſceſſus nati, Hiſt. huma. corp. lib. primo, cap. VI. Oſſa corrumpi nouum, inquit, non eſt: ſed abſceſſus innaſci mirum eſt, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam Gallico morbo interemptam reſecaremus, cauſam morbi perquirendo, oſſa ſub membranis ſuis integris tumentia, & ad medullã vſque ſuppurata inuenimus, ea duntaxat ratione; quoniam & ipſa nutriuntur, abſceſſibus ob id afficiuntur.

Lapis ex inteſtinis eiectus.

CAPVT XIX.

MARIOTTVS Palla Pharmacopola cum inteſtinorum dolore vexaretur, eiuſque venter nihil ferè, & id quidem ægrè atque liquatum redderet, pluribuſque hominem medicamentis aluum ducentibus & clyſteribus curaſſent medici, & morbus nihil-

nihilominus inualeſceret, ad aliud auxilij genus conuerſi, totam ipſius aluum humidis fomentis emolliunt: nec prius ab incepto deſiſtunt, quàm ille ſic fotus lapidem inſtar columbini oui aluo proiicit. Qui quidē lapis inteſtino ſubſiſtens, & iter magna ex parte obſtruens; licet ideò deduci non poſſet, quod inteſtino tunicíſque eius deligatus eſſet, vel quod ipſius craſſioris inteſtini aliqua fortè inhæreſceret cellula, medicamentorum tamen præſidiis, & expultrice adiuuante virtute tandem propulſus eſt.

ANNOTATIO.

LAPIDES ex inteſtinis reiecti meminit Galenus lib. VI. De Locis affectis: *Scribunt nonnulli* (inquit) *quod à forti excernendi conatu, præcedente dolore vehementi, aliqui lapides calloſos deiecerunt, iis qui in veſica naſcuntur haud abſimiles. Id quod ego neque vidi, neque alium qui viderit vnquam audiui.*

Aerea acus perforato ſtomacho extrinſecus truditur.

CAPVT XX.

DEVORAVERAT mulier quædam æneam acum, & nullá inde noxa percepta, integrum annum ita vt erat, ſana permáſit. Quò peracto cœpit dolor ſatis acutus mulie-

mulierem ipſam circa ventriculum vrgere: qui dum eam magis magiſque indies affligeret, plures conſuluit medicos: nihil tamẽ de deuorata acu, quam penitus obliuioni tradiderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde ſententiæ. Alii enim ab acutiore humore, alij à vento inter tunicas ſtomachi recluſo, cæteri verò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Cumque omni quo poterat ſtudio & diligentia curata, ſanitatẽ nullo modo conſequi poſſet, medicæ artis ſpę depoſita, tolerare id malũ ſatius duxit, quàm perpetuis medicamentis inaniter vexari. Sicque annis iam decem, tali vrgente dolore, miſeram vitã trahebat, cùm ecce acus illa terebrato ventriculo, è paruo demiſſa foramine, proſiliit. Nos autem & acũ vidimus, & mulierem curauimus: quæ paucis pòſt diebus, vnitate vulneris facta, in priſtinam ſanitatem reſtituta eſt.

ANNOTATIO.

HVIC ferè ſimile eſt, quod apud Alexandrum Benedictum exemplum legitur de acu crinali cum vrina reddita, Hiſt. huma. corp. cap. XIII. lib. V.

Accedit & huic quod Ioannes Langius Epiſt. quadrageſima lib. 2. refert. *In ginæcio*, ait, *Ducis Iulia-*

Iuliacẽsis virgo dum sese adornaret, perterrita, ingemiscens, acus quinque, quas in ore mordicus tenebat, deglutiuit, & per vrinam illæsa easdem reddidit.

Ob incuriam à lepra liberatus.

CAPVT XXI.

MEMINI Onofrium Tedaldum pro mortuo à medicis derelictum incidisse in manus nostras, non quidem vt curaretur (id enim factu impossibile videbatur) sed vt satis amicorum opinioni & ægro ipsi fieret. Lepra hominem malè habebat: & febricula insuper vrgebat. Quam, quòd solitas animalis partes occupans quasi habitũ inducat, Græci ἑκτικὴν vocant. Tantumque inhæserat solidis membris hæc febricula, vt macie & tabe consumpta carne, nihil nisi pellis & ossa superessent. Quin & in neruis crurium tanta idem contractio facta erat, vt calces natibus inhærescentes extendi nullo modo possent. Indulgens itaque hominis voluntati, permitto vt omnibus omissis legibus suo arbitrio viuat. Aduentante igitur vere, cùm iam nux prima tenuiore cortice vestiretur, his vesci cœpit. Et cũ omne aliud cibi genus fastidiret, nõ vna alteráue cõtentus, etiã supra centũ singulis diebus cõedebat, pane licet modico adiecto. Quo factũ

vt & venter fluere cœperit, & stomachus nihil cōtinere: sicque frustula integra deiici, vt cōcoctio in eis nulla appareret. Hoc itaq. incurioso & licentiore victu vsus, ad æstatem vsque processit. Quo tempore Citrullos, Angurias, Peponesque comedens, nullum præterea cibi genus deuorabat: sed & ea cruda & incocta omnia deiiciebat. Peracta autem iam ferè æstate refici cœpit, & corpus quoquo modo resumptum ad habitum suum reuertitur, quoad sicco & calido morbo humidis & frigidis præsidiis superato, quem ratio & diligētia curare non poterat, incuria & temeritas ad pristinam redigeret sanitatem. Qua biennio feliciter vsus, incurioso postmodum victu, & inutili libertate in eundē recidit morbū. Quo demum absumptus, paucos post annos è vita discessit.

ANNOTATIO.

FVIT quoque & admirabili fortuna ab Elephantiasi miser ille liberatus, cui messores vinum exhibuerunt, in quo vipera mortua erat. Rati etenim expedire huic mori potius, quàm in illa miseria viuere, remedium contulerunt, à quo sanitatem recepit, de quo Galenus lib. XI. De Simp. med. facultatibus.

Vlcus

Vlcus menti sanatum dentis euulsione.

CAPVT XXII.

IUVENIS quidam Angenius nomine, annis iam tribus menti vlcere vexabatur: qui licet opera compluriũ medicorum vsus fuisset, tantum abfuit, vt non deprehendentibus illis morbi causam sanitatem consequi potuerit, vt penè omnem recuperandæ valetudinis spem amiserit: dum scilicet, ex his nonnulli, quòd altũ & callosum vlcus viderent, citra vstionem nequaquam tolli posse affirmarènt. Atque item alij, quia callosa haberet ora Chironium vlcus crederẽt, & ob id curatu difficillimum arbitrarentur. Nos verò vt primùm hominem vidimus, & vlcus conspicati sumus, nullis id malum medicamentis vinci posse prædiximus: nisi eo prius eruto dente, ad cuius radicem vlcus ipsum ascenderet. Id quod res planè indicauit: nam dente ipso euulso, erosam eius radicem cernimus, vnde scilicet malũ illud fomentum ac pabulum capiebat. Quo sublato, non multis pòst diebus, etiam domesticis medicamentis, sanatum est vlcus.

Attoniti fulmine.

CAPVT XXIII.

ATTONITOS fulmine patrem & filium vidimus, quorũ corpus & mens

stu-

ſtupore quodam tenebantur, adeò vt diſſolutione neruorum, quam Græci ἀποπληξίαν vocant, affici eos crederẽ. Cumq́ue ad ſeptimum vſque diem ferè abſque cibo & potu, quin etiam muti & ſine ſenſu vitam miſeram traherent, ex vena demum, quam medici nigram vocant, ſanguis emittitur, aluus ducitur, corpus plurimis frictionibus diſtringitur, ac tenuiſſimis interim cibis vtcunq. alitur, donec paulatim refecti ad priſtinam ſanitatem reuerſi ſunt.

Lapis tuſsicula expulſus.

CAPVT XXIIII.

HENRICVS quidam Alemanus cùm laterum doloribus triennio iam vexaretur, & ob id opera & conſilio multorum interim medicorũ, ſed fruſtrà, vſus fuiſſet, ad nos tandem venit oratum, vt ſi quo modo poſſem, laboranti illi opem ferrem. Interrogo igitur hominem, an initium morbi cauſamúe teneret, vtrum, ſcilicet, ex frigore, vel ex ictu aliquo, aut nimio curſu, vel diſtillatione à capite, ſiue etiam ex præcedente aliqua alia ægritudine hoc illi contigerit. Reſpondit ſe nullam procatarcticam ſcire cauſam, ſed tantùm ex occulto initio pau-

latim

latim increuiſſe morbum illum, adeoq́. auctum, vt eum ad mortem duceret. Anxius igitur & tāti doloris cauſam minimè deprehendens, neſciebam quò me verterem. Neque enim vlla vel materiei, vel mali habitus erant indicia, cùm tuſſicula quædam ſicca hominem vrgeret; neque item excrementa aliqua videbantur. Et medicamenta etiam, quibus curatus fuerat, intentiones ferè omnes euacuauerant. Quare auctorum tandē ſententiis nixus, quibus docetur medicus, cum cauſæ morbi abditæ ſunt, his præſidiis vti, quæ conferre quidem poſſint, nocere non poſſint: cœpi primùm lenire pectus, mollire guttur & aſperam arteriam, donec calculo ad auellanæ magnitudinem de pectore propulſo, & ſicca illa tuſſicula, & omnis præterea dolor amotus eſt.

ANNOTATIO.

CALCVLI in pulmone nati hiſtoriam quoque narrauimus, verùm non vnius, aut vna vice reiecti, ſed multo tempore moleſti, ac in aſperæ arteriæ ramulis concreti: de quo cap. XXIII. in noſtris Obſeruationum medicinalium exemplis.

Magna suræ ossis parte resecata, puella conualuit.

CAPVT XXV.

HIERONYMI Corbinelli filia octauũ agens annum elephantico morbo affecta est, ita vt & suræ os vitiari cœperit. Summa enim cutis maculas crebrosque tumores habebat, & rubor paulatim in atrũ eleuari ac conuerti cœperat, adeò vt facilè iudicares vitium in osse consurgere: præsertim quòd & ingenti dolore afficeretur, & nullum in carne puris signum appareret. Quare soluto ventre, & sanguine cucurbitulis misso, detegere os decernimus: quo detecto, quicquid putres ac cariosum inerat abscindimus. Sicque magna ossis parte resecata, puella (quod multis impossibile videbatur) tandem ritè curata conualuit.

Sagitta carminibus euulsa

CAPVT XXVI.

NIHIL tàm facile in corpore quàm sagitta conditur, & eadem sæpius altissimè: quod & in milite vidimus, cui telum dextra parte pectoris illatum, sinistræ scapulæ ossi vsque adeò inhæsit, vt & multi mucronem euellere frustra conati sint. Nam redi-

redire tã lõgo ſpatio minimè poterat abſq. carnis & venarum neruorumq́. laniatione, propterea quòd vtrimq. ſpicula ipſum cingerent: nec etiam contrà carne inciſa euelli telum poterat, cùm os ſcapulæ, cui inſederat, magnum amplumque obſtaret. Quare medicæ artis præſidio deſtitutus, cum id citra mortis periculum fieri non poſſet, aduocat ariolum: qui duobus digitis plagæ ſuperpoſitis, & carminibus neſcio quibus inſuſurratis, telum ex oſſe redire iubet: quo etſi abſque ægri corporis noxa, non tamen ſine vtriuſque animæ diſpendio obtemperante, miles ille paucis poſt diebus ritè curatus conualuit.

ANNOTATIO.

DE ſagittæ dorſo impactæ ferro, quod per inferna deſcendit: & parte teli, quæ poſt xxv. annos ſternutatione reiecta eſt, vide inter exempla Alexandri Benedicti, de quibus & ſupra exemplo decimo.

Vlceratæ nares.

CAPVT XXVII.

VLCERARI nares intus cõſueuerunt, eiq́ue malo vix ſuccurri poteſt, cùm inueteraſcit. Mihi nubilis puella nobiliſq́ue oſtenditur, quæ eiuſmodi morbo diu tene-

batur: nec inuentus est Medicus, licet plurimi puellam curandam suscepissent, qui id malum tollere potuisset. Erant enim vlcera circa nares pluribus crustis fœda: è quibus etiam malus consurgebat odor, quod genus Græci ὀζαῖναν appellant. Curam itaque, orãte patre, qui vnicè filiam diligebat, aggredior, his auxiliis fretus, quæ ad hunc morbum conducibiliora visa sunt. Primò igitur aluum duco, humores æquo, & cucurbitulis scapulis affixis, carneque ferro incisa sanguinem mitto. Tum & frictionibus diuertentibus vsus, nares calida aqua spongia expressa confoueo: deinde cerussam & argenti spumam oleo myrtino & omphacino excipiens, ad crassitudinem mellis reduco, eoque illiniri nares sæpius iubeo: quo auxilio crustis omnibus excisis, cerussa demum, olibano, cadmia, phyllique interiore parte diligenter attritis, & melle addito, medicamentum conficio, quo specillum lana obuolutum intingens vlceribus admouebam: & his repletis linimentum, eo quoque medicamento illitum, demittebam in nares. Idque bis die vel ter faciendum curabam: quoad his præsidiis & auxiliis, quod plurimos medicos diu multumque frustrà fatigaue-

gauerat, paucis etiá mensibus sublato, puellam pristinæ reddidimus sanitati.

Naturalia clausa incisione curantur.

CAPVT XXVIII.

NATVRALIA feminarum interdum claudi certum est. Id autem aut protinus in vtero matris fit, aut vlceratione illatum partium: dum scilicet ex incuria medici sanescendo oris inter sese conglutinatis iunguntur.

Incidit in manus nostras puella quædam iam matura viro; iam plenis nubilis annis; cui naturalia ipsa clauderentur. Quæ cùm ego huiuscemodi malum curaturus inspicio, video membranulam quandam, quæ ipsius vuluæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter sese transuersis eam incido: statimque tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, vt grande lumen, quod tunc minister admouerat, extinxerit. Menses enim præteriti intus tenebantur: qui & dolores singulis mensibus excitarent. Incisa itaque membranula ipsa, quicquid ex ea intus superfuit, hamo apprehendo amputoque. Tum reliquum curæ ex aliorũ vlcerum more prosequutus, haud multis

pòſt diebus puellam ipſam ſanam, ac coniugio aptam relinquo.

ANNOTATIO.

AMATVS Luſitanus curatione XXIII. Centuriæ primæ exemplum refert cuiuſdam, cui glans penis non erat à natiuitate perforata: circa verò teſtes foramen, per quod vrinam reddebat. iam & ano clauſo natos quoſdam Beniuenius refert. Ita quandoque vitia quædam hominibus cōnaſcuntur, quę arte ſubinde corrigi queunt: quandoque nequeunt.

Emortuus fœtus vnco extrahitur.

CAPVT XXIX.

MATVRO partu intus emortuo periclitabatur vxor piſtoris mei, quare euocatum me rogat, vt deficienti illi quoquo modo opem feram. Ego verò reputans huiuſmodi curationem inter difficillimas annumerari, & ſummam prudentiam ac moderationē deſiderare (præſertim & quod fœtus tranſuerſus iaceret, vt ne manu quidem intra vuluam iniecta, dirigi in caput aut pedes poſſet, & quòd imus venter iam frigeſceret) de ſalute eius dubitare cœpi. Verùm hortante me coniuge ac cæteris aſſiſtentibus, vt nullum intentatum relinque-

rem

rem auxilium, vncum vertebris dorſi infantis iniiciens, paulatim extrahere nitor. Sed obſtabat oris vuluæ compreſſio, & ceruix toto corpore replicata augebat extractionis difficultatem. Quare calido oleo naturalia foueo; quo paulatim hiante vulua fœtum educo. Mulieremque ferè mortuam molli cubili recreo, & oportunis demum pręſidiis curatam priſtinæ ſanitati reſtituo.

ANNOTATIO.

MORTVI in vtero fœtus, ac aliquot annis geſtati, deinde per inciſionem exempti, hiſtoria extat Mathiæ Cornacis: quæ, cum duabus aliis haud diſſimilibus, ſub finem aſſcripta eſt.

Natus ano clauſo.

CAPVT XXX.

VIDIMVS duos pueros ab vtero matris natos naturalibus clauſis: horum alteri caro quædam in ano altius increuerat, adeò vt inteſtini exitus percipi nullo modo poſſet: quo factum vt paucis diebus vitam finierit. Alteri verò membrana quædam ipſius tantùm ani ori opponebatur: ſed ea acutiore ſcalpro præciſa, ſtatim ſanatus eſt puer.

Naturalia erosa & clausa.

CAPVT XXXI.

MVLIEREM etiam vidimus, cui morbus, quem vulgò Gallicum appellant, totam vuluam eroserat, & incuria medici quicquid erosum fuerat, oris inuicem iunctis obcalluit. Indeque sola vrina, & ea ex paruo quidem foramine reddebatur. Huic nos (propterea quod callus ipse altior esset, quàm vt citra mortis discrimen incidi posse existimaremus) consuluimus, vt incurata potius viuere, quàm tanto se periculo exponere vellet.

Intestino tenuiore clauso vita finitur.

CAPVT XXXII.

STOMACHO longa & plura vitia cùm ex aliis membris, tum humoribus sibi innatis accidere consueuerunt. Vnde & nos virum nouimus quinquagenarium, qui ex præterita ægritudine, quam χόλεραν Græci vocant, in qua simul & deiectio & vomitus accidunt, intestinaque torquentur, & bilis atra suprà infraque erumpit, in perpetuum, & vt experientia docuit, penitus insanabilē inciderat vomitū: vnde & stomachus pau-

cis admodum horis cibum continebat, & aluus præterea nihil omnino reddebat, siue leuibus, siue acribus medicamentis vrgeretur. Assumebat enim cibos leuiores, & ad concoquendum faciles: quos vbi aliquot horas continuerat, quicquid ex his supererat euomebat. Alebatur autem parte tenuiore, quam venæ à ventriculo attrahebãt: sicque miseram quidem, sed tamen longiusculá vitam duxit. Huius verò nos morbi causam indagantes, putauimus eam intestino tenuiore figi: eoque adeò obcalluisse, vt cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non posset, retrocederet, & vomitu tandem expelleretur: id quod mortuo eo, experimento comprobare volentes, corpus incidere tentauimus. Sed nescio qua superstitione negantibus cognatis, voti compotes fieri nequiuimus.

Ex abscessu Mesenterij mortuus.

CAPVT XXXIII.

IVLIANVS quidam iuuenis alioquin optimus, alui torminibus vexabatur: inq; dies magis magisque dolor vim capiebat: tantumque aberat vt huiuscemodi doloris abditæ causæ comprehendi possent, vt nun-

quam vllis præsidiis tolli, aut saltem leuari hoc malum potuerit. Omnia enim viscera sana videbâtur, iecur, lien, & intestina omnia nullam doloris notam ostendebant. Sed ille, nihilominus magis magisque indies, quàm vt tolerari posset, vrgéte dolore ipso; tandem è vita discessit. Quare mortui corpore inciso, vt scilicet tanti mali causas dignosceremus, & sanis omnibus, vt putabamus, inuentis visceribus, iubeo intestina amoueri. Quæ dum gladio discindit minister, in abscessum magnú incurrit. Quo præciso, materia multa nigrior fœtensque profluxit, encausto sutorio similis. Ex quo manifestam eius mortis causam deprehendimus. Atra enim bilis eò cófluens huiusmodi abscessum paulatim effecerat.

ANNOTATIO.

In mesenterio quandoque inflammatio, ac deinde abscessus gignitur, de quo Ioannes Fernellius doctè ac eleganter scribit, lib. De Partium morbis VI. cap. VII. & quidem his verbis: Vera quoque inflammatio in mesenteriú incidit, quum ab exesis aut ruptis illius venis sanguis excidit, & in aliqua sede præter naturam collectus putrescit, tandemq; suppurans abscessum facit. Ea inflammatio sine manifesto dolore est, solumque grauitatis sensum habet, nisi fortè vehementius prematur. Febris ad-

mo-

modum læuis & lẽta, ſine ſiti, ſine grauibus ſymptomatis, nec omnino ægrum proſternẽs, nec quotidianas functiones interpellans. Principio ſanies quædam rubra, facto deinde abſceſſu, pus album defluit ab aluo, & vtrunque modò permiſtum alui fecibus, modò ſeorſum & ſyncerum, vt quum inflammatio in poſtrema inteſtina deuergit. Tum quippe pus per venam proximam in recti aut coli inteſtini capacitatem influit, ſyncerumque magna interdum copia redditur nullo ſenſu doloris: quod aliquando celebres medicos magna admiratione & controuerſia torſit. Sed non aliunde id quam ab affecto meſenterio dimanare facilè noſci poterat. Neque enim ab inflammatis inteſtinis, neque à ventriculo poteſt ſine vehemẽti dolore prodire. Ex iecoris verò aut ex lienis inflammatione, febris vehementior affligit, omniaque ſymptomata fiunt grauiſſima: neque tam ſyncera ſanies ſeorſum ob longiorem viæ tractum exit. Renes etiam affecti non illàc, ſed per vrinas repurgantur. Itaque vnum meſenterium reliquum eſt in abdominis capacitate, quod ſub illis notis inflãmatione tentetur. Hactenus Fernellius.

Nouimus & nos quandam, cui inflammatio in Meſenterio nata fuit, & initiò malè habuit, ſed poſteaquam inflammatio ſuppurata, & in abſceſſum conuerſa, melius habens, ſanà ſibi viſa eſt. Interim ſingulis diebus per anum bis terúe purulenta admodum fœtida, ſyncera, nulliſque excrementis permixta redduntur. Et quidem nunc quartus agitur annus à quo ſic ſeſe habet.

Mo-

Monialis intestinorum dolore mortua.

CAPVT XXXIIII.

IN cœnobio Diui Donati quod in agro Puluerosæ est, religiosa mulier & eius cœnobij professa fuit: quæ intestinorũ doloribus multis iam mensibus vrgebatur: & aluus nil nisi ægrè & durum, idque tantùm decimo quoque die reddebat. Cumque nullis conferentibus auxiliis diu multumq́. hoc malo vexata, tandem naturæ concesserit, mortuæ corpus incidendum curauimus, & inuenta sunt intestina altiore callo constricta: adeoque iter angustum relinquebatur, vt deiectiones ægrè transmitti possent. Hoc tamen nos malum, propterea quòd aluum prementi nescio quid durum renitebatur, etiam ea viuente præsenseramus.

Tuberculum supra cordis arteriam.

CAPVT XXXV.

MVLIER clara nomine & genere, cordis dolore interdum vexabatur, quem medici à malo ipsius cordis habitu fieri arbitrabantur. Sed cum pluribus iam annis connubio iuncta non conciperet, & sterilitatis causam quæreret, ac tollere conaretur

retur multis præsidiis, ita demum dolor ille cordis increbescere occepit, vt perpetuus fieret. Ex quo sæpius etiam mulier ipsa deficiens, recreari vix poterat, donec eo iam magis magisque inualescente, è medio sublata est. Cæterùm mortuæ corpore inciso, & frustulum nigrioris carnis in sinistro cordis ventriculo supra arteriam, quod mespilij formā haberet, & vulua à medio infra versus imam eius partem iunctis oris obcalluisse reperta est. Quare vt tuberculum illud mortis, ita hoc sterilitatis causam fuisse cognouimus.

ANNOTATIO.

CALLVM quoque cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum obseruauimus: multis hic annis cordis palpitationi obnoxius crebrò fuerat; sex verò ante mortem mensibus in sinistro carpo pulsum tàm exiguum habuit, vt nullus frequenter apparuerit, ac sępe sentiri non potuerit. Fuit quoque, palpitante corde, difficilè admodū huic potum admittere, sic vt vix vnciam simul bibere potuerit. in pectoris huius spatio sublutei coloris humor collectus quoque fuerat.

Stomachum obcalluisse.

CAPVT XXXVI.

ANTONIVS Brunus affinis meus, cum emāducatum cibum breuiore,

quàm

quàm par erat, temporis ſpatio contineret, & ita vt erat incoctum reiiceret, omnibus medicamentis, quæ ſtomachi vitiis adhiberi poſſunt, diligentiſsimè fotus eſt. Verùm cùm ea nihil omnine proficerent, & corpori ob inopiã alimenti iam abſumpto vix pellis & oſſa ſupereſſent, gradatim tandem ad mortẽ deductus eſt. Quare defuncti cadauere publicæ vtilitatis gratia inciſo, inuentum eſt hominis ventriculũ ita iunctis oris ad imam eius partem obcalluiſſe, vt cùm nihil inde ad inferiora tranſmittere potuerit, neceſſariò mors ſubſecuta ſit.

Callus in venis meſaraicis.

CAPVT XXXVII.

PETRVS Albimarius filium habuit, qui cum octauum iam ageret annum, in corruptum incidit appetitum, quo calculos ruderaque comedens in lentam tandem febriculam deuenit. Indeque procedente tẽpore & ventriculus non continere & venter fluere cœpit. Adeoque duobus his malis vexatus eſt puer, vt paucis etiam diebus è vita deceſſerit. Huius nos cùm annuente patre emortuũ corpus incidiſſemus, repertus callus inter venas, quas Meſaraicas appel-

pellant, à quo cùm venæ ipsæ adeò obstruerentur omnes, vt ferri inde sanguis vltrà nõ posset, necesse fuit puerum è vita migrare.

Angina incisa.

CAPVT XXXVIII.

ANGINA laborabat Nicolaus Rota, sed nullus tamen rubor, aut tumor, vel intus in gula, vel extrà videbatur. Et ipse nihilominus vix spiritum trahens, quicquid præterea edendum sumeret, per os statim & nares reiiciebat. Quare cum arescente corpore, pallente iam facie, ac vertentibus oculis, spes omnis sublata esset, & medici, quibus cura demandata fuerat, ægrum amplius non adirent: me licet iuniorem cõuocant, ægrum ostendunt, & quæcunque acta fuerant exponunt. At ego cùm & ægrum ipsum ad mortem tendere, & medicos quæcunque opportuna fuerant præsidia adhibuisse intelligerem, cœpi ipse mecum cogitare, satiúsne esset ægrum ipsum Deo & naturæ, vt cæteri medici, incuratum dimittere, an aliquod licet insolitum, vtile tamẽ auxilium experiri. Verùm adhortantibus his qui ægro asistebant, consilium capio, & locum altioribus plagis sub ipsis maxillis, ac

etiam

etiam ſupra collum incido, ex quo cùm ſanies multa prorumperet, adeò morbus leuatus eſt, vt faucibus ipſis ſpiritum ſimul & cibum capientibus, facilis dein ad bonam valetudinem ægro ipſi daretur regreſsio.

ANNOTATIO.

DE Latẽte Angina in noſtrarum Obſeruationum cap. XVIII. latius ſcripſimus, quæ hùc referri poſſunt.

Soluta vmbilici vnitas.

CAPVT XXIX.

VIRVM nouimus, quem dolor in pleniore inteſtino exortus adeò cruciaret, vt nullo interim ſpiritu erumpente mediũ hominem diſiectum iri putares: cumq. fruſtrà multa auxilia adhiberentur, & non ſolùm clyſteria vt in aluum demittebantur, eadem prorſus eiicerentur, ſed & medicamenta quoque tam nihil ex ipſa aluo deponerent, vt iter hinc inde clauſum crederes. Tandem cucurbitula vmbilico affixa (ſolet enim huiuſmodi malum tali præſidio nonnunquam minui ac leuari) ſoluta eſt vmbilici ipſius vnitas: indeque ſpiritus craſsior erumpens, & cucurbitulam ipſam diſiecit, & hominem omni amoto dolore priſtinæ ſanitati reſtituit.

AN-

ANNOTATIO.

SOLVITVR & vmbilici vnitas Aſciticis, quãdo ventre nequeunte amplius diſtendi, humor per vmbilicum ſibi viam querit, ac eò erumpere conatur, quod malũ Hydromphalon vocari cap. XXVI. noſtrorum exemplorum ſcripſimus. Grauidis in partu laborantibus vmbilici vnitas quandoque etiam ſoluitur. Erumpens tunc frequenter omentum tumorem in vmbilico magnum excitat, qui niſi faſciis conſtringatur, ſubinde adeò creſcit, vt moleſtias multas ſecum ferat.

Eleuatio ſtomachi.

CAPVT XL.

ANNVM XVI. agenti Petri Guicciardini filio, ita ceruix ventriculi ſine vllo doloris ſenſu eleuabatur, vt magnitudinem pomi cydonei æquaret: nec manifeſta cauſa oſtendebatur, cum omni nocumento careret. Quare rem admodum diligenter veſtigare cœpi, admiratus quænam abditæ hujus mali cauſæ eſſe poſſent. Sed cum nullam prorſus præter ventum inuenirem, à quo, ventriculi capite paulatim eleuato, ita eiuſcemodi fieret tumor, vt & oſſa etiam talem ſitum adepta, nec vltrà ad priſtinum ſtatum reuerſa, figuram iam illis impreſſam tanquam naturalem cuſtodirent: ferrea de-

mum lamina, quæ ex cingulo quoque surgebat ferreo, stomachum comprimi iubeo, quo paulatim ad sedem suam retrocedere cogeretur: quod factum est. Nã haud multò pòst hoc vno tantum præsidio ita repressus est tumor ille, vt ad pristinam ac naturalem formam ipsius ventriculi ceruix penitus reuersa sit.

ANNOTATIO.

IN Iliaco dolore cùm excrementa per os redduntur, ventriculus quoque in tumorem quandoq. attollitur, partim quidem ex flatibus, sed magna ex parte ab excrementis eò perlatis. Quandocunque autem tale aliquid contingit, non modò spes vitæ superest, sed mors ferè imminet.

Menses vomitione proiecti.

CAPVT XLI.

VRGEBATVR mulier acerbissimo capitis dolore propterea quòd menstrua non prouenirent: verùm his demum vomitione propulsis, ilicò sublatus est dolor. Sed cùm id iterum iterumque ac sæpius factitasset, abhorretis tandẽ mulier ab huiuscemodi vitio, auxilium nostrum exposcit: qui sola sanguinis missione ex venula quæ sub talo est, & mẽstrua ipsa ex naturali locó

ritè profluere coëgimus, & quod ſequens eſt, mulierem ipſam priſtinæ ſanitati reſtituimus.

ANNOTATIO.

TAMETSI plerique exiſtiment naturam non moliri menſium purgationem per vomitum, iſtud tamen exemplú, tum & noſtrum cap. XXVI. ſuppreſsis menſibus ſuperfluentem ſauguinem vomitione quandoque euacuari oſtendit. Affirmat idem Ioannes Langius Epiſt. XL. primi libri. Videtur & hoc teſtari Hippocrates Aph. XXXIIII. lib. V. vt in Scholiis capitis XXVI. quoque ſcripſimus.

Cordis pars patefacta.

CAPVT XLII.

INCISO abſceſſu, qui ſupra ſeptimam vertebram innatum longo temporis interuallo ſinum fecerat, intimamque membranam ſua ſanie prorſus eroſerat, minima ipſius cordis pars oculis cernentium patefacta eſt. Verùm cum hominem ſumma & diligentia & ſolicitudine curaremus, in priſtinam redactus eſt ſanitatem.

Pure per vrinam deducto ſanatus eſt pleuriticus.

CAPVT XLIII.

ORITVR ſæpe in lateribus morbus, qui πλευριτικὸς à Græcis nominatur:

huic tussis & febris accedit, & excreatur cũ pituita sanguis, graue profectò ac intolerabile malum. Hoc cùm affligeretur Antonius quidam, & morbus iam ad maturitaté peruenisset, euacuato per vrinã pure, quod rarò contingere solet, penitus sanatus est æger.

ANNOTATIO.

PVS in thoracis spatio aut in pulmone contentum, per vesicam quandoque expurgari non modò à recentioribus obseruatum, sed & à Galeno quoque visum: vt lib. VI. De Affectorum locorum notitia testatur; vbi viam ostẽdit per quas pus ad renes deferri queat. Recipi siquidem pus à læui arteria pulmonis, ait: deinde per sinistrũ cordis sinũ delatum, in magnam incidere arteriam, per quam ad renes, & illinc ad vesicam descendere. Nam vt à concaua vena, ita quoque à magna arteria ramos ad renes demitti.

Nouimus verò & nos rusticum tantum in pectore puris habentem, vt capite cum pectore deorsum reclinato ex ore illi efflueret, qui purulenta reddita vrina, sanitatem mox consequutus fuit.

Ex tabe sanata sola sanguinis missione.

CAPVT LIIII.

ANNO integro remorantibus mẽstruis mulier ad summam deducta est maciem

ciem: & venæ eius ob nimiá plenitudinem nigriores factæ, admodum extendebantur. Cumq. nullum cibi genus desideraret, consequens fuit, vt totum tabesceret corpus. Quare præsentaneum auxilium iudicauimus sanguinem mittere: qui cum primo die nigrior effluxisset, iubeo & altero idipsum fieri. Quo longè clariore emanante, factum est, vt profluentibus dein mensibus, mulier quæ per annum macie & tabe afficiebatur, idoneis tandem medicamentis resumpta ad pristinam facilè redierit valetudinem.

ANNOTATIO.

NON rarò accidit virginibus viro maturis, vt suppressis aliquãto tempore mensium purgationibus, respiratio reddatur difficilior: cor ex leui occasione palpitet: ventriculus cibum auersetur: & facies corpusque albido colore palleat. Nam quod Galenus lib. contra Erasistratios Romæ agentes de muliercula scribit, cui purgatio menstrua quatuor fuerit mensibus suppressa, quæ faciem habebat rubicundam, inter rarissimè contingentia numerari potest: frequentissimè etenim pallentes sunt. Hoc autem modo sese habentibus virginibus corpora earum non nutriri, ac contabescere, vt à ratione haud alienum, sic ex hac occasione extenuatas sanguinis missione restitui rationi cõsentaneum. San-

guinis enim detractioni menstrua succedit purgatio: hanc verò sanitas sequitur.

Fluxus sola oratione solutus.

CAPVT XLV.

ACCIDIT interdum ventrem fluere: & si diu negligas, difficilior plerunq. fit eius curatio, quin & nonnunquam impossibilis. Quod & nos nuper experti sumus. Iohannia Bencia affinis mea, mulier quidē & animo & genere nobilis, cùm diu ventrē fluere permisisset, eò tandē deuenit, vt nullis medicamentis, nullis auxiliis, nullis etiam balneis eiusmodi fluxus sisti potuerit: augente igitur hoc malum iugi & inuincibili humore, qui ex eius infirmo alioquin & imbecillo capite in vētriculum destillabat. Et licet interdum conualescere videretur, haud multò tamē pòst reuertebatur id malum, & quidem priore deterius. Quare omni spe medicæ artis deposita, fratrem Dominicum Piscienſem ordinis Prædicatorū, de quo etiam superius mētionem fecimus, adit: morbum quo tenetur exponit: se omni humano auxilio destitutam affirmat: lachrymis & precibus orat, vt laboranti sibi sua & fide & oratione opem ferat. Quod cum

cum ille se facturum pro viribus annuisset, admota manu mulieris caput comprimit. Tum fusa oratione, ac signo Crucis ibidem impresso, abire iubet. Reuersa domum, cũ eo ipso atque etiam altero die venter nihil ex consuetudine præterquàm sanum redderet, me conuenit, rem ordine narrat, seq. penitus liberam affirmat. Quod etsi Deo, cui possibilia sunt omnia, factu facillimum scirem: verebar tamen ne quod habebat in votis mulier, id iam se adeptam persuaderet: cùm nihilominus morbus ipse paulò pòst vel etiam deterior reuersurus esset. Sed cũ ita tertius peragatur annus, ex quo fluxus ipse suppressus est, nec vlla interim apparuerit, vel etiam appareat regressionis nota, ingenuè & fatemur & prædicamus, hoc solo nutu Dei per fidem & orationem sanctissimi illius viri factum fuisse, ad laudẽ & gloriam nominis sui, quod est benedictum in secula.

Gelatus in comitialem incidit morbum.

CAPVT XLVI.

HIERONYMVS Bencius, cùm è Diui Laurentij æde, vbi declamãtis ad populum concionem audierat, domum sese

recepiſſet: & reſerato oſtio ad cubiculum vſque, in quo vxor ex partu languens iacebat, aſcendiſſet: immotus ibidem & inconniuis oculis ſtetit. Quem cum vxor diutius intuita rogaſſet tandem quid ageret: & ille nihiloſecius expergiſceretur, accerſitis famulis in eodem quo illa iacebat cubili, coniugem locari iubet. Qui vbi tãdem ſenſum recepit, nihil eorum quæ ipſe interim egerat, recordabatur. Quare conuocatis medicis, quibus & ipſe interfui, plurimo ſermone quęſitum eſt, an ille toto eo tempore obdormierit, vt accidit multis: qui ea perſæpe dormientes faciunt, quæ munia ſolùm videntur eſſe vigilantium: an alio quopiam morbo laborauerit. Ac tandem conuenimus illum eo tempore non dormiſſe, ſed rigidum potius, vel attonitum, vel gelatum fuiſſe. Quam quidem ſententiam etiã ſubſequens malum manifeſtiſsimè cõprobauit, cùm paulò pòſt in comitialem inciderit morbũ: quo nullis prorſus cõferẽtibus auxiliis multos iam annos miſerabiliter cadit.

ANNOTATIO.

CATOCHVS affectus erat, quo Hieronymus Bencius initiò detentus fuit. Cùm autem huius

huius frigidus ac crassus pituitosus humor causa fuerit, facile in comitialem morbum transitum fecit. Catocholaborauit & matrona illa, de qua nostrorum exemplorum cap. v. ex quo in Lethargú incidit. non rarum autem, morbum vnum in aliú permutari.

Amissa atque iterum recuperata memoria.

CAPVT XLVII.

Ex præterito morbo conualescens Antonius quidam Senensis, quæcunque memoria fixus tenuerat, ita prorsus oblitus est, vt ne rerum quidẽ nomina reminisceretur. Dumque Florentiæ esset, Senis se esse putabat: sed ne amicos quidem ab inimicis discernebat: quos etiam immutatis nominibus vocitabat. Quare eo velut prorsus amẽti, atque deliro naturæ dimisso, cùm vigesimo iam die hoc malo angeretur, cœpit vẽter fluere, variaque & diuersa strigmenta, sanguinem, bilem viridem, muccosasque deiectiones deponere. Quo factú, vt mens simul & memoria redirent, licet nihil eorú, quæ ipse interim gesserát, recordaretur.

Ex distentione neruorum mors subsequuta.

CAPVT XLVIII.

MITTERE sanguinem vt expeditissimum perito est, sic ignaro periculosissimum. Iuuenem vidimus, cui cùm ex brachio sanguis mitteretur, & neruum scalpellum attigisset, statim sequuta est neruorum distentio: quæ hominem ita crudeliter afflictauit, vt paucis etiam diebus laboranti illi vitam eripuerit.

ANNOTATIO.

NERVORVM puncturam grauissimi dolores, ac molestę non rarò succedunt conuulsiones, quas si superflua aliqua euacuatio comitetur, admodum periculosum. Nam, vt Hipp. Aph. III. lib. V. *Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus aut conuulsiō superueniens malū.* item & præcedente Aphorismo: *Conuulsio ex vulnere lethalis est.*

Ex incisa arteria ferè mortuus.

CAPVT XLIX.

ORTA, vt assolet, inter commensales lite, cùm quidam è conuiuis arreptum calicem in Alfonsi Hispani familiaris nostri faciem proiecisset, & incisa arteria ac cute di-

dilacerata ſanguis copioſior erúperet, multa quidem, ac fruſtrà, adhibita ſunt medicamenta: cum ea ſit arteriæ ipſius conditio, vt inciſa coïre aut ſaneſcere citra vſtionem non poſſit. Quare cum ſanguis ipſe eò ſemper vehementius flueret, quò plura experirentur auxilia, & homo iam venis exhauſtis prorſus deficeret, ad me tandem mittunt, rogantes, vt ſi fieri poſſit, amicum à morte præripiam. Venio igitur ad eum, vulnus inſpicio, virtutem probo, nullum ſupereſſe præſidium iudico, præter vſtionem ſolam. Quare ea qua potui diligentia inciſam arteriam candenti ferro inuro, & ſtatim ſuppreſſus eſt ſanguis: quo inhibito, reliquum curæ facilem ſatis & expeditum habuit ad ſanitatem regreſſum.

ANNOTATIO.

ARTERIA vulnerata magnam diligentiam adhibendam eſſe vt ſanguis ſiſtatur, & vulnus coaleſcat, oſtendit Galenus Medendi Methodi lib. v. cap. IIII. Conſequitur autem nō rarò arteriæ vulnus, quod Græci Ἀνεύρισμα appellant, vt cap. II. noſtrorum exemplorum videre eſt.

Mu-

Mulier ex copiosa sanguinis missione emortua.

CAPVT L.

QVIDAM nostri seculi medicus, Philosophiæ magis quàm Medicæ artis peritus, cum vxorem Iacobi Pactij equitis Florentini curaret, quæ duabus tertianis vexabatur, mittere sanguinem vtilissimum iudicauit: quod & ego, cui simul cum illo cura demandata erat, penitus non improbabam: cũ bilis sanguini mixta videretur. Sed & multa tamẽ pituita exuberabat. Igitur venam incidendam quidem censui: sed tentandi gratia, vt scilicet colorem sanguinis habitumque discerneremus. Qui si crassus & niger esset, tanquam vitiosus largius effunderetur: sin contrà ruber & pellucens, tanquam integer seruaretur. Incisa igitur vena sanguis effluxit rubicundior. Quare dimisso iam caliculo, supprimendum censui: ille contrà deducendum. Verùm cùm esset ipse ætate prouectior, eius magis sententiæ inhærentibus coniuge & propinquis, ad duas sanè libras sanguinis miserunt æquè lucidi ac rubri. Quare cura omni seniori illi reli-

relicta, protinus discedo, palàm affirmans atq. contestans iugulatam esse mulierem: quod & paulò pòst rei euentus facilè comprobauit, cùm paucis admodum diebus mulier ipsa, defectis iam viribus, ac voce penitus exhausta, in somnum inciderit grauiorem, ex quo tandem mors subsequuta est, ob nimiã scilicet humorũ cruditatem, quę ex ingenti sanguinis profusione contingere solet. Quare debet semper medicus, si diligẽs sit, in omni sanguinis missione cõsiderare, vtrum crassus & niger, an cõtrà ruber & pellucidus sit. Quod si niger & crassus, vt vitiosum effundi: sin contrà ruber & pellucidus, vt integrum supprimi iubere. Tantũ enim abest, vt eiusmodi sanguins, rubri scilicet atque pellucidi, missio prosit, vt etiam plurimum semper obsit. Sed excidit homini documentum filij Seni, quo in missione sanguinis cùm bilis accéssionem, tum & pituitæ cruditatem plurimum cauendam censuit.

Epoto veratro iugulatus.

CAPVT LI.

LABORANTI cuidam Zenobio nomine quartana, imperitus quidam medicus

dicus veratrum, quod inter cætera medicamenta periculosissimum est, temerè propinauit. Ex quo statim subsequuta est cùm crebra ac vehemens alui deiectio, tum spiritus tã grauis ac difficilis attractio, vt cùm me filij ad hominem iam in mortis articulo positum aduocassent, & nullis potuisset præsidiis tanto malo succurri, intra sex tantùm horarum spatium mors eum violenta è medio subtraxerit. Cauendum igitur est, ne huiuscemodi medicamenta, quæ veneni naturam habent, & stomachum cæteraque membra plurimum lædunt, absque eo exhibeamus, quod nocumentum auferre possit: cùm & aluum per se sæpius ducant, & hominem non solùm infirment, sed plerunque etiam morti tradant.

Vomitum ex albo veratro mors subsequuta.

CAPVT LII.

VOMITVS vt interdum sanis vtilis, sic aduersa valetudine laborantibus nonnunquam necessarius. Verùm multum interest quomodo & quare fiat. Hoc autem officium diligentis medici esse debet. Nam

cùm quidam medicæ artis imperitus albo veratro vomitum ciere ſolitus, omne genus morbi tali præſidio ſe curaturum polliceretur, accidit fortè vt in manus eius inciderit quidam, qui duobus iam annis ventriculi vitio laboraret, nec vllis vnquam medicamentis ſanari potuerit: vtpote quod cùm ſuapte natura difficile ſit, difficillimum etiam redditur in corpore infirmo atq. imbecillo, præſertim vbi licentiore quadam libertate vtatur æger. Album igitur & huic veratrum ex more exhibente illo, plurimũ bilis ac pituitæ, tùm nigram bilem, poſtremò ſanguinem eiecit: quibus ita deductis, imbecillitas primò & quidem magna, tum ſudor frigidus toto capite ac thorace emanans, nouiſſimè & mors ſubſequuta eſt. Nõ igitur ignorare diligens Medicus debet huiuſcemodi medicamentum non ſemper ægris prodeſſe, ſanis verò ſemper obeſſe. Nam vbi robuſtum corpus nactus fueris, & ventriculus ſit potens, morbuſque longior ac difficilis, vt Comitialis, & Inſania, aut pares his, tunc album veratrum ritè ac citra medici culpam exhibi poteſt.

AN-

ANNOTATIO.

QVAM periculosus sit temerarius veratri vsus; ostendit Hippocrates Aphoris. I. lib. 5. Conuulsio, inquit, ex helleboro lethalis est. & Aph. XVI. lib. IIII. Carnes sanas habentibus helleborus periculosus: facit enim conuulsionem.

Represso sudore sanatus.

CAPVT LIII.

CVM haud postremæ notæ medicus nobilem quendam ciué curaret, & febribus malè hominem habentibus, vniuersum corpus in sudorem resolueretur, viresque omnes ita deficerent, vt cognati plurimùm de salute eius addubitarent, me aduocant, ægtum ostendunt, curam enarrant. Inspiciens itaque hominem, oculos admodum graues ac pallorem faciei intueor: quin & intima eius præcordia calore vehementi affici aduerto. Quare sudorem inæqualem, qui finiri non poterat, statim amotis vestibus, quibus ille de pręcepto medici tegebatur, vt incongruum & inutilem supprimere nitimur: præsertim quòd eo vires ægri penitus conuelli videbantur: tum corpus euentari, ægrumque etiam frigidioribus po-

potionibus vti iubeo: donec ſudor, quem medicus ille omni ſtudio ciebat, prorſus ſupprimeretur. Quod vbi factum eſt, immutari ſtatim videas ægri faciem, vires redire, calorem reprimi, febrem remitti, ac non multò pòſt hominem ad priſtinam ſanitatem reuerti.

Peſtilenti febre arreptus.

CAPVT LIIII.

PHILIPPVS Stroza & nobilitate generis, & opum affluentia inſignis, léta quadam febricula laborabat: & ex medicis, qui ægrum viderant, alij quotidianam, ſed leuem, alij ob algorem contractam febrem putabant: nec defuit qui crederet à capite diſtillaſſe materiam, quæ putreſcentē febriculam gigneret. At nos cùm eam ipſam diligentiori examine perpenderemus, peſtilentem iudicauimus. Quam ſententiam deridentes medici, cum leuatam iam febrē exiſtimarent (latebat enim anguis in herba) familiari tantum medico curam dimittunt. At æger, qui iam conualuiſſe videbatur, aduentante die ſeptimo, in neruorum ſubitò reſolutionem & febrem incidit ar-

descentem: qua exhausta voce, & corporis viribus conuulsis, paucis etiam diebus mors subsequuta est. Magna igitur esse debet medicorum circumspectio in cognoscendis curandisque morbis: ne inscitia (vt sæpe fit) atque indiligentia eorum ægri ipsi, qui sese illis penitus tradunt atque committunt, periclitentur.

Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit gressum.

CAPVT LV.

NICOLAVS architectus cùm de eminenti turri præceps ruisset, tantum abfuit, vt ex tam ingenti casu incommodum aliquod reportarit, vt cùm anteà altero claudicaret pede, rectè deinceps ambulauerit. Quin & puerum vidimus, qui pestilenti morbo correptus curatusque idem malum effugerit. Nam vbi prius vtroque pede claudicaret, vt nisi duobus fulcitus baculis omnino incedere non posset, curatus liberè, id est, sine aliquo adminiculo incedebat.

A Scor-

A Scorpione ictus glacie se opprimi querebatur.

CAPVT LVI.

FAMVLVM habui, qui à scorpione ictus tanto subitò ac tam frigido sudore toto corpore perfusus est, vt algentissima niue atque glacie sese opprimi quereretur. Verùm cùm algenti illi solam theriacam ex vino potentiore exhibuissem, ilicò curatus est.

ANNOTATIO.

ISTVD exemplum Scorpij venenum frigidum esse ostendit: proinde, & quæ huius veneno Theriaca resistunt, optima, quæ facultate calida.

Fames valida.

CAPVT LVII.

CVM vniuersam penè Italiam anno salutis nonagesimo sexto supra millesimũ quadringentesimum tam ingens ac valida fames afflictaret, vt passim multi publicis in viis atque plateis deficerent: multi etiam ex malis & noxiis nutrimentis in varias inciderent ægritudines: vidimus ex his

quàm plurimos qui ex diutina fame eſcam abundantiorem nacti fuerant, dum plenióre vtuntur victu, paucis diebus vitam finiſſe: adeò noxia atque pernicioſa nimia ſatietas, quam multa præceſſit inedia. Mulieres quoque vidimus, quæ pueris quos lactarent infectis, & ſe & illos ad mortem deducerẽt. Plurimi tamen ex his qui ad valetudinariũ deducebantur, medicorum cura & diligẽtia ad priſtinam reuertebantur ſanitatem.

Mulier ferè mortua ex ſanguinis miſsione.

CAPVT LVIII.

MVLIEREM vidimus, quæ cùm pleniori & obeſo eſſet corpore, & in ardeſcentem incidiſſet febrem, vſa cuiuſdam imperiti medici cõſilio, ſanguinem ex vena copioſum emiſit. Quo ſtatim grauiter afflictata in multò deteriorem prolapſa eſt valetudinem. Nam vt in tenuioribus magis ſanguis, ita & in plenioribus magis caro abundat. Nos igitur cùm ad mulierem vocati, eam ſummo in diſcrimine poſitam inueniremus, alias omnino obſeruationes adhiben-

bendas censuimus, eas videlicet, ad quas dirigi curantis consilium debet. Quare defectam dudum virtutum omni genere auxilij resumo, donec corporis viribus redeuntibus materiam quam exuberare cognouerã, medicamento deponendam censeo: quod cùm ex frigidioribus rebus ægrotanti exhibuissem, ilicò extincta est febris, & mulier, de cuius iam funere cogitabatur, per Dei gratiam ritè curata conualuit.

ANNOTATIO.

VITAE thesaurus sanguis est; atque immodica idcircò eius profusio, per quamcunque tandem partẽ fiat, periculosa. Multi ex immodica profusione mortui sunt: qui verò in vita seruati, sæpenumerò in hydropen inciderunt, refrigerato, scilicet, iocinore, & naturalibus facultatibus labefactatis.

Ex quartana malè curata, sanitas, tùm & mors subsequuta.

CAPVT LIX.

VILLICVS meus annuam quartanam patiebatur, & cõsilio nescio cuius empirici faselum ex omphacino, & alia vsque

ad ſatietatem deuorans, ad viginti inſuper vini meri calices ebibit: quo adeò inflatus eſt, vt è foco prope quẽ cœnauerat, amoueri penitus non poſſet. Quare ſtrato humi pallio quo induebatur, ibidem pernoctauit. Matutino autem aduentante tempore, diffuſus per omnia membra ſudor eſt: quo finito, vomitu quicquid comederat reiecit, & cum eo pituitoſa excrementa quamplurima. Quo factum vt ex quartana quoque, qua integrum iam annum laborauerat, extruſa, valetudinem ſit conſequutus: quam quidem rem validioris naturæ vi acceptam referendam arbitrati ſumus. Nam amota iam cruditate, & humorum concoctione longiori ſpatio perfecta, natura quæ ſua pigritia torpebat, ab ignauia & torpore propulſa, contra morbum & cauſas vires excitat, quibus tandem ſudore ipſo atque vomitu & morbum & errorem diſiecit. Quod profectò eadem febris comprobauit. Nam cum quatuor poſt annos hominem iterum inuaſiſſet, & ille putaret eodẽ ſe poſſe auxilio febrem tollere, quo olim fecerat, ſtatim, hoc eſt, inter morbi ipſius initia, dum ſcilicet cruda eſſet adhuc ipſa materia atq. incocta, pleniore vt cũ victu & potione abũdantiore

tiore ex iisdem quibus suprà rebus abusus, ante solis ortum eodem quo decubuerat loco mortuus inuentus est.

ANNOTATIO.

LONGVS morbus Quartana est, diligenti curatione & exquisita victus ratione opus habet, in quibus si peccetur facilè deterior redditur: vel ex hac in morbum alium transitus fit: quod & citra errorem non rarò contingit. Plerique enim ex quartana hydropici, alij phthisici redduntur. Qui sexagesimum ætatis annum superant, si à quartana occupentur, rarò euadunt, & magna ex parte hydropici moriuntur. Iuniores minus periclitãtur, nisi natura sint ad phthisim propensi, quibus quartana quandoque in hanc desinit. In quartana facilè multi crudi ac etiam serosi tenuesq. humores colliguntur, naturali facultate ventriculi ac iocinoris per morbi diuturnitatem debilitata. Excernuntur hi quandoque per sudores: quandoq. per aluum: nõnullis fluxus sanguinis è naribus accedit: quibus verò nulla harum vacuationum superuenit, vel hydropici fiunt, vel destillantibus in pectus & pulmones humoribus phthisici: quanquam tamẽ nec hi, ab hydropis periculo liberi sunt, quibus sanguis copiosior diutius è naribus profluit. Contingit verò & crudos crassos melancholicos humores splenem occupare, hydrope non rarò succedente. Quartanæ autem quò puriores, hòc etiam diuturniores, molestæ admodum, quæ calidis morbis

ſuccedunt. Impuræ, & præſertim ex humore melancholico bile permixta, breuiores ſunt. Diem hæ ſubinde mutant. Cum enim acceſſiones multum anticipent, fit vt quandoque in meridiem vel paulò prius incidant: quod vbi contingit, mox mutato die, tertio, veſpertina hora inuadunt, conſuetum paroxyſmi diem anteuertentes. quo die non recurrit febris, vel admodum clementer, citò recurrere deſinens. Atque ſic ter mutaſſe huiuſmodi quartanam acceſſionis diem à nobis quandoque obſeruatum eſt. Naturæ ſiquidem quartanæ repugnat, vt ante meridiem inuadat. Nam vt generatio eius inclinante anno; ſic & particularis acceſſio non niſi inclinante die accedit. Imponit quandoque medicis triplex quartana, verùm à quotidiana dignoſcitur ex eo, quòd acceſſiones eius à meridie fiant: quotidianarum verò matutino tempore. Curari quartanam quandoque errore contingit. Sed qui vni benè cedit, alteri exitialis eſt. Sic duos fuiſſe Iuuenes quartana laborantes Amatus Luſitanus refert Curatione XLII. Centuriæ ſecundæ: Quorum vnus praua victus ratione euaſit: alter vitam cum morte commutauit. Sic etiam quod quãdoq. vno tempore (ſi præter rationem fiat) prodeſſe videtur, alio tẽpore noxium eſt: vt Beniuenij villico contigit. Deſinit verò & quartana febris quandoque alio ſuperueniente affectu: veluti dyſenteria, qua nonnulli à quartana olim liberati.

Vnus Autumno nullo alio præcedente morbo quartana correptus, poſt detractum è ſiniſtri brachij interna vena ſanguinem, & aſſumptas aliquot

ex

ex hiera picra pilulas, in dyſenteriam incidit, ſed haut moleſtã. Mox febris mitior facta,& perſeuerante dyſenteria febris citò deſiit: Dyſenteria verò breui pòſt nullo adhibito remedio ſponte ceſſauit.

Monialis quoque quædam, cùm duplici quartana laboraret, ſuperueniente ſponte fluxu dyſenterico,mox ab vna,deinde ab altera libera facta eſt. Ceſſauit & huius fluxus nullo alio adhibito remedio,quàm idonea victus ratione. Hùc facere videtur Aph. XLVIII.lib.VI. *Lienoſis difficultas inteſtinorũ ſuperueniens bonũ.* Si enim Lienoſis expediens dyſenteria eſt, quartana laborantibus profuiſſe à ratione haud alienum eſt. Nam per quartanas, Lien ſæpe malè afficitur, & melãcholicus humor quartanæ & lieni malè affecto communis eſt.

Moleſta tuſsis ſola ſanguinis miſsione curatã.

CAPVT LX.

MOLESTA tuſſi afficiebatur puella quædam XV. agens annum: quæ tametſi per ſe grauis & formidabilis eſſet, eò tamen ſeſe medico formidabiliorem reddebat, quòd vnà ſæpius cum ea ſanguinem expuerat puella. Quamobrẽ cũ medici ipſi, quibus cura demãdata erat, & hác paulatim tabe conſumptam iri, & nullis ſe poſſe auxiliis huic malo ſuccurrere viderent,eam tandem Deo & naturæ dimittunt. Verùm pa-

ter (vt eſt amor) ne quid omnino intentatum relinqueret, me aduocat, puellam oſtendit, & quæ hactenus facta ſunt, plurimo ſermone enarrat. At ego ſputum primò colligi iubeo: quod vbi nullum pus ſubſequi, & ſanguinem ipſum minimè etiam purulentum inſpicerem, cœpi mecum cogitare, quænam huius vitij cauſa eſſet, & an ſanguis ipſe ex ore vel ex gingiuis, aut fortè ex naribus efferretur: ſed cùm ex his locis abſque vlla profluat tuſſi, aliunde eum emanare arbitratus ſum. Quæro igitur ſi is ex gutture, aut ex arteriis vlceratis, vel ex pulmone potius, ſiue ex pectore, aut fortè ex iocinore prorumperet: ſed cùm nulla eſſent certa indicia, puellam interrogo an menſes illi profluant (ſolent enim feminæ, quibus ſanguis per menſtrua non reſpondet, ſæpe eum aut cum tuſſi expuere, aut vomitione propellere.) Sed negante illa, ſanguinem mittendum cenſeo ex venis, quæ ſub talo ſunt: idque ſingulis menſibus faciendum, donec iſto atque item aliis auxiliis, quæ ſanguinem promouere conſueuerunt, & menſes ipſi ritè profluere cœperunt, & puella quæ iam macie & tabe confecta videretur, ſex tantum menſium ſpatio vires & corpus

reſu-

resumens, ad pristinam, adiuuante Deo, reuersa est sanitatem.

Difficultate spirandi mortuus.

CAPVT LXI.

MVLTOS difficultate spirandi laborasse cognouimus: sed inter cæteros quẽdam, qui non nisi recta ceruice spiritum trahens, paulatim ex angustia deficiente virtute toto corpore pallidus ac liuens efficiebatur: nullus tamen in pectore, nullus in precordiis dolor erat: sed nec sibilus aliquis ob angustias, per quas spiritus euadit, percipiebatur: ex quo iudicare posses ægritudinem in pectore concipi. Verùm cùm paucos post dies inualescente morbo ipso, & nullis conferentibus præsidiis, æger è vita migrasset, incidere mortuum decernimus, vt huius mali abditas ac latentes causas deprehenderemus. Quod vbi factum est, inuenimus non parum atræ bilis & sanguinis nigrioris in eius corde coisse: vnde etiam per venas diffusus, non est mirum si corrumpente eo spiritum ipsum, hominem ad festinã mortem deduxerit, quod etiam auctore Galeno aliàs contigisse cognouimus.

A N-

ANNOTATIO.

De ſpirandi difficultate cum ſuffocationis periculo in noſtris exemplis, cap. XIX. quoque ſcripſimus.

Ex horrore flammæ in febrim incido.

CAPVT LXII.

IN Appiani baſilica, cùm adhuc admodũ iuuenis, vnà cum Peregrino Allio literis Græcis operam dabã ſub Præceptore Franciſco Caſtilionenſi religioſo viro, vbi cum ſemel è cubili ſummo diluculo conſurgens ædem ipſam ingrederer, vixq́ue limen trãſiliiſſem, ecce video flammas ab imo pauimento iterum atque iterum ſurſum ferri: horreſco, & pauens ac tremens curſim, vt poteram, cubile ipſum repeto. Me verò Peregrinus condiſcipulus meus, qui adhuc in lectulo quieſcebat, cùm anhelantem & veluti lymphatum inſpiceret, rogat quidnam mali mihi contigerit: vix ego trahebam ſpiritum, rem tamen vt potui explico. Admiratus & ipſe, timere cœpit. Sed cum interim preceptor noſter è cubili ſurrexiſſet, hominem conuenimus, rem exponimus, cau-
ſam

ſam quærimus. Ille verò, vt erat vir doctus & in philoſophia ſatis eruditus: vapores, inquit, ex cadaueribus mortuorum eleuantur, qui calidiſſimum hũc aërem nacti (id enim accidit in ipſo menſe Iulij) facilè inflammãtur: quod & nos etiam ſæpius vidimus, ac propterea nihil nobis pertimeſcendum eſt. Hoc etſi ego authoritate viri ſuaſus verum iudico, ex præcedente nihilominus timore, ex quo ſpiritus ipſi cateruatim verſus cor regrediẽtes inflammati ſunt, in eam, quam Græci ἐφήμεραν vocant, febrẽ incidi.

Puer horrore mortuus.

CAPVT LXIII.

PVERVM nouimus, qui dum rure paterno degeret, ſinguliſque diebus ad vicinum ſacerdotem ſtudẽdi cauſa, vt fit, ſummo manè mitteretur à patre, accidit ſemel vt propè iam intranti illi ſacerdotis ipſius ædes, eſſetq́. cœlum paululum adhuc ſubobſcurum, præſtò fuerint duo viri nigris veſtibus obuoluti: quibus adeò perterritus eſt puer, vt toto corpore contremiſcens, altaq́. voce auxilium clamitans, in admirabilem ſanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam ſtato tẽpore, id eſt, octauo quo-

quoque die, & eadẽ fermè hora in eundem ſemper horrorem atque clamorem proruebat, donec tabe conſumptus, vitam, quæ nullis præſidiis contineri potuit, miſerabiliter finiuit.

ANNOTATIO.

PVERVM quoque quandoque viſitaui, qui aliquot noctes inſomnes egerat, & angues circa ſe videre exiſtimans, toto ſubinde corpore contremiſcebat, & perterritus horrebat. Huic ſomniferum vnguentum temporibus applicatum anguiũ imaginationem ſuſtulit, ſomnum procurauit, & ſanitatem contulit.

Tuſsi ſciſſa eſt tunica inteſtinorum.

CAPVT LXIIII.

TVSSI valida vrgebatur puer ſextum agens annum, dumque vehementius tuſſiret, ſciſſa eſt tunica, quæ deducere ab inferioribus partibus inteſtina debet, & in ſcrotum, Græci ὄσχεον vocant, inteſtina deuoluta, Herniam fecerunt, qua & in hunc vſque diem laborat. Tanta enim fuit ſciſſura, vt nec coîre hactenus vllis potuerit medicamentis, nec etiam in futurum, niſi ſola vſtione, coibit.

AN-

ANNOTATIO.

Si peritonæi vel vnitas ſcluatur, aut laxiora eius fiant foramina, per quæ vaſa ad teſtes deferuntur, citò vel inteſtina vel omentum extra locum ſuum decidit, affectuſq. fit qui Græcis κοίλη, Latinis Ramex dicitur: qui quandoque circa inguina conſiſtit, & Bubono Cœle appellatur: aliàs in ſcroto, quò ſi inteſtina deſcenderint, ἐντεροκόιλη: ſi verò omentum, ἐπιπλοοκοίλη nominatur. Curatio autem horum non niſi per ſectionem perficitur: quod artis huius peritis relinquendum.

Ictus in cordis tunica conualuit.

CAPVT LXV.

Ex nobili familia nati fratres duo, eadem etiam cohabitantes domo, atque eodẽ victu viuentes, dum inter cœnandum orta (vt fit) inter eos lite, alter alterum gladio, quo in menſa vteretur, in ipſius cordis ſede percuſſiſſet, plurimuſque ex vulnere ſanguis efferretur, langueſcunt ilicò venæ, pallet facies, ſudor frigidus toto corpore manat, arteriæ non eleuantur, omniaque demum mortis ſigna apparent. Verùm ne nihil omnino agerem, iubeo hominem his rebus foueri, quibus cordis vires refici poſſint.

cum-

cumque æger vſq. ad mediam noctem eodem ſeſe habitu haberet, & de eius potius funere quàm de vita cogitaretur, cœpit paulatim ſpiritus reuerti. Quare ſumpta ſpe curam proſequor, donec aliis atque item aliis præſidiis vſus, hominem tandem, Deo adiuuante, ad priſtinam ſanitatem reduco: ex quo planè cognouimus non ictum cor, vt putabamus, ſed eius tantùm tunicam leuiter fuiſſe perſtrictam.

Vitium ſtomachi curatum.

CAPVT LXVI.

INTER ſtomachi vitia vulgatiſſimum eſt reſolutio, quæ vel calidiore, aut frigidiore, humidioreúe, vel etiam ſicciore habitu plerunque ſolet accidere.

Nobilis quidam vir Ioannes nomine, ciuis Neapolitanus, cùm diu eiuſcemodi vitio laboraſſet, & ex medicis noſtri ſeculi plurimi hominem curandum ſuſcepiſſent, nullum tamen inuenire auxilium idoneum potuit.

Quare cùm Florentiam demùm veniens me conueniſſet, & quæ hactenus ex Medicorum conſilio huic vitio adhibuiſſet, ordine

ne enarrasset: ex his quibus vsus est præsidiis facilè cognouimus, existimasse medicos omnes eum malo habitu frigido laborare. Nos verò & præcedenti curatione, & aliis haud sanè obscuris indiciis, longè aliter sentiẽtes, calidiore habitu eius affici ventriculũ arbitrati sumus. Quare ad ea auxilia cõuersi, quæ aridum iam ac tabe penè consumptum corpus desiderare videbãtur: primo die solas lactuculas ex aceto & oleo commanducare præcipimus: quas cùm vtiles stomacho atq. idoneas percepisset, iubeo dimittat balneũ, frictiones, exercitationes, præsertim superiorum partium, vnctiones omnes & cibos calidiores, quibus hactenus vsus fuerat, & ad frigidos potius ac difficilioris concoctionis sese conuertat. Vnde & veruecem magis quàm auem, aut venationẽ, aut piscem, nisi sit generis durioris, in hac sua ægritudine conlaudo. Potui quoque aptissimum illi vinum frigidum & austerum, ineptissimum calidum & crassum esse pronuncio. Quibus cùm ille auscultasset, ac diligentissimè ea exequutus fuisset, hoc tantum genere victus & frigidioribus medicamentis vsus, intra duos menses pristinam recuperauit sanitatem.

Melicera pro carbunculo iudicata.

CAPVT LXVII.

VLCERE ſubalbido furunculo ſimili, quod Græci, eò quòd faui ſpeciem habeat, μελικηρὴν vocant, vir quidam nomine Paulus laborabat. Id autem cùm febrem & inflammationem ingentem excitaſſet, medicum quidem ſed qui per imperitiam vlceris ipſius naturam minimè calleret, accerſit. Eo autem iudicante vlcus ipſum peſtilés eſſe (venit enim cum dolore vehementi, habenſque foramina per quæ fertur humor glutinoſus, vix matureſcit) ſimul omnes cum conſulente medico aufugiunt, vni tantùm viro ægri curam commendantes. Quo factum, vt deſperatis penè rebus ad me mitteret, rogaretque aliquod pereunti illi auxilium ferrem. Sciſcitor itaque nuncium vlceris naturam, & an increſcat ægritudo, vel deficiat virtus, aut fortè eo loco peſtilentes ſint febres. Refertur, vlcus non nigrum, non lucens, non pallidum eſſe, febrem lentam & penè leuatam, ſana omnia in regione illa. Accedo igitur ad hominem: cumque contrà hilari vultu reſediſſem, faciem primò ocu-

oculosque sano similes intueor. Tum arteriam tangens, pleniorem quoque reperio. Quare sanitatem pollicitus vlcus detego, & omni sublato timore familiam reuocãs, curam aggredior: quæ licet difficilis admodũ fuerit, ad integram tamen sanitatem æger ille per Dei gratiam reuersus est.

Incisus coles sanari nequiuit.

CAPVT LXVIII.

MEDIVM sibi colem lino, & quidem arctè deligauerat puer insciis parentibus, eoq. tam diu vinctus fuit, donec plagæ altitudo ad iter vrinæ ascenderet duobus locis: quibus & quòd vrina ipsa inde mitteretur, & quod vtrimque oræ obcalluerint, coire vlcus atque conglutinari nullis vnquá remediis potuit.

Monachum etiam iisdem fermè temporibus vidimus atque curauimus, qui ob zelum castitatis, sed indiscretum tamen ac minimè secundum Dei rationabile obsequium, colem sibi & quidem pubetenus prorsus absciderat: ex quo cum sanguis copiosus efflueret, ac propterea medicamenta

omnia vinceret & exuperaret, arduum ſanè ac laborioſum fuit eiuſmodi profluuium ſiſtere atque inhibere. Oportuit enim ſingulas venas, quæ ſanguinem fundebant, apprehendere, atque ita deligare, vt ora præcluſa coirent. Quo facto reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec vulnus ritè curatum penitus ſaneſceret.

Qui ex nimia plenitudine mori videretur, ſola ſanguinis miſsione ſanatur.

CAPVT LXIX.

PLVRIMVM in morbis iudicãdis tribuũt venarum pulſui: qui ſi imbecilli exiguique fuerint, mortem plerumq. denunciant: ſin contrà magni & pleniores, ſalutis ſpem adferunt. Nos tamen Philippũ quendam vidimus, hominem ſanè ebrioſum & corpulentum, cuius pulſus, dum languens in lecto iaceret, ita paruus & exilis erat, vt cùm à Medico percipi vix poſſet, facilè crederes mortem inſtare, ni facies rubicundior, oculi, dentes, & venæ pleniores iudicio præſentis medici obſtitiſſent. Quare tãti mali cauſam

ſam diligentius perquirens, iudico id ob nimiam ſaturitatem ſanguiniſque abundantiam fieri, nullumq́. opportunius adhiberi poſſe auxilium, quàm ſanguinis ipſius celerrimam miſſionem. Sed obſtabant cognati atque amici, verentes ne huiuſcemodi præſidium hominem celerius occideret. Inſtanti tamen mihi, ac certam, ſi id fieri permitterent, ſalutem polliceenti, tandem acquieuerunt. Quare accerſito ſtatim miniſtro ſanguis mittitur. Nec mora pulſus ſimul & vires tam celeriter redeunt, vt feſtinantior adfuerit ipſa ſanitas, quàm mors quæ præ foribus excubare viſa eſt, adfutura crederetur.

ANNOTATIO.

QVANTVM periculi ex nimia plenitudine immineat Hippocrates Apho. 3. lib. 1. oſtẽdit: Habitus Athletarum &c. & Galenus quoque in eiuſdem Aphoriſmi commentariis refert. Cùm enim vaſa ſupra modũ fuerint repleta, periculum eſt ne dirumpantur, vel calor naturalis ſuffocetur. Sicuti nonnullis accidit, vt Galenus ait, qui cum ad immodicam veniſſent repletionem, ſubita morte interierunt. Quemadmodum & Philippo, de quo Beniuenius, accidiſſet, niſi tempeſtiuè ſanguis detractus fuiſſet. Adfui & ego olim homini ebrioſo, qui cùm ad tantam plenitudinem veniſſet, vt

quodammodò ſtrangulari videretur, etiam mutus factus fuit. Huic verò & ſanguis largiter detractus è communi dextri brachij vena, mox loquelam & ſanitatem reſtituit.

Abſceſſus ſola theriaca apertus.

CAPVT LXX.

PVERVLVS thoracis abſceſſu laborabat, & cùm condita & matura iam ſuppuratio eſſet, timeretque ille vlcus mucrone diſcindi, theriacam ſuperpono: qua non ſecus vnius tantùm noctis ſpacio abſceſſus ipſe apertus eſt, ac ſi ſcalpello fuiſſet inciſus: ex quo facilè coniectari poteſt, quanta ſit huius compoſiti vis. quod & nos ſæpe aliàs experti ſumus.

Gangrænam mortem adferre, ſi à digito pedis incœperit.

CAPVT LXXI.

QVI vlcere nigro, quod γάγγραιναν Græci appellant, afficiuntur, ſi id à digito pedis incœperit, & patiens fuerit ſenex, vel ex his quorum corpus mali habitus ſit, celerius moriuntur. Nouimus nos Cambinum, Carolum, & Thomam ciues Florenti-

rentinos, nec non & alios quamplurimos huiuſcemodi affectos vitio, paucis diebus vitam finiſſe. incipit enim caro ipſa in vlcere paulatim nigreſcere, vel liuens fieri: quin & arida interim atq. ſicca, & cutis circumiacens nigris impletur puſtulis: tùm & quæ proxima eſt, amiſſo ſenſu liuet palletque. Nec prius ſerpere id malum deſinit, donec oſſa etiam inficiat: quod ſi quicquid aridum eſt, & proximum quoque locum vel vſque ad ſanum prorſus excideris, reuertitur tamē & ſerpit. Verùm cùm aliæ partes corporis hoc malo afficiuntur, plerumque ſanantur. In illiuſmodi autem membris & calor eſt debilis, & nerui inſunt plurimi: qui cum inficiuntur, facilè etiam circumiacentia loca inurunt. Vnde & proxima his ſtatim liuent, donec totum membrum miſerabiliter occupant atque inficiunt.

ANNOTATIO.

COCTORI ceruiſiæ, de quo noſtrorum exemplorum, cap. XXVII. Gangræna quoque à digito pedis incœpit: veluti & puero, de quo cap. LIII. Malè affectis internis viſceribus & facultatibus vitali ac naturali inſigniter debilitatis, extremas partes vita & calore ſimul deſtitui contingit.

Ex carcinomate exagitato mors ſubſequuta.

CAPVT LXXII.

VENIT ad me Philippus quidam textor, cui in læua frontis parte tumor erat immobilis inæqualiſque, ac furunculo perſimilis, qui etiam tangenti renitebatur. Et venæ, quæ circa locum erant, pallidæ quodammodo ac liuore quodam ſuffuſæ, vltra decorum intumuerant. Cumque noſtrum de hac re perquiſiuiſſet iudicium, conſulo ne id malum quoquo modo tollere præſumat, ſed leuioribus tantum medicamentis illi blandiatur. Diſceſſit, & cum in manus imperiti cuiuſdam medici incidiſſet, tota iam intra menſem frōte & altero oculo eroſo, ad me reuertitur, ſciſcitanſque an aliqua ſalutis ſuperſit ſpes: vtinam, inquit, conſulenti tibi fidem habuiſſem. Moneo igitur hominem, ne vllis præterea vtatur medicamentis præterquam blandis & leuioribus. Quod ſi aſperis & erodentibus vteretur, fore vt breui reliquum etiam ipſius faciei eroderetur. Audiuit tandem homo, & cum his tātum quę nos illi ſecundum hanc intentionem

nem parauimus, medicamentis ſemper vſus fuiſſet, vt ad decimum vſque annum ſuperuixit, ita certè ſi id malum ex conſilio noſtro nunquam agitaſſet, ad vltimum ſenectutis perueniſſet.

A Ramice curatus interiit.

CAPVT LXXIII.

RAMICE vexabatur Michelotius noſter: cumque ſacerdoti cuidam, qui hanc artem profiteretur, ſeſe curandum tradidiſſet, duplici ſtatim ille faſcia inguen deuinxit, non repulſo in ſuperiores partes inteſtino. Dumque membrum ipſum ita vt erat arctius obligatum in octauum vſq. diē detinuiſſet, eſſetque interim ingens exorta inflammatio, quæ hominem ea parte, qua faſcia deligabatur, miſerabiliter cruciaret, repentè omnis amotus eſt dolor, & ipſe delirare cœpit. Quare cum ad ægrum ſerò quidem, ſed tamen vocatus accederem, primò arteriam tango: cumque pulſum vix eleuari perciperem, & faciem inſpectans, eam nimio pallore ſuffuſam, atq. ipſos etiam oculos cauos effectos aduerterem, iubeo ſacer-

dotem accersant: tum fascia illa soluta, locum vndique nigrescentem cerno, cumque specillum vlceri imponerem, omnia circumiacentia intestina iam putruisse cognosco. Ex quo paucis dein horis è vita discedens, vtile nobis documentum sua morte reliquit; languentium scilicet corpora non sacerdotibus, quibus tantùm animarum cura demandata est, sed doctioribus Medicis tradi oportere.

ANNOTATIO.

NON omnes, qui à ramice aut vesicæ calculo per sectionem curãtur, in vita seruantur. plerique etenim eorum moriuntur: quibus videlicet per diuturnitatem mali ac dolorum vires, debilitatæ sunt, aut aliquod ex internis visceribus corruptum. quod calculo in vesica consistente facilè fit. Tandem enim renes inflammantur, ac deinde suppurantur, vt cap. XLIIII. nostrorum exemplorũ annotatum est. Et tunc quidem artifex culpandus non est. Sed si sinistra adhibeatur curatio, culpa in artificem cadit: veluti in hunc sacerdotem, qui intestino non sursum repulso, curationem ramicis temerè aggressus fuit.

Puel-

Puella oculo perforato visum recuperauit.

CAPVT LXXIIII.

QVATVOR annos natam puellam vidimus, cui, dum ea nodum in panno ſoluere acuto gladio niteretur, reſiliens mucro oculum dextrum percuſſit: quo perforata ipſius oculi tunica, plurimus ſtatim inde fluxit humor: quare etſi viſum prorſus amiſerit, ipſum tamen haud multò pòſt ritè curata recepit. Tanta enim ineſt vis tenellæ illi ætati, vt hunc ipſum oculi humorem (quod ſæpe accidit) in integrum reficere poſſit.

Iocinoris vitio laborans ſola ſanguinis miſsione ſanatur.

CAPVT LXXV.

IOCINORIS vitio afficiebatur Antonius Brunelleſcus, ex quo cum vehemens dolor à latere dextro in iugulum humerumq́ue tranſmitteretur, & bilem quoque euomentem ægrum ſingultus etiam penè ſtrangularet, ad hominem vocatus accedo. Verùm cùm huiuſcemodi vitij notæ eædē

ferè

ferè ſint, quæ & lateris abſceſſum indicant, Medicus cui primùm ægri cura demandata fuerat, medicamentis & cataplaſmatis eius pectori medebatur. Sed cùm dolor & anguſtiæ magis magiſque hominem afflictarent, iubeo ſanguinem ex vena, quæ ad iecur dirigitur, ſtatim diduci: & quæ ille inſuper pectori adhibuerat medicamenta, iocinori ipſi impono, donec æger ad ſanitatem reuertitur: quod paucis diebus factum eſt. Oportet igitur medicum non ſolùm morbum cognoſcere, ſed & locum etiam in quo ſit, diligentius perſcrutari.

Sciſſo inteſtino graciliore vita amittitur.

CAPVT LXXVI.

TENVIORIS inteſtini morbo, quem Græci εἰλεον vocant, vrgeri commune eſt: ſed vrgeri, vt ſic vitã tollat, inauditum. Corpulenta quædam mulier, cùm modò ſupra, modò infra vmbilicum intolerabili premeretur dolore, nec vllus hinc inde ſpiritus erumperet, adeò agitata eſt, vt ſciſſo tãdem inteſtino vitam finierit. Quod niſi inciſa mortua pluribus innotuiſſet, neſcio an

citra

citra mendacij suspicionem à me scribi potuisset. Sed & rusticum nouimus, qui cùm post longiores torsiones, & ventris diuturnas inflammationes diem obiisset, & mortui incideretur corpus, longior in intestino fissura inuenta est: ex qua etiam recentes vuas, quas paulò antè comederat, prorupisse conspeximus.

Vermis ex pectore propulsus.

CAPVT LXXVII.

LABORABAT Antonius Siculus molesta quadam tussicula, & cùm diu nihil conferentibns auxiliis hoc malum tolerasset, ad nos tandem venit: rem exponit: consilium quærit. Nos verò & quòd morbus diutius inueterasset, & quòd multos expertus medicos, nihil omnino profecisset, putabamus hoc vitiũ ægrè elidi posse. Verùm ne quid intentatum relinqueretur, marrubij succum ex melle ægrum deuorare iussimus singulis diebus: tum & interiectis temporibus scyllam lambere, donec vermis ex eius pectore vnà cum tussi propulsus hominem sanitati restituit.

AN-

ANNOTATIO.

VERMES in inteſtinis reperiri frequenter cõtingit, qui & quandoque vomitu reiiciũtur: ſæpiſſimè verò per inferiora deſcendunt. In pectore autem & pulmone gigni, atque cum tuſſi expelli, inter rariſſima & admiranda numerandum: atque ideò quidem magis, quòd pulmo aſſiduè moueatur, locum quo hærere ac quieſcere poſſet nullum vermi relinquens. Nec minus admirandum eſt & in veſica naſci vermem: quod tamen cuidam viro accidit, cui in veſica exiſtens, multis modis moleſtus fuit, quandoque etiam ſanguinis mictu prouocato, donec tandem per penis meatum ſpontè egreſſus, finem doloribus imponeret.

Calculus vi ſua deciſus.

CAPVT LXXVIII.

NICOLAVS Ruſticus calculo vexabatur, figura, vt poſtea conſpeximus, longiore. Hic cùm ab ima parte acutior & aſperior eſſet, veſicam ipſam incidit: tum & teſticulorum tunica perfracta, poſt multos ac penè intolerabiles dolores, tandem in conſpectum venit: quo haud magna poſtmodum difficultate deducto, cùm multi hominem moriturum, & quidem rectè, iudi-

di-

dicarent (neq. enim vesica cùm incisa fuerit, præsertim inferiore parte, cohæret) ille tamen præter omnium opinionem conualuit: hoc solùm ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde semper quoad vixit vrinam reddidit.

ANNOTATIO.

FORAMEN per quod vrina reddebatur, quale Nicolao Rustico in scroto relictum fuit à calculo illàc delapso, memini me quandoque videre in perinæo, non tamen ex calculo sed ab vlcere ceruicis vesicæ natum: vlcere enim vesicæ ceruix si quando afficitur, non raro eousque hoc ipsum progreditur, vt tãdem exesa cute perinæi, foras erumpat: Atque tunc quidem per foramen assiduè vrina profluit, vlcere curationem non admittente. Quod in pluribus obseruatum.

Os feminis erosum.

CAPVT LXXIX.

VRGEBATVR Rogerij Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diuerso tempore vocatis medicis, cum vnusquisque pro ingenio suo (diuersi enim diuersa sentiebant) puellam curas-

curaſſent, & præſidia nihil omnino profeciſſent, è medio tandem ſublata eſt. Quare conſilium fuit incidere corpus mortuæ, & inuentum eſt os feminis eroſum, maximáque oſſis partem in puluerem redactam: nec non & circa matricis os quatuor quaſi lutei tuberculi inſtar pilæ, quorum tres aqua opplebantur, quartus paululum præ cæteris eleuabatur, vndique dentatus, & ſuperficie inæqualis atque durior, vtpote qui ex carne atraque bile genitus eſſet. Non igitur admodum mirandum eſt, ſi in eiuſmodi morbis, quorum cauſæ incertæ abditæque ſunt, diuerſi Medici diuerſa ſentiant, & loquantur. Nã & Antonij Iaceti filium nouimus, qui cum ingenti coxarum dolore vexatus, in maximam primùm debilitatem, tum & in mortem nihil iuuantibus medicis, nihilque conferentibus præſidiis deueniſſet, inciſo corpore inuentus eſt peſtifer humor in coxa, quo magna pars oſſis eroſa, etiam in cinerem verſa videbatur.

Calculo euulſo ſanata eſt mulier.

CAPVT LXXX.

CALCVLVM non in viris tantùm, ſed etiam in feminis cõcreſcere certum eſt. Monia-

Monialis quædam duodecimo iam die vrinam non reddebat, propterea quòd ipſius vrinæ iter calculo obſtrueretur, quò etiam materia multa confluxerat. Quare cùm neque ænea fiſtula, neque medicamentis aliis vinci hoc malũ poſſet, inſolitum alioquin, ſed tamen opportunũ conſiliũ capiens, vncũ calculo iniicio, ne ſcilicet cõcuſſus iterũ in veſicam reuolueretur. Tum ferramento priore parte retuſo calculum ipſum percutio, donec ſæpius ictus in fruſta comminuitur: & tunc omni qua potui diligentia, ne quid intus omnino læderetur, vncum ipſum pariter ac ferramentum reduco: ex quo ſimul vrina atque calculis remiſſis ſtatim ſanata eſt mulier.

ANNOTATIO.

NON admodum diſſimilis hæc curatio eſt ab ea, de qua Exemplorum noſtrorum cap. XLV. ſcripſimus.

Ex ſolo vento mors ſubſequuta.

CAPVT LXXXI.

LODOVICVM Nicolinum generoſi equitis Othonis filium vidimus, qui cũ ſolo vento viſcera & ſtomachum impeten-

te adeò in monoculo affli&ctarectur, vt dum pars parte premitur, exitu hinc inde negato, non ſolùm viſcera & pectus, ſed ſcapulę etiā incredibili extenderentur dolore, & ſpiritus magna ac miſerabilis fieret anguſtia, tertio deniq. die, nihil conferentibus auxiliis, è vita migrauit. Inciſo autem eius cadauere, & viſcera omnia vento plena conſpeximus, & in ſiniſtro cordis ventriculo obduratum callum inuenimus, qui nucis magnitudinem æquaret. Quare vt illum, hoc eſt, ventum mortis ipſius, ita hunc, ſcilicet callum, aduerſæ hominis valetudinis cauſam fuiſſe arbitrati ſumus.

ANNOTATIO.

TYMPANITI quoque & hic affectus ſimilis apparet, de qua Exemplorum noſtrorum, cap. XXXVIII. egimus.

Brachium ab humero diductum.

CAPVT LXXXII.

COHÆRERE interdum membra exulcerata vel protinus in vtero, aut etiam vſtione conſueuerunt. Nos autem puellam vidimus & curauimus, cuius totum brachiū fer-

feruentiſſimæ aquæ effuſione humero cohæſerat. Cumque nemo ex prudentioribus medicis inueniretur, qui puellam curare auderet (periculum enim erat, ne dum membra ipſa ſcalpello diſcernerentur, neruus incideretur, & ſanguis immodicus proflueret) ego ſolus vt eram iuuenis hanc curam aggreſſus, paulatim cicatricem ipſam ſcalpello diſcindo, ſanguinem ſupprimens, donec ad cubiti iuncturã, vbi neruus eſt, deuenio: tum ſeparatim vtrumque molliore emplaſtro circundo: & quoniam extendere brachium non poterat, iubeo vt grauiore pondere ſumpto, manu id perferat, donec paulatim extendatur. Quod cùm ipſa diuturnioris temporis ſpatio obſeruaſſet, ad priſtinum tandem ſtatum reuerſum eſt brachiũ ipſum, ſola gratia & munere illius, qui eſt benedictus in ſecula.

Cor pilis refertum.

CAPVT LXXXIII.

IACOBVS latro è patibulo quo ſuſpenſus fuerat, veluti iam mortuus, ſed qui tamen adhuc viueret, depoſitus atque curatus conualuit. Verùm, vt erat homo ingenio malo

prauoque, ad eadem ſtatim ſcelera reuolutus, quibus antea extremum promeruerat ſupplicium, iterum capitur atque ſuſpenditur. Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadauer incidendum curauimus: & inuentum eſt cor eius ob eximiam caliditatem vndique pilis refertum. Hoc idem inuẽtum eſt in corde Ariſtomenis Græci, qui ſolus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertiſſe. Eſt ergo non tantùm ſceleſti ingenij ſignum, ſed quandoque etiam raræ fortitudinis.

Ex ſtata febri vita ſublata.

CAPVT LXXXIIII.

IOANNES Architectus ſingulis annis ſtato die, hoc eſt, quo natus fuerat, febre implicabatur: quæ ex putreſcente bile genita, ſuum circuitum ſeruans, quartum & decimum non tranſgrediebatur diem: donec ſenio confectus, & eadem ex more complicitus febri natali ſuo die vi morbi proſtratus, naturæ conceſſit.

Mul-

Multitudo vermium reiecta.

CAPVT LXXXV.

LAVRENTII Lanij filium vidimus, qui ſeptimum agens annum, triduo ex nimia lumbricorum vi ferè mortuus iacuit, ſolo potu ex gramine, aceto & ſaccharo viuens. Quarto autem die cùm medicamentum ex aloë, myrrha, & croco ei propinaretur, duodequinquaginta ſupra centum vermibus aluo depoſitis, ſtatim conualuit.

ANNOTATIO.

MVLTOS quoque vermes puellam quandam excreuiſſe Alexander Benedictus ſcribit: frequenter verò & hoc contingit. Nota & mihi mulier fuit ſupra quadraginta annos nata, quę grauiſſimis ventriculi doloribus, & nauſea ſubinde correpta, ab aſſumpta hiera picra quadraginta (plus minus) vermes excreuit. Puerilis autem magna ex parte hic affectus eſt; ſed tamen & ſeniores à vermibus quandoque malè habent. Hippocrates aut quiſquis auctor lib. De Morbis IIII. Lumbricos non modò latos, ſed & rotundos in pueris, ait, dũ adhuc in vtero ſunt, naſci, quia aliquando cum recens natorum excrementis viſi ſunt excerni. Eoſdẽ verò, & alios parere, ait, quod quidem & quandoque contingere obſeruatum. Nam per medicamẽ-

ta expulsi reperti aliquando nonnulli sunt alios in ventre habentes. Atque hinc fit vt post expurgatos, alij subinde iterum in intestinis renascantur: veluti mulieri contigit, de qua scripsimus, quæ singulis mensibus præseruationis causa hieram picrã assumendis, tamen aliquot semper vermes aut vermiculos excreuit. Præter verò rotundos lumbricos, non modò lati, de quibus mox, sed & alij quandoque generantur. Memini enim puellam IX. annorum ab assumpto vermes pellente medicamento non lumbricis, sed erucis similes vermes reiecisse, aliquanto tamen breuiores, multipedes, & quidẽ adhuc vibrantes. Narrat & Cornelius Gemma De Diuinis characterismis lib. I. cap. VI. varias vermiũ species, tum & alia per aluum excreta.

Recrementa ex naturalibus deiecta.

CAPVT LXXXVI.

PVELLAM quoque vidimus, quæ clauso ani meatu nata, octauo quoque die recrementa ex naturalibus deiiciebat. Cumque hoc implicita malo vsque ad sextum decimum annum vitam duxisset, vi tandẽ morbi, quod στροφὸν Græci vocant (id autem fit cùm intestina circa vmbilicum torquentur) miserabili cruciatu deiecta è medio sublata est.

Ver-

Vermes cucurbitini eiecti.

CAPVT LXXXVII.

IN Auinionis balneis, quæ ſunt in agro Senenſi, mulierem vidimus quæ continuis ſeptem diebus aqua epota, quàm plurimos tandem ex iis, quos medici propterea quòd Cucurbitæ ſemina imitantur Cucurbitinos vocant, vermes eiecit. Qui ita inter ſeſe, (dum ſcilicet alter alteri mordicus inhæreret) iungebantur, vt cum ſua ipſi ſerie quatuor cubitorum longitudinem excederent, vnum tantùm corpus, vnum duntaxat vermem putares.

ANNOTATIO.

VERMES Cucurbitini, lumbricorum latorum nomen apud Hippocratem & alios veteres acceperunt: Cucurbitini verò etiam dicũtur, quòd quædam ab hoc abrupta cum excrementis alui quandoq; excernuntur, Cucurbitæ ſeminum ſimilitudinem referentia. Latum autem Lumbricum permutationem eſſe pelliculę inteſtina intrinſecus ambientis in corpus quoddã viuũ, Aëtius ſermone primo cap. XL. Tetrabibli tertij ſcribit. Hippocrates verò lib. IIII. De Morbis, connaſci pueris in vtero materno, aſſerit: augeri verò cum puero, ita vt æqualis fiat inteſtino. Quod quibuſdam

pubertatis tempore: aliis serius fit. Posteaquam autem intestino adæquatus est, quandoque etiam maiorem ac longiorem fieri, atque vnà cum stercore prodire; excidens veluti cucurbitæ semen. Aduersus hunc si medicamentum datum fuerit, & homo sit præparatus, totus rotundus & in pilæ modum formatus exit: si verò ab assumpto medicamento adhuc hęreat, pars eius abrumpitur longitudine duorum aut trium cubitorum. Posteaquam verò abruptus est, nullæ eius partes longè pòst cum stercore exeunt: Hęc Hippocrates. Vidi verò & curaui olim honestú virum ab huiuscemodi verme malè habentem, qui quandoque ab assumpta potione purgante ex ano suo lati lumbrici vlnas duas aut tres extraxit, & post aliquanto tempore melius habere sibi videbatur. Pallidus autem hic erat, & cibum quandoque vehementer appetebat, alio tempore fastidiebat.

Frustulum carnis eiectum.

Capvt. LXXXVIII.

Illvd etiam memoria dignum videtur: Mulier præfocata cùm ab omnibus pro mortua haberetur, & de eius potius funere quàm de vita cogitarent assistentes, paulatim quasi grauiori somno excitata, in molestissimá incidit tussim: qua cùm diu agitata esset, durioris tandem carnis frustulum eiecit, & sanata est.

Sed

Sed & Iulianus Medicæ artis professus, dum grauiter ægrotaret, & aduenienti medico dolorem, quo circa ventriculum miserabiliter cruciabatur, exponeret, tangente illo (vt fit) ac manibus locum pertractante, erupit in vomitum: quo & ipse frustum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo vermis non secus ac brucus in siliqua recludebatur, eiectans, ad pristinam statim reuersus est valetudinem.

Quæ inciso mortuo notatu digna inuenta sunt.

CAPVT LXXXIX.

NON videntur silentio esse prætereunda, quæ nuper in inciso Iacobi cuiusdã furis insignis cadauere annotauimus: bifurcatam scilicet venam, quę à liene ad ventriculum atram defert bilem, tum & abscessum in sinistro cordis ventre pituita redundantem: postremò & posteriorem eius capitis partem, vbi memoriæ sedes est, adeò breuem, vt tantillam cerebri portiunculam contineret. Quam ob causam cùm priorum scelerum, & eorum quæ pro his sæpe passus fuerat, tormenta scilicet, exilia, &

carceres minimè recordaretur, toties ad vomitum tanquam canis impudens reuersus est, vt in laqueum tandem inciderit, vitæq. ac furti finem fecerit.

Vrina ex alienis locis emanans.

Capvt xc.

Contrahitvr etiam ex matris vtero circa naturalia vitium, vt obstructio meatus, ex quo fluere vrina solet. Vidimus enim & nos puerum quendam atque puellam nobilẽ hoc vitio laborantes. Quorum alter, cùm adeò meatus ipse clausus obstructusq. esset, vt meiere inde non posset, ex angusto admodum foramine, quod paulùm infra glandem vrina ipsa vi sua effecerat, emingebat, sed non absque ingenti eiulatu, & genitalis membri tumore. Altera verò ex loco qui est infra pectinem paululum supra vuluam vrinam reddebat, nullis interim apparentibus signis atque indiciis, vnde ipsa naturaliter efferri debuerit. Hanc autem nos cùm parentum rogatu curare tẽtauerimus, & nullum huic malo idoneum inueniretur præsidium, ita vt erat incurata ad vltimum vitæ suæ terminum permansit.

ANNOTATIO.

ISTIS exemplis annumerari poteſt & illud, de quo cap. XXVIII. tum & illud cuius Amatus Luſitanus, & nos in eiuſdem cap. Annotatione meminimus.

Ex noxa illata neruis vox deperdita.

CAPVT XCI.

RVSTICVS quidam cum decliuiore capitis prora percuſſus recidiſſet, & alteram capitis ipſius partem oppoſitam ad terrã, vt par fuit, eliderer, ſurrexit quidem, ſed mutus: id autẽ ſiue ex repercuſſione neruorum, qui regrediuntur ex pectore, ſiue ex defluẽte materia, quæ neruos illos oppleuerit, tam incertum, quàm certiſſimum ex hoc communicatam noxam neruis ipſis, qui vocem effingunt. Nam & Galenus facilè Medicorum princeps in libro, quem De Interioribus ſcribit, affirmat fuiſſe hominẽ, qui dũ glandula illi abſcinderetur in collo, & ſcalpellũ neruos ipſos, quibus vox effingitur, incideret, ilicò factus eſt mutus.

A Lumbricis vexatus puer quieſcere non poterat.

CAPVT XCII.

PVERVM vidimus & curauimus, qui cùm nullo modo quieſcere poſſet, ſed

ita

ita ſemper hinc inde temerario quodam impetu & inordinato motu ferretur, vt etiam ſtare volens iterum titubaret & caderet, quæſitum eſt à medicis, quænam eſſet abdita cauſa huius mali: quod illi diſtentionem cum ſaltu putabant. Sed cùm nullam prorſus aliam inuenirent quàm timorem, in quem paucis antè diebus puer ipſe, neſcio quam ob rem, incidiſſe dicebatur, idoneis ſecundum hanc rationem medicamentis puerum curare cœperunt: quæ cùm nihil omnino proficerent, & in noſtras tandem deueniſſet manus, deprehenſa ſtatim morbi cauſa, quam ſolos lumbricos eſſe perſenſimus, vſque adeò ad hoc malum propulſandum facilem & expeditum aditum habuimus, vt hac ſola intentione curatus puer, ad priſtinam breui reuerſus ſit valetudinem.

ANNOTATIO.

PVEROS præcipuè à Lumbricis infeſtari in Annotatione cap. LXXXV. ſcriptum. Superueniunt verò & his quandoque ab ipſis vermibus etiam conuulſiones & comitiales acceſſiones, quæ tamen, eductis ac expurgatis vermibus, ac ſopitis doloribus, vt plurimùm ceſſant.

Mulier

Mulier ex lapsu vrinam continere non poterat.

CAPVT XCIII.

VENIT ad me mulier quædam, quæ vrinam continere non poterat: cumq. aliquod à nobis præsidium plurimis iam defatigatis medicis exposceret, interrogo an aliquam huius mali causam teneat. Negáte illa, iterum quæro cecideritne, ex quo fortè ani sedes elisa fuerit. Cumque & ipsa fateretur olim se de ficu prolapsam, vltimá spinæ vertebram elisisse, nullo tamen inde sensibili percepto nocumento: & nos non fugeret oriri ex ea ipsa vertebra neruum, qui constringendi vesicam vim habet, huius statim ægritudinis causam deprehēdimus. Attrito enim ex eius lapsu neruo ipso, consequens fuit, vt relaxata vesica vrinam continere non posset: quod & sæpe aliàs ex eadem causa accidisse cognouimus. Hoc igitur nos malo idoneis eliso præsidiis, mulierem ipsam per Dei gratiam pristinæ sanitati reddidimus.

Calculus in tunica fellis.

CAPVT XCIIII.

DECESSIT his diebus mulier nobilis Diamantes nomine, dolore proſtrata calculi: ſed cùm nullum anteà ex eo percepiſſet nocumẽtum, viſũm eſt medicis mortuæ cadauer incidere: & reperti ſunt lapides quamplurimi, non quidem vllus in veſica, vt putabatur, ſed præter vnum, qui in tunica fellis coloris atri & magnitudine caſtaneæ aridæ continebatur, cæteri omnes in panniculo, quo contegitur hepar, vnde etiã veluti in folliculo dependuli ſacculum effecerant. Hanc autem nos mortis cauſam rati, ſapientis viri conſilium eſſe duximus, nihil omnino de incertis & occultis morbis ſtatuere.

ANNOTATIO.

IN folliculo fellis natos quoque calculos & nos obſeruauimus: Solent autem iſti ſubluteo colore pallere: nauſea & cibi faſtidio laborare: & diutinè aduerſa valetudine frui. Colligi verò & in membrana iocinoris cap. tertio annotatum fuit.

Ex præcedentibus torminibus eroſi villi, quibus vis retinendi fulcitur.

CAPVT XCV.

INTESTINORVM tormina, quod Græci δυσεντερίαν vocant, exulcerare inteſtina in-

na intus consueuerunt, indeque descendunt cruenta & muccosa excrementa: cumque id malum diutius inueterascit, aut hominem tollit, aut (quod forsitan deterius est) nunquam sanescit. Nam & nos Iulianum quendam nouimus, qui cùm post quadraginta dies, quibus hoc morbo vexatus est, sublatis iam doloribus ac deiiciendi cupiditate, eius aluus impendiò liquidior permansisset, & sæpius quàm par fuerat ferretur, nullis vnquam auxiliis curari potuit, quin semper quoad vixit, & impetum ventris cohibere nequiret, & vbicunque deiiciendi cupiditas hominem vrgeret, ibidem excrementa deponeret, erosis scilicet ex præcedentibus torminibus atque consumptis villis, quibus vis ipsa retinendi fulcitur.

Ex iisdem torminibus erosa viscera.

CAPVT XCVI.

VIDIMVS & alium natione Aretinum, qui cùm iis item torminibus diutius vexatus fuisset, & iisdem denique inrodẽtia ipsorum intestinorum vlcera, tum in tabem, postremò in mortem incidens, erosa intus viscera ostẽdebat: è quibus dum

ita af-

ita affectus superuixit, vt triennium non excesserit, continuò sanies effundebatur.

Morbus Comitialis.
CAPVT XCVII.

ETSI nouissimus inter cæteros morbos esse soleat qui Comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerumque est, vt quem nuper in puella vidimus Aretina: quæ cùm huiusmodi inuaderetur morbo, minimè (vt assolet) concidebat, minimeque ex eius ore ferebatur spuma. Sed stans caput tandem hinc inde, ac si quid inspicere vellet, tota cum ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil sentiens. Cumque iterum ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Causam autem perquirentibus nobis, cur puellà, cùm comitiali afficeretur morbo, non concideret, visum est ex hoc contingere, quòd contractio & tensio ad cerebrum non ferretur, cùm solus vapor sursum ascenderet. Ex quo nullo rigore cerebrum ipsum intentum ab inordinatis motibus reliqua membra præseruare poterat. Quod autem puella ipsa hoc morbo laborasset, & medici omnes quicunque eam viderant, affir-

affirmabant, & rei euentus facilè comprobauit: cùm prorumpentibus menstruis hoc malum euaserit. Nam vt quandoque in pueris Venus, ita in puellis menstruorum initium huiusmodi morbum tollere solet.

ANNOTATIO.

MEMINI & ego virginem xx. annorum me curare subinde conuulsam & manus clausas habentem, quæ non concidebat, sed toto accessionis tempore sedens permanebat. Cum autem occasio ex vtero esset, adhibitis idoneis remediis, breui sanitatem recepit. Huius affectus non dissimilis videtur ei, quo Aretina puella laborauit. Ex vtero autem laborantibus varia superueniunt symptomata, & sępenumero haud similia.

Elephantia.

CAPVT XCVIII.

LONGIS morbis annumeratur is quem ἐλεφαντίαν Græci vocant: qui in Italia penè nunquam visus à medicis vix dignoscitur. Peregrinum quendam vidimus in grabatulo iacentem, cuius summa corporis parte maculis quibusdam ad atrum colorē vergentibus inficiebatur, & cutis inæqualiter aspera crassaq. & veluti squamis fœda ac

 liuens,

liuens, diuersis etiam locis mollis ac dura ostendebatur: quin & ossibus ipsis, vt videbatur, iam vitiatis, & vniuerso corpore macie ac tabe confecto, ita suræ ipsius os, pedes & manus intumuerant, vt vtriusque partis digiti sub tumore ipso conderentur. Quare cùm adhæc mala etiam febricula quædam adderetur, quæ hominem absumeret, vnius tantùm mēsis spatio è vita migrauit ad Dominum. Parcat igitur Auicenna, qui Elephantiam pedum tumorem dixit: cum hęc non solùm pedes, sed vniuersum corpus afficiat, & species lepræ sit, quæ apud nostros nondum visa: apud Paulum probè descripta notatur.

ANNOTATIO.

ELEPHANTIASIS Græcorum ab Elephantia Arabum multùm differens est, vt nostrorum exemplorum cap. LII. annotatum. Temerè hic Auicenna carpitur, quòd Elephantiam tumorem dixerit pedum: Nam Elephantiasin Græcanicam Auicenna, & reliqui Arabes Lepræ nomine comprehendunt. Tumorem verò pedum Elephātiam idcircò appellant, quòd pedes crassi Elephantinos referre videantur.

Ex ca-

Ex calidiore materia caput impetente furit ac moritur puella.

CAPVT XCIX.

INSANIÆ tria ſunt genera, & acutum quodlibet. Vnum cùm in acceſſione febris, aut in ſuo vigore deſipit æger, & aliena loquitur, ſed tamen leuata febre ſtatim reſipit. Alterum, quod Græci φρένιτιν vocant, cui ſemper dementia comes eſt. Nam licet inter morbi initia reſipere interdum videatur æger, eius tamen mens quibuſdam ſemper imaginibus agitatur. Tertium verò genus eſt lethale magis ac peſtiferũ, cùm ſcilicet æger ipſe non ſolùm perpetuò deſipit, ſed & quæcunque agit, impetu quodam & violento motu operatur. In huius autem generis lethalem inſaniam cùm nobiliſſimi cuiuſdá viri filia prolapſa malè ageretur, & nos ad eam intempeſta nocte vocati accederemus, adeò furentem puellam inuenimus, vt dum hinc inde ſeſe violento quodá impetu iactaret, quicquid interim obuium habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia & manus, & ſi quid præterea aliud arripere po-

terat, ita mordicus, nullo habito discrimine suúmne an alienum esset, apprehendebat, vt nisi scissum ac prorsus laceratum ex eius dentibus eripi non posset, adeò vt vinciri puellam oportuerit, ne sibi aut alteri noceret. Verùm cùm paucis post horis furor ille remitti cœpisset, in somnum incidit grauiorem, quo (tametsi nostris præsidiis, studio & diligentiæ ægrè cederet) vix tandem excusso, ab insania quoque puellam ipsam liberauimus. Sed vt est ingeniũ mulierum, præsertim nobilium, cùm sanitate adepta nihil eorum, quæ pro tuenda firmandaque valetudine iniuncta fuerant, obseruasset, & sua viueret libertate, post integrum mensem quo pristina vsa est valetudine, in eundem incidit morbum: à quo cùm nullis vnquam auxiliis potuerit à medicis liberari, vnius tantùm diei spatio è medio sublata est. Si quis autem huius morbi causam quærat, nos quantum coniectare licuit, materiã credimus fuisse calidiorem, sed paucam tamen: quæ cum caput peteret, suo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet. Et quoniam caput ipsum frigidiore materia oppletum fuerat, hanc quoque, cùm & ipsa (vt creditur, & par fuit) exagitata fuisset,

fuisset, priore illa materia extincta ac resoluta, ipsum deniq. profundiorem somnum puellæ fecisse putamus.

ANNOTATIO.

De Maniaco etiam quodam cap. x. in nostris exemplis scriptum: qui aliquando in eundem affectum relapsus, tandem ex Hæmoptoico tabidus factus est.

Vermis e nare proiectus.

CAPVT C.

Solet interdum acutus & pestifer dolor in capite excitari, quem Græci κεφαλαλγίαν vocant, sed talem, quo caligent oculi, alienetur mens, citetur vomitus, supprimatur vox, frigescat corpus, & ipsa denique deficiat anima, rarum est videre. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cum his omnibus ageretur malis, & aduentante die septimo mors ipsa, nullis conferentibus auxiliis, iamiam adesse videretur, vi tandem robustioris naturæ vermē è dextra nare palmo longiorem eiecit: quo propulso, omnis statim cum eo amotus est languor.

ANNOTATIO.

VERMEM vehemẽtis doloris capitis causam in cerebro natum fuisse satis apparuit. Nasci verò & illic quandoque vermem Auicenna etiam scribit, & Iacobus Hollerius nostra ætate visum affirmat: Idem & Italo scorpium ex frequenti Ocymi odoratu natum refert. *Quibusdam*, inquit, *vermes generantur in cerebro. Id rarum esse scripsit Auicẽna, quod tamen memoria nostra visum est. Et cuidam Italo ex frequenti odoratu basilicæ herbæ natus scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, ac mortem denique attulit.* Lib. De Morbis internis primo, cap. primo.

Gigni verò & quandoque vermes in auribus, formam habentes nucleorum strobilôn nucum pinearum, Valesci Tharantani testimonio constat: tùm & Arnoldi Villanouani cap. 32. lib. 3. In dentibus verò & reperiri haud infrequens est. In ano autem nasci vermiculos, Ascaridas dictos, omniũ scriptis proditum est.

Spasmo Cynico mortua mulier.

CAPVT VI.

CVM imperitus quidam Medicus cuidam mulierculæ ex gena dextra tuberculum furunculo simile scalpello abscidisset, nulla habita ratione neruorum ac venularum, quibus illud, cum semioui magnitudinem expleret, alligabatur, ilicò subsequuta

quuta est inflammatio ac dolor, ex quo simul infelix mulier in eum incidit morbum, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν vocant: quo dum misellæ illi temerario quodam motu peruertitur os, & facies modò in dexteriorem, modò in sinisteriorem partem distenditur, ac totum denique corpus pallore quodam suffunditur, adeò afflictatur mulier, vt cùm neque sanguinis missione, neque alui ductu, neque vnctionibus vllis, neque alio quouis genere auxilij hoc malum inhiberi posset, intra paucos dies è vita migrauerit: hoc nobis suo ipsius infortunio documentum relinquens, vt cùm scilicet oportuerit, non passim nos omnibus, qui sibi chirurgici nomen vsurpant, sed his tantùm qui doctrina simul vsu & iudicio præualēt, credamus.

Gelatus.

CAPVT CII.

POST graues diuturnosque labores, quibus per ingētia frigora turbido & pluuio cœlo, per flagrantissimos æstus diu noctuq; perequitans sese fatigarat Antonius Collēsis, in difficiliorem tandem incidit ægritudinem: qua statim vt corripiebatur (quod

ſæpe homini contingebat) amiſſa ilicò memoria ſenſuque, eodem quo erat, dum ab ea inuaderetur, habitu perſeuerabat, patentibus etiam & inconniuis oculis: ſi enim inter ambulandum contingebat hoc illi malum, ambulabat: ſi inter quieſcendum, quieſcebat: ſin verò inter aliud quoduis agendum, tantiſper ipſum agebat, nihil interim audiens, nihil loquens, nihil cognoſcens, donec cedente morbo ad ſe regrederetur, & tunc etiam nihil eorum quæ egiſſet reminiſcebatur. Ex medicis autem qui hominem viderint, aliis virtutem, quæ diſcernit & vnit coniungitque, læſam eſſe iudicantibus, eiuſque noxam cæteris ventriculis iunctum iri volentibus, adeò vt memoria ex hoc & communis ſenſus intrinſecus paterentur: aliis aliter, & quidem argutius, & morbum & cauſam explicare conantibus: nos hominem gelatum dicebamus: cùm huius morbi notæ, quæ per ſe ſatis eruditioribus eas veſtigare volentibus manifeſtæ ſunt, eiuſmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriore bile poſtremum ventrem cerebri impetente, quæ ſtatim memoriam tollens, ſua etiam ſiccitate cæteros ventres contrahit: quibus clauſis

tollitur pariter ſenſus & motus, & quoniam frigidior eſt, hominem gelat. Quibus verò medicamentis ad hunc morbum profligandum vſi ſimus, propterea quòd eius curæ notiſſima eſt, intexere ſuperfluum iudicauimus.

ANNOTATIO.

EXEMPLVM iſtud Catocho laborantis eſt: quem & Catalepſin appellant. De nonnullis verò & Catocho abſque febri detentis in Medicinalium Obſeruationum noſtrarum exemplis cap. v. & vi. ſcriptum eſt. Catocho quoque affectus fuit Hieronymus Benſius, priuſquam in Comitialem laberetur; de quo ſuperius cap. quadrageſimo ſexto.

Tenſio neruorum ceruicis.

CAPVT CIII.

GRAVIORIBVS morbis obnoxia ceruix eſt: ſed inter cæteros importunior acutiorque, qui rigore quodam neruorum erectam ægri ceruicem intendens, eum ſæpe vel intra quartum diem interimit. Quo morbo cum Parmenſis quidam Franciſcus nomine grauiter vrgeretur, & nos ad eum vocati, hominem robuſtioris naturæ, & qui turgentibus venis faciem etiam atque oculos rubicundiores haberet, inſpiceremus;

ſanguinem ſtatim ex ea vena, quã κεφαλικὴν Græci vocant, mitti iubeo. Tum parciore victu, hoc eſt, ſola aqua ex melle hominem cibans, hircino atque caprino oleo detonſum madefacio caput: ſuperque impoſito pileo, aluum etiam his medicamẽtis duco, quibus à capite ipſo ac cæteris ſuperioribus partibus diduci reſoluiq́. poſſit humor, qui huius mali cauſa fuerat, ex quo ocyus adfuit illi ſanitas, quàm mors adfutura putabatur.

ANNOTATIO.

RIGOR neruorum ceruicis, rectam & immobilem eam reddens, τέτανος Græcis dicitur, conuulſionis ſpecies, per quam, vt Galenus ait lib. De Muſculorum motu, partes immotę in contraria trahuntur à muſculis oppoſitis. Conuulſionis enim, quæ abſque motu fit, tres ſunt ſpecies: ἐμπροσθότονος, ad anteriora: veluti cùm mentum pectori annectitur: ὀπισθότονος, ſi ad poſteriora; vt dũ caput ad ſcapulas pertrahitur: τέτανος, cùm in neutram partem immobilis ceruix intẽditur. Acutus autem & vehemens affectus eſt. Memini olim me cuidam adeſſe, cui cum maximo dolore ceruix rigida in nullam partem inflecti poterat. Huic primùm fomentum adhibuimus: deinde aurea dicta catapotia dedimus, quæ ſummo cum labore deuorauit. Subſequente autem ex his larga purgatione, à dolore & neruorum rigore citò liberatus fuit.

Ex ab-

Ex abſceſſu gulæ homo penè iugulatus.

Capvt CIIII.

ALIVD quoque morbi genus circa fauces oriri conſueuit, & id interdum peſtiferum acutumque: quale in Alexandro Serralio nuper vidimus, cui neque rubor neque tumor vllus intus in gula, aut extra oſtendebatur, ſed aridum corpus erat & ſqualidum. Cumque nihil omnino alimenti demitteret, ſed quicquid abſumeret ſtatim reiectans vix ſpiritum traheret, & vox adeò faucibus hæreret, vt ne mutire quidem poſſet, iugulari prorſus hominem putares: nos tamen & vrgentis morbi & ægri virium ratione habita, vtile & præſentaneum remedium duximus, ſanguinẽ mittere: tum & cucurbitulis natibus affixis, deducere humorem conati, frictionibus ſimul aliiſque præſidiis, quæcunque extrinſecus iuuare hominem poterant, tantiſper vtendum cenſuimus, donec ægri fauces detumeſcerent. Verùm vbi malum his omnibus auxiliis non modò cedere aut leuari, ſed in horas vehemẽtius ac contumacius fieri aduertimus, omni abiecta ſpe, ægrum, tanquam

quam proxima nocte moriturum, Deo & naturæ reliquimus. Hunc autem cùm aſſiſtentes, veluti iamiam ſpiritum exhalaturum, ſigno crucis ex more in auroram vſq. ſingulis momentis conſignarent ac munirent, ecce ſtatim à ſummis ægri faucibus tam ingens ex adaperto intus abſceſſu purulentæ materiæ vis effertur, vt homine penè iugulato, catinulum, in quo recepta eſt, ad ſummum repleret labrum. Qua expulſa, ſtatim reſumptus eſt ſpiritus, & æger, qui iam pro mortuo lugebatur, veluti ab inferis remeans, paulatim conualeſcere cœpit, donec integram conſequutus eſt ſanitatem.

ANNOTATIO.

TONSILLARVM inflammationes quandoque adeò magnæ ſunt, vt gutture occluſo (vtraque videlicet tonſilla affecta) nec cibus nec potus tranſmitti queat; vel non abſque ſumma difficultate. Tumores verò & quandoque ita augentur, præſertim ad ſuppurationem vergentibus inflammationibus, vt ore hiare nequeunte, dentes cohæreant: ac ſtrangulationis periculum immineat. Abſceſſu verò rupto, copioſoque erumpente pure, ſolutio fit, & ore ſpatulo, gutturis quoque meatus patet. Initio venæ ſectio neceſſaria: deinde inflammatione ad ſuppurationem tendente, vtiliter eò facientia cataplaſmata etiam foris gutturi applican-

plicantur, interim ab aliis remediis non cessandũ, quæ recta medendi ratio postulat.

A vitio lienis curatus.

CAPVT CV.

LIENIS vitio afficiuntur quamplurimi: horum sinistra pars tumens ac durior prementi renititur. Quod si diu perseuerat (nam interdum perpetuum id malum est) tumescunt crura: & si vlcera præterea innascuntur, vix sanescunt. Multos nos tali vitio affectos curauimus; inter quos vnũ, quem, cùm septennio hoc morbo vexatus frustrà multa consilia, ac penè infinita præsidia expertus fuisset, solo tandem cappari, qui tali ægritudini aptissimus cibus est, solaque vi aquæ, in qua faber ferrarius sæpe candens ferrum extinguit, annua potione liberauimus: tanta scilicet in eiusmodi aqua contra hoc vitium inest vis atque virtus. Vnde & compertum est, animalia quæ apud fabros educantur, perquàm exiguos habere lienes.

A morbo cœliaca curatus.

CAPVT CVI.

IN ipsius ventriculi porta morbus innascitur, qui à Græcis κοιλιακὸς appellatur. Du-

resce-

rescere sub hoc venter solet, & torminibus premi, aluusque ipsa adeò nihil reddere, vt ne spiritus quidẽ infrà, sed nec suprà erumpere possit. Paulus pater meus haud mediocris ingenij ac doctrinæ vir hoc morbo malè vexatus, cùm diu multa ac varia auxilia, sed frustrà, expertus fuisset, clystere ex solo lacte condito in ventrem iniecto, ac multis subinde strigmentis depositis, ad pristinam reuersus est sanitatem.

ANNOTATIO.

PAVLVS Ægineta Cœliacum morbum Lienteriæ ac fluxus ventris speciem facit. Apud Galenum verò lib. IX. De Compos. Medic. secundum loca Dysenteriæ similis esse apparet. Nam communia quædã & Dysentericis & Cœliacis illic remedia extant. Sed Cornelius Celsus lib. IIII. cap. XII. Hujuscemodi affectum κοιλιακὸν nominat: Græci, ni fallimur, κολικὸν appellant.

Ex tenuioris intestini morbo sanatus.

CAPVT CVII.

IN tenuiore intestino acutus interdum & pestifer oritur morbus, ex quo etiam supra vmbilicum intolerabiles excitantur dolores, nec spiritus vllus transmittitur: & non solùm cibus ipse, sed stercus ipsum plerumque

que per os redditur. Vomitus autem varius aut niger exiſtens, grauioris etiam odoris eſt. Tali igitur morbo adeò Laurentius amantiſſimus frater affectus eſt, vt cùm neque miſſio ſanguinis, neque alui ductio, neque aliud quoduis idoneum auxilium hoc malum frãgere poſſet, materia tandem ad neruos prolapſa, in morbum incidit comitialem. Quo breui & in mortis diſcrimen adductus, cùm triduo hoc habitu iacuiſſet, nihil omnino deguſtans, à medicis derelictus eſt. Verùm die quarta, vbi paululùm reuiuiſcens vinum lambere occępit, reſumitur ſpiritus, & morbus paulatim vi naturæ propulſus, præſidiis cedit, donec tandem per Dei gratiam penitus ſublatus, hominem ſanũ reliquit: quod non prius tamen effecit, quàm exactis quatuor menſibus, à die quo primũ ille huiuſcemodi affectus eſt morbo.

A morbo vuluæ inedia liberata eſt mulier.

CAPVT CVIII.

VEXARI vuluæ morbis vt mulieribus cõmune, ita ſanè inauditum ſic vexari, vt patiens nullum cibi genus deuorare

queat.

queat. In cœnobio montis Cœlij monialem vidimus, quæ cùm huiusmodi vuluæ morbo grauiter affli&aretur, ita prorsus quamcunque illi subministrassent escam fastidiebat, vt quodam veluti impetu æstuantis stomachi, eam statim vt acceperat, vomitione propelleret: quod nos ab irresolubili & crassiore vento, qui à vulua ipsa versus stomachum ferretur, fieri putantes, multa pro re ac tempore adhibuimus auxilia: quæ cùm nihil omnino proficerent, & ad decimum ipsa iam diem sola panis bucella (quod mirum est) vitam traduxisset, vi tandem inediæ deuicto ac penitus profligato morbo, ad pristinam reuersa est mulier sanitatem.

Aqua inter cutem eliso vtero propellitur.

CAPVT CIX.

ACCIDIT interdum casu & fortuna sanari nonnullos, quos medicina curare non potest. Mulierem scimus, quæ dum aqua inter cutem adeò laboraret, vt nulla de salute eius superesset spes, nescio quo spiritu impulsa, de eminente quodam loco ad terram deuoluitur, & vtero ad lapidem eliso disiectoque, ita prorsus omnis effusus est humor,

humor, vt quæ puerum octimensem gestare videbatur, enixam crederes. Sed nec multo pòst aut tempore aut labore idoneis ad hanc rem adhibitis præsidiis penitus sanata est mulier.

ANNOTATIO.

SIMILE huic accidit mulieri, quod Asciticis, quibus dissecto abdomine aqua emittitur, de quo Paulus Aegineta lib. VI. cap. L.

Alapa mortuus.

CAPVT CX.

EXORTA inter duos iuuenes lite, cùm alter alterum extento brachio alapa percussisset, in morbum statim, quem ἀποπληξίαν Græci vocant, resolutus vapulans, paucis etiã horis strangulatus interiit. Quare conuocatis medicis (in vinculis enim detinebatur reus) quæsitum est de causa mortis ipsius. Verùm aliis in ictum ipsum, quo materiam commotam fuisse putarent: aliis in humidiorem locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiã in lautiorem victum & potum pleniorem, quo dum vixit est vsus, huiusmodi mali causam referentibus, indiscussum apud præsidem remansit iudicium. Nouimus item fullonem quendam

nomine Petrum, qui vnico pugno ſtomacho cuiuſdam iuuenis violentius impetito, hominem interemit.

Gemini pueri.

CAPVT CXI.

GEMINOS naſci nullus dubitat, ſed ita naſci, vt indiſtincti ſint, monſtruoſum. Mulier quædam Alexandra nomine, ex Mediolanenſi agro Florentiam veniens, geminos mares quæſtui ſpectandos dabat: quorum alter integer toto corpore, diſtinctiſque membris erat: alter verò ita ſcapulis alterius iungebatur vẽtriculo, vt illo totũ caput inieciſſe videretur: cætero verò corpore ab eo ſeiunctus, non ſecus illo de mãmilla matris lac exugente mouebatur, ac ſi ipſe pariter ſugeret. Sed & ſub id ferè tempus vidimus & alios geminos, qui ab humero ad plantam pedis coierant capite excepto, alter ſiniſtro, dextro alter, vbi iungebantur, carebat brachio. Coxa, crus, & pes vnus ac communis erat. Altera tamen corporis parte integra ſeiunctaque diſtinguebantur.

ANNOTATIO.

GEMELLOS vno eodemque tempore concipi vulgaris eſt opinio, cui accedunt, quæ in lib. De

lib. De Diæta Hippo. ſcribuntur. Vbi quomodo gemelli fiant oſtenditur. Rarior ſuperfœtatio eſt, quæ tunc fieri dicitur, quando poſt vnum alter multo tempore concipitur; & adeò quidem rara hæc eſt, vt nonnullis impoſſibilis habeatur. cuius tamen manifeſtum in honeſti ciuis vxore exemplum apparuit. Peperit hęc filium plenè geſtatum anno M. D. LXX. Decēb. die VII. hora decima veſpertina, ſuccedētibus omnibus, quæ ad felicē partum requiri ſolent. Poſtridie verò qui erat octauus, eadem hora, præter expectationem obſtetricis, ac ſui ipſius, peperit eadem fœtum alterum, ſed nondum quadrimeſtrem, vtpotè cui neque oculi, neque nares, neque os paterent, quem idcirco poſt conceptum fuiſſe ſatis manifeſtum. Superfœtationis exemplum habet & Bernardus Gordonius cap. II. particulæ VII.

ANTONII BENIVENII EXEMPLORVM MEDICINALIVM, *ſiue de abditis morborum et ſanationum cauſis libri*

FINIS.

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA RARA:

EX LIBRIS DE CVRANDIS morbis Valeſci Tharantani Medici clariſſimi, qui ſcripſit anno 1418.

De dolore & torminibus inteſtinorum.

OVI iuuenem viginti annorum, qui habuit torturam inteſtinorum, & in tempore æſtatis poſt labores itineris, tunc vnus volens ipſum curare, applicuit ipſi ſuper ventrem filices madefactos in aqua frigida, & ligauit, & fecit quod ſtaret, vel iaceret ſuper ventrem, & intra quartam vnius horæ fuit curatus à tortura. Credo hoc fuiſſe ex caloris naturalis adintra reuocatione conſumentis ventoſitatem; vel ex alteratione malè complexionis membri vel humoris ibi miſſi. Et iſtam experientiam videtur confirmare Auicennæ con-

næ consilium, qui in causa calida iubet fieri emplastrum cum rebus frigidis, vt cum solatro, & pampinis vitium. & credo quod hoc iubet post vniuersalia, vel vbi est mala complexio calida cum paucitate materiæ ad alterandum Lib. 4. cap. 28.

De vermibus aurium.

DICO quod vermes etiam in aure aliquãdo generantur: & ego vidi expellere ab aure vnius iuuenis febrẽ habentis acutam duos aut tres vermes ad formam granorum pini; erant tamen grossiores; & sanatus fuit homo. Lib. 4. cap. 30.

ANNOTATIO DODONÆI.

IN auribus vermes gigni, satis ex iis constat, quæ apud Dioscoridem, Galenum ac Aëtium de Calamintæ facultatibus scripta sunt: sed tunc prçcipuè quando diuturnis vlceribus laborant: vt in Euporistis Dioscoridis planè ostenditur, his verbis: *Vermes in diuturnis vlceribus generatos interimunt hæc: Oleum amygdalinum. Calamintæ succus, &c.* Idem non minus apertis verbis VII. De Simpl. medi. facult. apud Galenum etiam habetur.

De vrinæ incontinentia ab exciso vesicæ calculo.

EGO vidi mulierem ferè quinquaginta annorum, quæ vrinam retinere non poterat: imò ſicut continuè vrina ad veſicam per poros vrinarios delegatur, ſic etiam per collum eius exterius emittebatur. Et hoc accidit quia vnus indoctus chirurgus abſtraxerat illi duos lapides à veſica incidendo in collo veſicæ. in qua inciſione incidit lacertum dictum collum veſicæ conſtringẽtem: & erant illi lapides ad albedinem accedentes: & quantitas vnius erat ſicut ouum columbi; alterius autem ſicut ouum carduelis. Lib. 5. cap. 18.

De Vetula cui post casum canorum capillorum, & dentium, renati sunt nigri capilli & noui dentes.

DIGNVM eſt quod illa quæ in medicina rarò accidũt in voluminibus conſcribantur. Retulit mihi mulier in aliis miles, quod in quodam monaſterio, in loco qui dicitur Monuerus, fuit quædam Prioriſſa, cui per multum tempus propter ſene-

ctutem

ctutem defecerunt menſtrua, & tempeſtiui venerunt in vertice cani, & ferè omnes ceci- dere molares, vberum verò paruum aut nullum apparebat veſtigium, & rugæ in fa- cie profundiſſimæ apparebant. Factum eſt itaque, vt quicquid de capillis & pilis orie- batur & creſcebat, totum nigrum pullula- bat, & exibant dentes & molares, ſicut mos eſt in infantibus fieri; ſic etiam oriebantur menſtrua, ac, vt in iuuenculis, abundanter fluebant. Mammillæ verò velut in virgini- bus eleuatæ fuerunt, montuoſæ: rugæ eua- nuerunt, & facies pulchra intantum, quod illa honeſta & religioſa monialis Prioriſſa verecundabatur; & vixit per multum tem- pus in religioſa vita. & hoc fuit quaſi my- ſterium rarò contingens. lib. 6. cap. 12.

De muliere quæ poſt ſexageſimum ætatis annum tres liberos peperit.

EGO vidi mulierem bonæ habitudinis, quæ poſt ſexageſimum annum habens menſtrua concepit, & peperit filium, & continēter habuit duos filios, & erat in ſexa- geſimo ſeptimo anno quandò habuit vlti- mum filium. Erat autem femina carnoſa, & muſculoſa, & fortis. Ibidem.

De Mola ventosa siue inflatione vteri.

EGO tempore pueritiæ meæ, dum addiscerem artes liberales Vlissiponæ, vidi quòd quædam Iudæa credidit se prægnantem, cui fuerunt præparata omnia quæ sunt necessaria, & dum obstetrices matricem tractarent, tanta ventositas sine vllo alio liquore exiuit à matrice, quod fuit mirum: & hoc per totam ciuitatem Vlissiponæ & per totũ studium fuit deuulgatum. Lib. 6. cap. 15.

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM

rara exempla, ex Libris Alexandri Benedicti qui vixit anno 1483.

De Cerebri concussione.

QVI ex trabis percussione obmutuerat, suadentibus viribus sanguinem ex manu detraximus intrepidè, imposito ex hedera cum rosaceo emplastro bregmati, sine vino carneque, contentus ptisana & intrita panis, sine vllo potu

potu (nam aquam nolebat) & quoniam ſenex viribus valebat, eo victu ad decimum quintum diem, ſermone carentem decrepitum, proſperè duximus: ſequenti die loqui cœpit, paucíſque ſequentibus diebus, ex toto ex periculoſa cerebri conquaſſatione præter omnium opinioné perſanatus eſt.

Huius exempli fidem faciunt Hadrienſes ciues, quoniam hic ſenex inter primarios horum habebatur. De Curandis morbis lib. 1. cap. 5.

De Catocho ex vermibus.

CVM Cydone eſſemus in Cornelia domo, puella quæ octauũ nondum compleuerat annum, in febri ardẽtiſſima, ſomno primùm, deinde intentis oculis Catocho correpta eſt. diebus ſeptem nihil hauriendo, præter ius pulli, in quo portulaca decocta fuerat. Iacuit hæc pallida, muta, ſine ſenſu & motu, grauiter reſpirans. In hac ſuprema filiæ deſperatione, mater ex melle glandem in aluum ſubdidit, qua ſine ſordibus duos & quadraginta vermes in globi modum extulit, & ſtatim ad vitam filia rediit. Ex his ventris animalibus caliginoſi vapores

pores cerebri omnes ſenſus comprehenderunt. Lib. 1. cap. 26.

Vulneratis ſanguinis profuſionem quandoque prodeſſe.

VIDIMUS vulneratos poſt ſanguinis copioſum profluuium, ſine detractionis metu, paucis diebus liberatos. In caſtris quendam Chirurgum vidimus, nobilem iuuenem in humero vulneratum curantem; cui linteolos protinus vulneri admouerant amici cõtra ſanguinis profluuium; linteolos ſtatim amouiſſe, neſcio quid in vulnere perquirentem, dum amicos de profuſione larga ſanguinis conquerentes fruſtraretur; ſanguinem pro ægri viribus citra animæ defectum fluere permiſit, haud ignarus, quomodo ægrotantem tutum à ſpaſmo reddidit, quem octauo circiter die per cubiculum ambulantem vidimus. Lib. 1. cap. 47.

ANNOTATIO DODONÆI.

VULNERATA aliqua parte ſubinde copioſus ad eam ſanguis fertur, & niſi ſupprimatur affatim profluit. Tunc ſi citius quàm par eſt ſanguis ſupprimatur, circa vulnus hærens inflammationem excitat, vulneris curationem remorantem.

tem.

tem. Non abs re itaq. sanguis è vulnere aliquousque fluere permittitur. Sic enim ab inflammationis periculo pars vulnerata liberatur.

De sene nonagenario vulnere frontis à cæcitate liberato.

OMNES senectute visu hebetiores fiunt: aliqui ad octogesimum annum sine specillis, vt Laurentio patri meo contigit, clara oculorum acie vitam duxere. Vidimus senem visu hebetiorem nonagenarium Hadriæ super frontem vulneratum, cæcitate & vulnere pariter liberatum. Lib. 2. cap. 1.

ANNOTATIO DODONÆI.

SIC & mulieri quæ quinquaginta annos excesserat, frontis vena ex casu ab alto vulnerata, effluente multo sanguine, libera & expedita facta est elocutio, & linguæ eius impedimentum solutum, quod ab Apoplexi, qua aliquot ante mensibus laborauerat, fuerat relictum.

Venæ in naribus sectio mortis causa extitit.

NOSTRA ætate Venetiis tonsor quidam cum in naribus pilos incommodos for-

dos forpice conſcinderet, venulam incautè ſecuit, tantoque impetu ſanguis erupit, vt ſiſtendi modum medici plurimi non adinuenerint: & ille miſerè vitam finiuit. Lib. 4. cap. 4.

De virgine quæ aliquot menſibus à cibo abſtinuit.

QVIDAM non appetunt, quia membra non reſoluuntur: Sicuti in quadam, ætate noſtra, virgine ſacerdotali, quæ inediam (pudet referre) pluribus menſibus ſuſtinebat. In miraculum Romæ Patribus venerat, vnde experimentum pluribus cuſtodientibus dedit Columba nomine.

Quidam etiam Venetiis 46. diebus continuis ieiunus fuit, habitudine membrorum frigida, craſſo phlegmate intus concocto, meatibuſque corporis adſtrictis. Lib. XI. cap. XI.

Fœtore interfectorum canum peſtilentiæ luem ceſſaſſe.

EXEMPLVM vnum nõ prætermittam ætate noſtra memorandum, quod ratione phyſica confirmatur. Quidam mercator Cretenſis nobilis nobis narrauit, cum in

Tauri-

Taurica regione negotiaretur, & ſæuiſſima peſtis orta eſſet aëris vitio, quo finis moriendi non erat, in ea ſumma hominum ſtrage à ſe medicum viſum loci eius incolá, nam Sarmatæ ea loca tenent, qui canes omnes interemptos paſſim per vias perque vicos omnes abiici iuſſit, qui diſtenti & putridi tetro odore cœlum impleuerunt: quo remedio ſtatim ciuitas ſanitati reſtituta eſt: & Sarmatas id remedium factitare ſolitos. putreſcentes enim canes aëris naturam immutant, quæ hominibus duntaxat exitialis erat. Ita enim diſſimilitudo facit & rerum diſcordia. nam venenum veneno interdum debellatur, quod etiam Zoar quidam inter poſteriores Phyſicos affirmat. Lib. De Peſte cap. 6.

ANNOTATIO DODONÆI.

FOETOREM ac fœtidã peſtilentis aëris contagioné aduerſari nõnulli & alij ſentiũt, qui multò vtilius eſſe rentur, aſam fœtidam, caſtorium, vel aliud fœtens peſtilentiæ tempore naribus frequenter admouere, quàm ſuauè odorata, vel pilas illas cum moſcho & ambra formatas, quas plerique veluti ſingulares aſſiduè in manibus geſtant. Nam odoratis animales ſpiritus aiunt allici, patentioreſque odoratus organi meatus reddi, atque idcircò ad re-

ad recipiendum infectum aërem promptiores. E cõtrà à fœtidis & graueolentibus ſpiritus repelli.

De oßium abſceſſu.

IN homine oſſa, vt facilè videri poteſt, circiter 248. connumerantur; ea corrumpi nouum non eſt. Sed abſceſſus innaſci mirum eſt, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam Gallico morbo interemptam reſecaremus: cauſam morbi perquirendo, oſſa ſub membranis ſuis tumentia, & ad medullam vſque ſuppurata inuenimus; ea duntaxat ratione, quoniam & ipſa nutriuntur, abſceſſibus ob id afficiuntur. Hiſtor. human. corp. lib. 1. cap. 6.

De Cornu è vulnere nato.

VIDIMVS in Creta dum hæc condèremus, vulnerato genu ſagitta, cornu nigrum rupicapræ capitis ſimillimum prodiiſſe, materiamque quæ in oſſis ſubſtantiam conuerti debuiſſet, in corneam naturam aëris afflatu facilè conuerſam, continueque gummi modo indureſcentem. Lib. 1. cap. 14.

De vir-

De virgine quæ acum assumptam per vesicam reddidit.

PVTANT nonnulli virginem ætate nostra Venetiis, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quá inter dentes dormitura continebat; incauteque per somnum deglutiuit, per vrinam post menses decem demisisse maximis cruciatibus. Lib. 2. cap. 9.

De eadem.

Quidam qui inter magnos medicos habitus est, fungi frustum per vesicá emissum se vidisse prædicabat, sed acus illius exemplum per vrinam redditæ plurimos dissectionis ignaros commouet, qui eam per venas Mesenteriacas à stomacho ad iecur per vená maiorem ad renum angustias, inde ad vesicam penetrasse falsò arbitrantur, ora fibrarum in viuentibus patentiora esse ad acum & frustum fungi suscipiendum putantes. Acus enim acie sua paulatim multoque tempore intestina penetrauit, viam enim sibi facit, quo à natura propellitur, & ad vesicam qua parte carnosa est, inde per vrinam reddita. Lib. 5. cap. 13.

De viro lactante suum puerum.

M. Maripetrus sacri ordinis equestris tradidit, Syrum quendam cui filius infans

infans mortua cõiuge superérat, vbera sępius admouisse, vt famem filij vagientis frustraret, continuatoque suctu lacte manasse papillam, quo exinde nutritus est magno totius vrbis miraculo. Idem Aristoteles de lacte in maribus, verum, tamen, inquit, per suctum frequentiorem vel multum prodisse aliquibus traditum est. Lib. 3. cap. 4.

De virgine quæ lac habuit in vberibus.

VIDIMVS mulierem, quæ etiam cum virgo esset, quoniam infœcunda erat, menses substiterant, lacte semper diffluisse. Ibidem.

ANNOTATIO DODONÆI.

HVC facit Hippocratis sententia, *Si mulier quæ neque grauida est neque peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt.* Lib v. Aphor. xxxix.

De cruento pure per vrinam in pleuritide reddito.

IN pleuritico morbo cruentum pus per vrinæ meatum dare quandoque solet. Quod Helio Basso Cymbriaci nostri filio conti-

contigit in maxima morbi deſperatione, vel per aluum aliquando, vt ipſi vidimus. hoc magis mirum eſt, quàm quod acies ſcalpelli fracta dum venā imprudens veniſeca cuidam incautè incideret, meatus diuerſos penetrauerit, poſtque aurem conſtiterit, vbi continuis ferè punctionibus percipiebatur, qua moleſtia liberari ſæpe à nobis quæſiuit. Lib. 3. cap. 9.

Sagittæ ferrum dorſo impactum poſt biennium per inferna deſcendit.

RVSTICVS in quodam ſeditioſo tumultu ſagitta circa dorſum impacta vulneratus fuit: euulſa ſagitta ferrum intus in thorace relictum eſt. vulnus, fruſtra perquiſito ferro, Medicus perſanauit, quod poſt biennium per inferna extulit, id miraculi gratia barbatæ figuræ duum digitorum latitudinis oſtentabat. Secundum enim diaphragma prius mucrone penetrauit, vbi pars carnoſior eſt, deinde ſecundum inteſtina delapſum iuxta aluū ſenſim podicem ſecuit, viamq. ſibi ad exitum fecit ſemiexeſum, de qua re magna Medicorum concertatio fuit. Ibidem.

De ſtrangulatis propter rem quampiam in aſperam arteriam delapſam.

GVTTVRI epiglottis ſub ipſis faucibus quoddam operculum linguæ poſtremę annexum, accommodauit, ne quid cibi potúſue in alienum delabatur iter, quoniam, ſi quid inciderit, ſpirandi meatus intercluduntur. ſicut Anacreonti Poëtæ accidit, qui vuæ paſſæ acino necatus eſt. Sicut & Fabius prætor in lacte pilo hauſto ſtrangulatus eſt. & ſi ætate noſtra Venetiis dum hæc conderemus anno à ſalute vniuerſali 1483. Lucretiæ perquàm familiari noſtræ ſimile contigerit, ea cùm nucem ponticam dente frangeret, oborto riſu, nux in ſpiritus meatum protinus reſpirando deuoluta eſt, moribunda ſtatim concidit, in eo ancipiti ſtrangulatu, ad interiores pulmonis partes impacta eſt, tùm minus affligi cœpit, vnde nihilominus ſpiritus grauior, ſonantiorque obſeſſo meatu audiebatur: tum vitæ ſpē habere cœperunt, quoniam confractis quibuſdam venulis, vomica in pectore exorta eſt, quæ tandem perſanata, obſeſſis meatibus reciprocantis animæ raucus ſonus etiamnum percipitur. Lib. 3. cap. 18.

Teli

Teli pars post xxv. annos sternutatione reiecta.

QVIDAM Græcus Suirus nomine mihi notissimus Chalcidis in expugnatione tẽpore sagitta vulneratus, ductus inter captiuos à Turcis, persanato quoquo modo vulnere, annis xx. vitam duxit seruilẽ. Tandem liber Cydonem venit, postq́ue quintum annum, dum aqua per æstatem frigida os collueret, cõcitatis supra modum sternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus prosilit è naribus sagittæ frustum digiti medii longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit. Dum id medicis Venetis inter mira naturæ refero, aliquibus non credentibus, aliis inter contentiones, vt fit, viam indagantibus. Ecce ex improuiso Suirus Græcus noster, qui forte tum Venetias venerat, rebus dubiis accitus, imò fide carentibus, sagitta demonstrata, quam miraculi gratia ferebat, testimonium verissimum dedit, qui cum antea per annos x. in vrbem nõ venisset, pro discutienda veritate casu oblatus non credentibus, fidem attulit. Lib 4. cap. 24.

Matthiæ Cornacis Philosophi & Medici Romanorum Regis Physici Historia gestationis in vtero fœtus mortui per annos plus quatuor: qui tandem opera & consilio Medicorum ex vtero ita per aluum, Deo adiuuante, exectus est, & membratim exemptus, vt mater viua permanens integræ restitueretur sanitati: atque post biennium denuò conciperet, vt secunda testatur historia.

ANNO Domini M.D.XLV. quædam conciuis Viennensis, nomine Margaretha, filia Wolfgangi Karlinger ciuis Viennensis: vxor verò Georgij Wolczer, hospitis eo tempore ad ædes Rubri cancri appellatas Viennæ: postquam antea etiam enixa esset aliquot liberos, concepit anno ætatis suæ xxv. omnia denique habuit signa felicis imprægnationis. fœtum insuper temporis progressu sensit, ante festum D. Bartholomæi eodem anno valentem, & strenuè sese mouentem, vsque ad festum D. Lucæ sacrum. Quo sanè illi tempore superuenerunt partus dolores, adeò vehemētes, vt anteà experta iam sæpius ipsa, iam-

iam

iam ſe crederet enixuram. Statim igitur aduocari iuſſit matrem, & vnam ex ſuis ſororibus: acciri etiam obſtetricem confeſtim præcepit. Quæ cum aduenisſet, ſtatim re animaduerſa, iuſſit omnia ad manus eſſe parturienti neceſſaria, hæc verba adiiciens, Statim, Deo volente, puellum natum habebimus. & quemadmodum poſtea euentus comprobauit, vera vates extitit. Interea prægnans in ſedem parturientium conſedit: & cum inſtanter admodum à circumſtantibus mulieribus admoneretur, vrgeretur etiam ab obſtetrice, omnibus niſibus elaborauit ad pariendũ: in quibus heu nimium vehementibus conatibus, fragor quidam increpuit ſatis ſonorus: quique non temerè argueret, magnam vim vel fœtui vel matri illatam fuiſſe, vel certè conquaſſatum infantis caput in partes diſceſſiſſe. Ab eo fragore, viuacitas fœtus deprehendi amplius nullis argumentis potuit. Grauida inde maiorem in modum cœpit ægrotare: ac propterea in lectulum ſuum reducta & repoſita eſt. interim lac accurrens, quod parturientibus vſu venit, vbertim vbera repleuit, adeò vt ſtillatim etiam è papillis gliſcentibus coloſtra deflueret, ſpectantibus multis, & iis

honeſtis ac prudẽtibus mulieribus, quæ dies noctesq́. aſſiſtentes præſtolabantur felicem partum. Dum verò res ita protraheretur, ſemperque maior difficultas, minor verò ſpes euceſceret, deliberatum eſt ab omnibus, quæ tum præſtò erant, & itum in eam ſententiam, vt plures obſtetrices accerſerentur in rem præſentem, aliquod fortè ſalubrius allaturæ conſiliũ. Sed ex harum etiam aduentu nil miſeræ adminiculi acceſſit: neque quicquam ab his in medium dici potuit, vel conſuli ſalutare, præterquam quòd vna ex iis iudicatum habebat (& fortaſſe non malè) rem nimis feſtinatam fuiſſe, os ſacrum nondum ſatis hiaſſe. nihil itaque etiam tum effectum datum eſt. Geſtanſq́ue vterum mulier tandem per multas ſeptimanas grauiſſimè decubuit, ventris tumore, duritie, fluxu qui ſuperuenerat, doloribus nihil remittentibus: quæ omnia, continuæ denique corporis graues afflictiones, animi perculſiones, ad ſummam deſperationem miſeram videbantur compellere: effecerũtque, vt ad tentanda omnia omnium conſilia animum aduerteret, ad vſurpandas omnium medelas, doctorum & indoctorum, Chriſtianorum & Iudæorum. Quæ tamen nequic-

nequicquam adhibitæ, auxilij nihil, plurimum mœroris & desperationis (cum res difficilis ad impossibilitatem videretur vergere) attulere. Hisce periculorum & ærumnarum aceruis circumuenta, atroci insuper ventris ac ineuitabili onere summè implicita mulier, per quadriennium, vsque ad annum Domini M. D. XLIX. semiuiua perdurauit. Sed quod prætereundum hoc loco non est, propter has enumeratas à nobis difficiles calamitates, misella insuper adflicta est defluxu cótinuè putrilaginoso, qui per locum muliebrem perrumpens, totum hoc quadrienne tempus durauit: ita tamen, vt aliquando parcius, aliquando copiosius profluens, dispari ratione mulierem affligeret, cessaret tamen nunquam. Cruciatibus igitur hisce ac grauedinibus diu perstantibus, tandem natura (quæ semper indiuiduum conseruare contendit) acore & copia putridi humoris non euicta, sed compulsa (vtpote cui inferna humoris subductio non sufficeret) ad vmbilicum, matricem ipsam, totum denique abdomen, multis alioquin partibus munitum perfodit. Foramen igitur factum est primò, anno Domini M. D. XLVIII. in loco prædicto, ex quo mul-

 tum

tum ſanioſi fœtidiquc mucoris profluxit. Succeſſu deinde tẽporis, poſt aliquot menſes, adhibitis externis emplaſtrorum adminiculis, apertio coäluit: poſteaquam (vt videtur) colluuies humorũ nociuorum abundè excreta eſſet, vel aliquantiſper pro neceſſitate euacuationis diminuta. Sed, quod efflictim obſeruandum eſt, paulò pòſt anno Domini M. D. XLIX. mẽſe Iunio, cum ſcilicet multa putrida ſuperfluitas omni conatu mox per naturam expellenda, iterum collecta eſſet, natura denuò eodem conſilio & via, proximo in loco, non ita procul à priore apertione diſtante, per ventrem iterum perrupit, & affatim eduxit neceſſariò euacuandam purulentiam. In hoc foraminulo exhibebatur omnium conſpectui & tactui, os quoddam, quod euentus poſtea (reſecta aluo & matrice) comprobauit, infantis fibulam ſiniſtri brachii fuiſſe. Durauit iterum hæc apertio, eodem ſtatu & effluxu, cum magna feminæ in vtero habentis virium proſtratione, ad menſes aliquot. Cum autem periculi magnitudo, dolorum fœtoriſque intolerantia indies magis ac magis ingraueſcerent, viderenturque omnia ad interitum ſpectare: ipſaque miſerrima præ

crucia-

cruciatibus imménsis, animi crebris deliquiis iamiam crederet sibi exitum imminere, denuò iniit consilium asciscendi medicos: si fortasse ex singulari Dei misericordia felix horula salubris consilii elucesceret: si denique forte fortunà, Deo ita disponente, in hora contingere, quod non contigisset in annis. Vocati igitur sunt Chirurgi tres: Aulę regiæ Chirurgus, Sixtus Wirt: Paulus Dirleuuang, vrbis Viennensis ordinarius Chirurgus: & Petrus Winckler. qui cum aduenissent, rem omnem intuiti, atrox periculum præ oculis esse animaduerterunt: simulque moderatè omnes vnanimes responderunt, maius esse negotiũ hoc, quàm vt ipsi quippiam certi in hoc casu statuere vel debeant, vel possint: accersendos esse Medicinæ aliquot doctores, quorum consilia meritò accedere debeant: & si quid in re tam ardua faciendum superesset, sibi cósultum videri, vt id ex eorum matura deliberatione proficiscatur. Acciti igitur sunt doctores duo, Ioannes Enzianer, & Matthias Cornax: alter vix senex, & reuerà miles (vt dicitur) emeritus: hic publicus Medicinæ in Viennensi Gymnasio ordinarius professor. Qui cum venissent, aliquoties post cre-

bram inſpectionem, ægrè virium explorationem, circumſtantiarum diligentem inquiſitionem, nihil aliud videbant ſupereſſe conſilij, quàm vt ad ſententiam Hippocr. extremis morbis extrema adhiberentur remedia, quantumuis periculoſa. Decretum itaque ab iis eſt, de aluo aperienda. A chirurgis etiam in eandem itum ſententiam. quod cum certò conſtitutum eſſet: etiam feminæ, eiuſque marito & propinquis, medicorum conſultum indicatum eſt. à quibus omnibus aſſenſum. Stata tandem dies eſt, decima menſis Nouemb. anni M. D. XLIX. hora duodecima pomeridiana. Chriſti igitur Domini auſpiciis, cum tempus ſtatum adueniſſet, rebus ritè auxiliaribus denique paratis, & diſpoſitis præſidiis, ſi quid fortè grauius contingeret, præſentibus Doctoribus nominatis, & chirurgis, ſectio cum ſumma diligentia peracta eſt. Linea autem ſectionis ex mea deſignatione ducta eſt, ab apertione ea inchoata (quæ paulò ſupra vmbilicum à natura, vt diximus, facta erat in latere dextro) recta deorſum per tractum muſculi recti, abdomini incumbentis, longitudine plus minus octo vnciarum: hoc eſt, ſemipedis antiqui & duorum pollicum.

qua

qua facta incisione, propter necessitatem & intolerabilem fœtorem, subitò contentum in vtero à chirurgis vndique liberatum est, & exemptus frustillatim fœtus masculus emortuus, & semiputridus. Sequutus est hác extractionem fœtor incredibilis: adeò enim putredo inualuerat, vt bona pars mébrorũ pueri consumpta appareret: caput verò totum confractum, & ossa cranei dispersa extraherentur: cerebri verò videretur nihil, nimirum quod totum putredine diuturna consumptum esset.

Absoluta hac sectione, ex summa Dei Opt. Max. misericordia feliciter mulier debita ratione, infractis laceris & rugosis vteri cauitatibus, ligata & curata est: illique de rebus necessariis quàm optimè prospectum à medicis & chirurgis. In omni autem ista administratione, misella quæ resecabatur, nullum est passa animi deliquium: sed forti & sedato animo omnia pertulit: adeò vt Deus & Natura ipsa in conseruãda hac inopi & ignobili femina contendisse videantur. Successu deinde temporis, cum omnia ex singulari Dei nutu feliciter procederent, sine vlla sutura, rugis (detumescente ventre ob exinanitum vterum) coëuntibus, postliminio

liminio venter ab onere putrido liberatus peroptimè coäluit, & femina præter omnem expectationem curata eſt, & vterus ipſe vnà cum abdomine & eius partibus planè conſolidatus: quinetiam ita matrice probè reſtituta, menſes bono ordine & modo rediere: vt ſpem etiam aliquam cóceperimus, membro quantumuis ſenſibili & ſpermatico ita perſanato, mulierem denuò concepturam, & fortaſse fœtus edituram. Quod tamen poſtremum, vt valdè ex multis rationibus eſt ambiguum, ita incertum Diuinæ Omnipotẽtiæ relinquimus determinandũ.

Hiſtoria ſecunda: quod eadem femina denuò conceperit, & geſtauerit fœtum viuum, perfectum, maſculum, ad legitimum pariendi tempus: quódque ex poſt habita ſectione, mater vnà cum puello interierit.

POSTEAQVAM ſupernè à nobis deſcripta Margaretha ex ſanctiſſ. opificis Dei voluntate conualuiſſet, conuixiſſet denique ſana marito annum plus minus integrum, ſatis frugaliter, denuò cócepit, & geſtauit puerum beneualentem, & ritè ſuccreſcen-

creſcentem vſque ad ſecundum diem menſis Iunij, Anno Domini M.D. LI. quod erat legitimum tempus pariendi. Ea dies cum manè illuxiſſet, & bellè ſe haberent omnia, infans robuſtus ſtrenuè palpitauit, & elaborauit ad egreſſum vteri: mater mœſta omnibus neruis ad expellendum fœtum incubuit, præſentibus multis mulieribus: ſed incaſſum omnes conatus ceſſere. quapropter vocatus eſt Paulus Dirleuuang chirurgus Viennenſis, qui anteà illam ſecauerat, vt in medium conſuleret. ille verò præ oculis cernens graue diſcrimen, conſuluit me etiam eſſe vocandum. Adueniens itaque & ego, cùm perluſtraſſem ventrem enitentis, vidiſſemque fœtũ validum: matrem autem omnibus viribus, quæ ad certamen enitendi requirebantur, deſtitutã; cicatricẽ præterea veterem quaſi per rimam longam hiſcere, omninoque impoſſibile eſſe vt conatus feminæ tam lacero vtero, inciſis per longum muſculis & abdomine, tanti eſſe poſſent, qui in vtero contentum quantumuis viribus præſtans, & ſeſe adiutans, per os ſacrum poſſent expellere: ſuaſi eueſtigiò, ventrem ferro, vt prius, reſecandum eſſe. Firmauit meã opinionẽ & hoc quòd rimula

ſectio-

ſectionis priſtinæ laxata, pellucens madebat, & per ſe diſceſſionem parietum cicatricis minitabatur. Hiſce perurgentibus rationibus, nos vterq. compulſi, & commemoratione prioris felicis euentus animati, ſectionem iterum inſtituendam cenſuimus, acquieſcebat conſiliis noſtris: alioquin moritura puerpera. Verùm enimuerò mater eius & reliquæ aliquot præſentes feminæ aſſentiri nullo pacto voluerunt. interim ego ordinatis quibuſdam præſidiis confortantibus, conſolatus afflictam diſceſſi: & paulò pòſt reuerſus, acriter inſtiti iterum peragendæ cæſuræ. Sed perperam tum obtinuit matris affectus, quæ cum cæteris feminis in ea perſeuerabat ſententia, vt Deo omnia committerentur reiecta periculoſa ſectione: quæ tum etiam ſatis tempeſtiuè adhiberi poſſet, cum extremum anhelitum mater ſpiraret. Expectatum igitur vſque ad horam decimam noctis. eo tempore infelix, cum fruſtrà diu & ſtrenuè luctata eſſet, viribus omnibus exhauſtis, cruciatibus oppreſſa animam exhalauit. Quod cum factum eſſet, ſubitò chirurgus prædictus vocatus eſt, & citiſſimè ventrem aperuit: ſtatimque infantem perfectum, maſculum, omnibus nume-

numeris abſolutum exemit. Ibi videre erat (ſuperueneram enim & ego) certamen adnitentium puello vitam, quæ paulò ante abierat, reuocare & ſufflando omnia tentare ſpiracula, ſed perperam & fruſtrà omnia fiebant. In promptu cauſa eſt eruditis & anatomiæ peritis: ſiquidem in confeſſo eſt, vitam & motum cordis in infante à duabus arteriis vitalibus matris per vmbilicum fœtui, ſeu per inſitionem inſertis dependere, quæ vaſa natura fabricauit pro cordis refrigeratione. Quare cum arteriarum motus in matre ceſſet, earundem etiam motum eueſtigiò in infante ceſſare neceſſum eſt: ſiquidem fieri minimè poteſt, vt puer ante præciſionem vmbilici, in ipſo deniq. vtero inuolutus tunicis, ſpiritũ per os attrahat. Præterea, eſto quod continuatio vmbilici fœtus à matrice ſit libera, ruptis cotyledonibus partus tempore: tamen nihilominus vmbilicus ſecundinæ adhæret, neceſſariò ab obſtetrice præcidendus: vel etiamſi à ſecundina in vtero exiſtente puello vmbilicus ſolutus eſſet, tamen reſpirare per os non poſſet infans, panniculis inuolutus: vteri præterea parietibus incluſus, mucoribus denique & aquoſitatibus circumfuſus: quæ certè res ſæpe ſo-

pe ſolutos infantes, hærentes tamen diutius in anguſtis faucibus oſſis ſacri, enecat ſuffocando.

Cum ex prædictis itaque neceſſarium ſit, vita & motu arteriarum in puerpera ceſſante, ceſſare etiam infantis in vtero contenti vitam & motum: impoſſibile eſt, tam immediatè excindi infantem poſſe, in eo ictu temporis, quo anima ex matre migrat: quæ ſi ſemel euolauerit, certè reuocari humanis præſidiis nullo modo poteſt. Si autem fortè fortunà exemptio infantis contigerit in agone puerperæ, aut in animi deliquiis, præſentibus adhuc ſpiritibus vitalibus: tum cenſemus omnino ſuperuiuere infantem poſſe, quemadmodum ſine dubio de Iulio Cæſare contigit.

Hiſtoria memorabilis de muliere, quæ annis tredecim in vtero geſtauit ſceletum fœtus mortui, quod tactu cùm ab ipſa matre, tum ab omnibus illi præſentibus percipitur, ſcripta ad Matthiam Cornacem ab Ægidio Hertogio Medico.

CATHARINA quædã, vxor Michaëlis de Menne, viri ruralis & pauperis, annis duodecim vtero gerit fœtum mortuum,

tuum, vel potius ſceletum fœtus emortui, res penitus monſtruoſa, ac miraculo digna dici poteſt. Ita tamen ſe res habet, ſic vt ipſo tactu vnicuique fuerit manifeſtiſſima. Mulieris enim ventrem inferiorem propriis manibus attrectaui, non bis térve, ſed pluries. idem quoque mecum egere cùm viri, tum mulieres illuſtriſſimæ, non ſine omnium admiratione maxima: quos omnes honoris gratia præterimus. At vel vnius viri hac in re teſtimonium oculare ſufficere poterit, puta excellentiſſ. D. Henrici Cornelij Mathiſij, qui quondam CAROLO eius nominis Quinto Auguſto Medicus fuit domeſticus. Hic, inquam, cum ſtantem & ſupinè decumbentem dictam mulierem crebrius attrectaſſet, omniaq. oſſa fœtus mortui ipſo tactu optimè deprehendiſſet, præ ſtupore nimio, tum admiratione ſumma dicebat: Deo & Naturæ nihil impoſſibile.

Anno igitur Domini M. D. XLIX. eadem Catharina, poſteaquam anteà enixa eſſet duos liberos, concepit menſe Martio, omnia ſigna habens felicis impręgnationis: fœtum inſuper temporis progreſſu à quarto menſe conceptus ſenſit valentem, & ſtrenuè ſe mouentem, vſque ad feſtum Diuo

Andreæ ſacrum, eodem anno: quo ſanè illi ſuperuenêre dolores partus adeò vehementes, vt iamiam crederet ſe enixuram. Vterus quoque mirum in modum prominebat, vberaque lacte copioſiſſimo turgebant: idque magis inſtante iam partu quàm multis diebus antea. At cum ad parturiendum nulla amplius mora expectaretur, accidit vt vetula quædam malefica & præſtigiatrix ventrem huic vtero gerenti attigerit, in aures ſuſurrarit, & in faciem ſufflarit, aliaque peregerit: quæ quoniam parum ad rem noſtram facere exiſtimo, pluribus non perſequor: illius tamen meminiſſe placuit. nam in vetulam mulier culpam omnem reiicere videtur, quod illi res tam infeliciter ſucceſſerit. Vt autem parturientium dolores cùm in ventre inferiore, tùm in lumbis ſenſit, ſtatim acciri obſtetricem & mulieres vicinas iubet quæ dies noctesq́. aliquot partum præſtolabantur; nullum tamen partus breui futuri ſignum obſeruat obſtetrix, præter illos dolores qui toto biduo increbeſcebant. Quare diſcedit, reuerſura, ſi ita res poſtularit. Quid multis? dolores nihil interim remittuntur, ſed diebus totis quadraginta & diu & noctu illam ſæuiſſimè affligere non deſi-

desinunt, vt totum id temporis misella ista insomnis egerit. Ab vtero quippiam interea effluxisse, nunquam adnimaduersum fuit. Fœtus vehementissimè semper mouebatur ac calcitrabat, ita vt manifestè illius motus ab adstantibus obseruari posset: toto isto dolorum tempore, sudoribus quoque copiosissimis madebat. Lac prætereà è mammillis vberius fluebat: quod quia acrius, tùm plus iusto biliosum erat, omnes ferè partes vicinæ, quas defluens attigit, exulcerabantur. Quadragesimo demum secundo & quarto dolorum die, fœtus tam validè amplius moueri destitit. Dictu profectò mirum, quod tanto tempore subsistere potuerit incolumis. tandem conatu vehementissimo ita fœtus mouebatur, vt inde transuersim in vtero reuolutum mater narraret. Dolores ab illo impetu fœtus multò mitiores euasere, & paulò pòst planè recesserunt. Pòst verò diebus quatuor vel sex, cruenta quædam ac nigra per aluum deiicere cœpit, illis similia (vt illa inquit) excrementis, quæ pueruli iam in lucem editi primum excernere solent, cuiusmodi excrementum egerebat diebus singulis ad sex libras. Cumque antea nullus in vtero collisionis ossium sen-

ſus voluntarius perciperetur: hic tandem putans miſella ſe ab omnibus ærumnis liberam, vnicuique tangenti vterum ſeſe prodere cœpit: vt etiam illam non lateat oſſium fœtus mortui ſitus, quippe cùm digito mõſtret, hic caput, illic coſtas: hic humeros, illic femora contineri. Quod ego & alij complures, me monitore, deprehenderunt. Cadauer iſtud ſeu ſceletum in vtero matris iacet tranſuerſim, capite & cruribus introrſum, dorſo verò extrorſum prominente. Sub ilio dextro caput recõditur: quod cum profundius quàm matris ſpinam dorſi reſpiciat, non ſine ratione tactus noſtri iudicium refugit. Ibi tamen oſſis humeri, caput ſuperius contineri, manifeſtò conſtat. Sub ilio ſiniſtro ſunt crura & pedes: ſed introrſum reflexi, vt attingi minimè poſſint. Coniectura tamen artificiali & anatomica ita eſſe: iudicare non eſt difficile: tum ex ſitu reliquo corporis, tum quia ibi os femoris apertiſſimè deprehendatur. In medio ventre dorſum euidentiſſimè cognoſcitur, vertebræque omnes facillimè diſtinguuntur: coſtæ quoque maiori ex parte, tam ſuperiores quàm inferiores dinumerantur. turget venter maternus tumore oblongo, qui in puden-

dendum desinit: eleuat totam istam molem sursum, eandemque pro animi arbitrio deprimit, non sine assistentium summa admiratione. ossa verò sic satis induruisse sentiuntur, ita vt validiori compressioni difficulter cedere videantur. Venter maternus interea dum attractatur, nullo dolore angitur: nisi id plus quàm par est, fiat diutius. Valet sic satis illa mulier, omniaque sua munia tam domi quàm in agris vnà cum marito suo optimè peragit: hilaris est, prudens materfamilias, & vtcunque faceta, annum nunc temporis agens quadragesimum quintum. Corpore gracili, nec habitu illaudabili. Menses cum annis quatuor essent detenti, potiunculis nonnullis illos promouentibus vsa, rursum manare cœperunt in hunc vsque diem. At mensibus singulis, cùm eorum terminus instat, venter inferior intumescit, illamque dolores inuadunt vehementissimi: haud aliter quàm si nunc nunc esset enixura: nec antea cessant, ni menses omnino eruperint. Quod si mulierem aliquo morbo laborare contingat, iisdem planè doloribus ad integrum morbi terminum corripitur. Aliud præterea notatu dignum refert, quintum nunc esse an-

num ex quo natura quodammodo iſtius ſceleti expulſionem tentarit. Vteri enim oſculum hiaſſe, & inde aliquot oſſicula fuiſſe egreſſa. qua de cauſa eueſtigiò accerſitur obſtetrix. ac cum ſatis imperita, vel potius rei nouitate perculſa, nullum remediũ ferre ſe poſſe indicaret, omni ope humana hác multis modis longè infeliciſſimam deſtituens, receſſit. Ipſa verò interim nihilominus intrepido fortique animo, oſſicula illa vt in proprium locum retrocederent, propriis manibus allaborauit, ſic vt in priſtinum redierint. Ab iſto verò, vti nec antea, huiuſmodi quid ſiniſtri illi accidit. Mirum denique, quantoperè ruſtica illa flagitet, ſummiſque precibus contendat, vt abdomẽ ei manu medica aperiatur, ſceletumque ab vtero eximatur. Sic enim ſeipſam ſanitati priſtinæ reſtitui poſſe confidit optimè. At quo minus id tentatum hactenus ſit, adhuc ſub iudice lis eſt.

Hiſtoria altera de geſtatione fœtus mortui ab Achille P. Gaſſaro Medico ad D. Matthiam Cornacem miſſa.

NON abſimilis tuæ Viennenſis illius Hiſtoriæ, ante annos plus minus viginti ſex,

ſex, apud nos quoque contigit in comitatu Feldkirchienſi: qui immediatè Sereniſſimo noſtro D. Regi attinet. Nã muliercula quædam, cui à mariti familia Pflegerin cognomen erat, quæque in pago Gettzig ſub arce Montis fortis tum habitabat, vere impragnata ad decimum vſq. menſem, ſatis incolumis pro ſua conditione ſibi viſa eſt. Ac inſtante tãdem partus tempore, iuſti dolores, nec non humorũ excretiones cõſuetæ, præſentibus & agnatis & obſtetrice, nulla aborſus ſuſpicione innata, per aliquot horas illam debito exagitarunt modo. Cum autem incaſſum diutius laborare videretur, aſtantes vicinæ ad fortius enitendum ſubinde illam adhortatæ ſunt: imò pro ſua ruditate, tàm inceſſanter ægram ad cogendum accelerandumque partum impulerunt, ac miſeram mulierculam ad eiuſmodi animi deliquia, tamque crebras ſyncopes ſua iſta importunitate adegerunt, vt nõ ſolùm fœtus inſciis illis ſuffocatus ſit, ſed & mater etiam euidenter de vita periclitaretur. idque defectu medicorum omnium, in tertium, aut fortè plures vſque dies factitatum eſt: donec commiſerantibus cunctis, ægra illa ſoli Naturæ & Diuinæ clementiæ, tanquam omni-

nò desperata, relinqueretur: ac veluti omni momẽto moribunda, offulis ac gallinarum iusculis per interualla refocillata solum sit. Et sic misera illa per reliquum puerperij spacium vtcunque curata, paulatim dolores remittere, menstruorum tamen fluxum perseuerare sensit: & quę est Omnipotentis ineffabilis bonitas, nullius medicinæ beneficio post aliquot septimanas, indies magis ac magis, habere melius cœpit: donec & muliebre profluuium cessarit, & dolores magna ex parte euanuerint quoque: adeò vt illa domesticis negotiis iterum qualicunque valetudine præesse sategerit: ac decrescente insuper nonnihil vteri mole, cuncta sibi prospera ad integrum ferè annum repromiserit. Quo tamẽ non plenè euoluto, tumor quidam particularum in sinistra inferioris ventris parte, paulò supra inguina apparêre de nouo cœpit. qui dum quotidie augeri, & demum etiam dolorem apostemosum cum cutis liuore superinducere pergeret: ibi mulier illa de fœtu nihil amplius sollicita, chirurgi auxilium inuocauit primùm. Is fuit magister Nicolaus Clæsi, ciuis Feldkirchiensis, suæ artis peritissimus: qui sæpissimè quoq. strenuissimi quondam militis Marci

Psit-

Pſittaci ab Emſs caſtra, tam in Vngariam quàm Italiam, non infeliciter ſequutus eſt. Is, inquam, vigentibus tùm accidentibus, quæ generationem puris cõcomitari ſolent, tum ingenti neceſſitate, abſceſſum illum iam ad humani capitis magnitudinem excreſcentem, omninò detumefacta aluo, decuſſatim nouacula, vt in fungorum apertione vſus obtinet, diſcidit: quo facto, tanta fœtidiſſimæ virulentiæ copia effluxiſſe fertur, vt præſentium nullus, ne dum ægrota mulier, aut ipſemet chirurgus facile ſufferre potuerit. Nihilominus tamen vlcus illud ſordidiſſimum, præfatus chirurgus mundificare & abſtergere pro more non deſtitit: quouſque intra pauculos dies ſemiputrida quoque ac corroſa oſſicula, vnà cum pure exire cœperunt. Quæ cum is, remittentibus indies tùm dolore tùm fœtore, vndénam in ventrem, concauitatem nimirum exoſſem, perueniſſent, ſtupidus miraretur: en tandem erumpentibus integris tibiarum oſſibus, poſterioribuſque caluariæ fragmentis, manifeſtè deprehendit, ea ipſa reliquias eſſe fœtus illius, quem mulier ea ante annum peperiſſe debebat. Vnde vehementiore admiratione captus, decoctiones,

loturas, & vnguenta qua potuit ſolertia, pro vlceris profundiſſimi mundificatione exiccationeque ſemper adhibuit, donec illud, femina nihil vltra conquerente, per ſeſe ad conſolidationem properare animaduertit. Ibi cicatriſationi, quam vocant, inuigilans, mulierem eam omnino perſanauit. Quæ poſthac plures ſuperſtes fuit annos, ac redeuntibus in ordinem naturalem menſtruis purgationibus, ni fallor, feliciter poſtea quoque viuum adhuc enixa puerum eſt. Hæc, Matthia doctiſſime, non relatione tantùm aliorum recito, ſed prænominatam mulierculam viuam & valentem, vnà cum particulis oſſiculorum priorum illius infantis ſui coràm vidi, & allocutus ſum. Factaque ſuper prædicto negotio ſufficienti inquiſitione, non modò quæ iam ab aliis fide dignis hominibus perceperam, credere didici; verùm etiam veriſſima eſſe, oculari demonſtratione aſſerere poſſum. Nec dubito quin tota ea regio, ſi opus ſit, teſtimonium abundè narrationi huic perhibitura ſit.

FINIS.

AVCTORES QVI IN MEDICINALIVM OBSERVATIONVM exemplis, ac in eorundem Scholiis, tum & in Annotationibus Beniuenij citantur.

HIPPOCRATIS APHORISMI,

QVI VEL IN OBSERVATIONVM MEDIcinalium exemplis, vel in eorundem Scholiis, aut Annotationibus Dodonæi, citantur, vel breuiter enarrantur.

RERVM

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM IN OBSERVATIONVM MEDICINALIVM EXEMPLIS INDEX.

Diabe-

Lingua

Respi-

FINIS.

